

11

20

9

M. 1,718. M. F, 365.

STATVS
particularis
REGIMINIS
S.C. Majestatis
FERDINANDI II.

1637

I
D
L
f
ri
Re
tu
ma
cu
co
ant
Qu

TYPOGRAPHI
LECTORI
S.

H Is turbarum publi-
carum temporibus
semper nobis æquis-
simum maximeque necessa-
rium visum fuit, ut omnium
Rerumpublicarum, quan-
tum fieri posset, accuratissi-
mæ Descriptiones in publi-
cum conferrentur. Cui nos
conatui animum addicere
ante complures ausi sumus.
Quo successu, & qua dili-
gen-

gentia; penes alios esto. Hoc
affirmamus, nulli rei nos un-
quam, quo à viris undequa-
que doctissimis, rerumque
omnifariarum peritissimis,
haberemus quod lucem me-
reretur, pepercisse. Porro,
considerantes, quemadmo-
dum Imperator in Institu-
tionibus Iustinianæis *mor-
taliū nobilissimus* vocatur; ita
& Aulam & Oeconomiam
Imperatoris omnium Re-
rumpublicarum umbonem
esse oportere: alicui sollerti
& absolutæ Regiminis &
Aulæ FERDINANDI II,
Imperatoris Germanorum
florentissimi, acquirendæ
Ideæ dare operam cœpera-
mus: donec tandem hæc,
quam

quam in præsentia publico
juri donamus, nobis obve-
niret. Nomini, seu edito-
ris, seu collectoris, parcen-
dum fuit; si fortasse non-
nulli modice literati Aulici
somniares ausint, hujusmodi
studia literarum, & sudores,
à præclaræ fortis viro esse a-
lienos. Certe, quod sacra
Cæsarea Majestate non in-
dignum est, prudentes & in-
dustrii cujusvis status Poli-
tici nunquam dedignabun-
tur. Hoc observavimus, hanc
accuratam dicti Regiminis
& Aulæ Cæsareæ Descri-
ptionem, quæ utraque in
tam conquassato totius Ger-
maniae statu hætenus tamen
integra, talique Majestati
paria

* 3

paria

sto. Hoc
nos un-
dequa-
rumque
tissimis,
em me-
Porro,
admo-
Institu-
eis mor-
atur; ita
omiam
m Re-
bonem
i follerti
minis &
NDI II,
anorum
uirendæ
cœpera-
em hæc,
quam

paria mansere , non posse
non dictæ Majestati quam
maxime decoram , cunctis
vero quam gratissimam , ne-
mini noxiam , nobis deni-
que in tesseram studiorum
erga publicum nostrorum
esse. Huic Ideæ aliquot Cæ-
sareorum Diplomatum for-
mas, è vernaculo gentis idio-
mate in communem Lati-
nam traductas, addidimus;
propter eos , qui & linguæ
Germanicæ ignari sunt , nec
hujusmodi formulas ubique
obvias inveniunt. In talibus,
ad verborum, & linguarum,
rerumque gestarum cogni-
tionem potius quam par-
tium studia , tendunt cona-
tus nostri. Epistolica rela-
tio

tio Danielis Eremitæ, de itinere Germanico, quod Legatione Magni Hetruriæ Ducis ad Rodolphum II, Imperatorem, Principes, & aliquot Respublicas Germaniæ, anno MDCIX peractum fuit, quæ calcem hujus Editionis tenet; præterquam quod hæctenus à multis fuit desiderata, ideo potissimum luce digna judicata est, quia præcipua ferme documenta, quorum cujusvis sortis Legati perpetuo memores & periti esse debent, historice, nec absque lepore & sale, proponuntur. Hæc Epistola, quoniam inde à prima sua nativitate quam plurimorum subdita

* 4 fuit

fuit privatis calamis, nullibi
ferme incorrupta, planeque
integra haberi potuit. Nos
tamen eorum opera, qui aut
pluria hujus apographa vi-
derunt, excipseruntve, vel
etiamnum habent, ad hanc
integritatem, primitivæ, uti
firma spe conjicimus, quam
simillimam, reduximus. Tu,
Lector, si absque infano par-
tium studio talia, priusquam
sententiam feras tuam, le-
geris, oleum operamve nul-
lus perdes. Monendus es
quoque, ut placeat pagina
250, linea 4 & 5, pro *dignamur*
legere dignari. Vale.

SYL-

S Y L L A B V S
C O N T E N T O R V M.

Status particularis præsentis Re-
giminis Sac. Cæs. Majestatis
Ferdinandi II, &c.

I.

*Quare, & quibus de cau-
sis, Sacra Casarea Ma-
jestas Ferdinandus Se-
cundus, ab initio sui Im-
perii, ad hoc usque tempus, se-
dem suam in Vrbe Vienna, non
mutarit.*

Pag. I

II.

*De Urbis Vienna, qua nunc Impe-
rialis est Sedes & Aula, sita, cir-
cuitu, munitione, propinquante
Danubio flumine, Præsidio, sive
Custo-*

S Y L L A B V S

Custodia, suburbiis, Iurisdictione Ecclesiastica, Episcopo, Academia, regimine civili, locum tenente, & Arce Casarea. 3

III.

Quis Romanorum Imperator Ferdinandus Secundus sit, deque Casarea Sue Majestatis virtutibus, & qualitatibus, devotione & pietate, variis humiliacionis & devotionis actibus, negotiis, recreationibus, & accubitu mensa. 32

IV.

Qua ratione Casarea Majestas, eundo in templum vel sacellum inseruiatur; ac quomodo Legati & Oratores se tunc gerant: tum etiam quomodo dicta Casarea Majestas redeundo è templo vel sacello in ades suas, concomitetur, quidque tunc proprie fieri soleat. 48

V. De

CONTENTORVM.

V.

*De Ante-Camera Casarea, deque
Equitum & Nobilium Concla-
vi &c. quid ibi fieri soleat.* 51

VI.

*Pauca quadam de Casarea Maje-
statis ex ejus Regnis ac provinciis
hereditariis, annuis redditibus.* 54

VII.

*Particularia de Romanorum Impe-
ratrice, Rege Ferdinando tertio
ac Regina Maria, Archiduce
Lepoldo V Vilhelmo, Imperatoris-
que filiabus.* 56

VIII.

*Particularia de quatuor summis
Aule Casarea officiis, nempe, Su-
premo Aula Magistro, Supremo
Aula Marescallo, supremo Cu-
biculario, ac Supremo stabuli
Praefecto &c. deque Cubiculariis,
eorum-*

risdictio-

o, Aca-
cum te-

3

tor Fer-

que Ca-

tutibus,

ione &

tionis &

tiis, re-

u men-

32

as, eun-

lum in-

Legati

nt: tum

Casarea

mplo vel

comite-

rie fieri

48

V. De

S Y L L A B V S

eorumque Adjunctis, Pueris nobilibus, stipatoribus tam equestribus, quam pedestribus, Aula Diaconis, ac Patre Confessore Casareo. 62

IX.

Particularia de variis consiliis Aulico-Casareis, nempe: Consilio Intimo, Consilio Imperiali Aulico, Consilio Camera Aulica, Consilio Aula Bellico seu militari, Consilio Ecclesiastico, Consilio Conscientiae, Consilio Hungarico, Consilio Bohemico, Consilio Confiscationis &c. 72

X.

Particularia de praesentibus Oratoribus & Prolegatis exteris, deque Legatis & Agentibus Imperii. 88

Status

CONTENTORVM.

Status Aulicus.

XI.

Omniū personarum Aulicarum
nomina, officia, & numerus. 94

XII.

Familia Imperatoris, ceterorumque
Aulicorum, tituli, plenaque in-
scriptiones. 133

XIII.

Ordinarius status Aulicus Impe-
ratricis Eleonora; cum numero,
nominibus, & officiis sua Maje-
statis Aulicorum. 163

XIV.

Salutandi modus, ad Pontificem,
Turcam, & huius precipuos Mi-
nistros & Regentes. 173

XV. Spe-

eris no-
eque-
, Aula
fessore
62

is Au-
ilio In-
Aulico,
Consilio
Consi-
Con-
arico,
o Con-
72

Orato-
s, de.
us Im-
88

Status

S Y L L A B V S

XV.

Specialis descriptio moderni Turcarum Imperatoris, hujusque principuorum Ministrorum. 177

XVI.

Specificatio Arcifiniorum Hungaricorum, Sclavonicorum, & Croaticorum. 181

XVII.

Specificatio Electorum Principum, & Ordinum tam ecclesiasticorum quam secularium Imperii. 183

XVIII.

Sacri Romani Imperii Civitates. 195

XIX.

Relatio novissimi status Camerae Spirensis. 199

XX. De-

CONTENTORVM.

XX.

Designatio omnium à Ferdinando
II creatorum Principum, Co-
mitum & Baronum. 202

XXI.

Comites, Barones, Nobiles utrius-
que Austria, in conventibus suis
vota ordinaria habentes. 214

XXII.

Ferdinandi II Diplomatum for-
ma. 225

XXIII.

Appendix, de formulis Imperatoris,
quibus suos Principes compellat.
224

Iter

ni Turca-
sque pre-
177

Hunga-
um, &
181

incipum,
lesiastico-
perii. 183

Civitates.

Camera
199

XX. De-

SYLLABVS CONTENT.

Iter Germanicum.

XXIV.

*Relatio epistolica Danielis Eremitæ,
Belgæ, de Legatione Magni He-
truria Ducis ad Rodolphum II
Imperatorem, Imperique Prin-
cipes, & Respublicas, anno 1609.
Pag.*

297

STA

ENT.

n.

Erēmita,
Magni He-
lphum II
que Prin-
no 1609.

297

ST A

ST A

STATVS
PARTICVLARIS

Præsentis Regiminis Sacræ
Cæsareæ Majestatis,

FERDINANDI
Secundi, &c.

I.

Quare, & quibus de causis, Sacra
Cæsareæ Majestas Ferdinandus
Secundus, ab initio sui Imperii,
ad hoc usque tempus, sedem suam
in Vrbe Viennâ, non mutavit.

Ordinarium Sacræ Cæsa-
reæ Majestatis statum,
Augustissimi scilicet Cæ-
saris FERDINANDI II,
nunc temporis imperantis, quod
A atti-

attinet: ante omnia notandum, Sacrae Suae Caesareae Majestatis, ab auspicio sui Imperii, ad haec usq; tempora, Sedem immutatam, Urbem Viennam fuisse. Tum propter commodum Urbis situm, amoenitatem, copiam annonae, omniumque rerum homini necessariarum, ac inprimis ob adjacentia nemora & sylvas, venationis exercitio quam opportunissimas, aliaque amoenissima loca; quorum praecipuorum nomina vulgo & vernaculo idiomatae sunt: Brater/ Begethoff/ Niewgezew/ Caterburg/ Ebersdorff/ Laxenburg/ Wolckersdorff/ Dith/ Kloster Newburg/ seu Monasterium Neoburgicum, Newstat/ id est, Neapolis, &c. Tum etiam praecipue, his diuturnis & continuis bellis Germanicis, propter munitionem Urbis, & quod Caesarea Majestas ibi caeteris suis Regnis, & Principatibus haereditariis, quasi tuto sit circumdata, quorum ope & auxili-

aux
ma
fit.
fici
bili
que
eva
nic
hab

De

V

rioni
trop
tatib

auxilio, necessitate sic urgente, eo magis ac tãto commodius uti possit. Tum denique, quoniam beneficio amborum fluviorum navigabilium, ENI & DANUBII, quæque Aulæ Imperiali sunt necessaria, è variis regionibus & locis Germanici Imperii & Italiæ, eo facilius haberi & adduci queant.

II.

De Urbis Vienna, quæ nunc Imperialis est Sedes & Aula, situ, circuitu, munitione, propinquante Danubio flumine, Præsidio, sive Custodiâ, suburbiis, Iurisdictione Ecclesiastica, Episcopo, Academiâ, regimine civili, locum tenente, & Arce Casareâ.

VRBS VIENNA Inferioris, sicuti Oppidum Lintzii superioris, Archiducatus Austriæ est Metropolis. In quibus ambabus Civitatibus nunc singulis fere annis, ac

dum, Sa-
is, ab au-
sq; tem-
Urbem
pter cõ-
nœnita-
niumque
rum, ac
mora &
io quam
nœnissi-
rum no-
liomatae
Remge-
iff/ La-
/ Dith/
lonaste-
ostat/ id
am præ-
ontinuis
er muni-
rea Ma-
gnis, &
quasi tu-
a ope &
auxi-

nonnunquam, prout necessitas postulat, eodem anno sæpius Conventus Provinciales celebrantur, ubi, Sacræ Cæsareæ Majestati, id clemētissime deposcenti, tanquam legitimo Principi & Domino Territorii, toties aliquot centena milia aureorum, à subditis, quam demississime conceduntur & deferuntur.

Civitas ipsa in satis amœna planicie, ac in solo natura frumento, vinoque, & omnis generis aliis fructibus & alimoniis feracissimo & optimo, sita est, prope flumen Danubii, quod quidem licet saltem quasi Brachium veri Danubii sit, tamen istius quoque loci, communium navium, secundum constitutionem temporis & fluvio crescente, capax est. Decrescente vero, naves circa Nurdorffium uno milliari, vel etiam multo superius ad Monasterium, quod vulgo vocatur *Eloster Newburg* / duobus integris

gris
cog
ris C
ravi
tria
& n
flun
qui
qui
Civ
fun
lun
eju
nar
tal
du
&
Me
ne
bi
dic
ch
O

R E G I M I N I S.

gris ab Urbe milliaribus, subsistere coguntur.

Dimidio plus quadrantis milliaris Germanici ab Urbe Vienna Moraviam versus, sunt & alia quoque tria disjuncta, & partim fatis magna & navigabilia Brachia, seu separata flumina, ingentis Danubii fluvii, quibus quinque pontes impositi sunt, qui cum necesse esset, ad majorem Civitatis securitatem, dejici possunt.

A meridie, Urbs Vienna fluvio- lum, seu Torrentem potius, habet, ejusdem cum Urbe nominis Vien- nam dictum, à montibus Occiden- talibus originem & scaturiginem ducentem, cujus aqua cito crescit, & diuturnis pluviis facile exundat; Molendinas aliquot circumagitat, nec procul à fossis Urbis in Danu- bium se exonerat. Versus meri- diem & septentrionem, quasi Bra- chium Danubii esset, fluit, & ab Occasu colles & montes Austriam

litas po-
us Con-
rantur,
stati, id
anquam
no Ter-
ena mil-
iam de-
& defe-
ena pla-
mento,
liis fru-
simo &
nen Da-
saltem
abii sit,
ommu-
onstitu-
crescen-
e vero,
no mil-
erius ad
vocatur
us inte-
gris

superiorem spectantes, retro relinquit.

Circuitus Urbis est fere dimidii milliaris Germanici, vel circiter; Urbs probe exculta, variisque & egregiis, magnis mediocribusque foris & locis, ac partim nitidis plateis, multisque splendidis & conspicuis ædificiis, quibus tamen plus splendoris, quam commoditatis inesse solet, exornata.

De munitione Urbis, satis erit, hoc loco breviter indicare, eam portis cardinalibus seu præcipuis sex, Propugnaculis vero magnis decem, firmatam & munitam esse, quorum Propugnaculorum major pars, (& quidem nonnulla Sacri Romani Imperii) satis valide & alte lateribus exædificata, ac intrinsecus humo repleta, quædam quoque, præcipue ad Ortum & meridiem, (quo tanto validior sit Urbis defensio,) casamattis, ut vulgo vocantur, altius erecta & emendata sunt.

sunt. Ante decennium plus minus,
Cæsarea Majestas ingens totum è
humo Propugnaculum prope & ex
adverso Cæsareæ Aulæ & Archidu-
calis Arcis, ad majorem ejus securi-
tatem, quoniam dicta Arx olim in
eo loco parum tuta & munita erat,
erigi curavit.

Angulare Propugnaculum, par-
tim meridiem, partim Occasum
respiciens, ante biennium egregie
renovatum fuit.

Propugnaculum Scoticum è hu-
mo tantum excitatum, nunc quo-
que totum valido muro cingitur, &
reliquis Propugnaculis adæquatur.

Ab Ortus est Porta, vulgo dicta,
das Stubenthor; à meridie Porta
Carinthiaca, & Porta Arcis, vulgo,
das Burgthor; ab occasu Porta Sco-
tica & Porta nova; à Septentrione
Porta Rubræ Turris, vulgo, **der
Rothe Thurn**. Porta Arcis, Porta
Carinthiaca, Porta nova, & Porta,
quæ **Stubenthor** dicitur, validissi-

mæ, totæ fornicatæ, admodum excellæ & conspicuæ sunt, cum longioribus Porticibus: Reliquæ duæ sunt saltem Turres. Si aliquis Urbem è Porta Stubentho: dicta, circumire, & ad portam Rubram Turrim dictam versus, viam capere velit; Prætereundum est ipsi, Primo, prope Propugnaculum quoddam, quadratis lapidibus exstructū, duas altas, muratasque Casamattas habens, quarum superior Dominicanorum Templum, cuius altitudo Propugnaculum hoc & Casamattas superat, fere tangit.

Hinc ad aliud Propugnaculum perveniet, lateritio muro solide firmatum, quod, ut & præcedens, satis profundis circumducitur fossis.

Ab hoc Propugnaculo, Urbis à Sinistra, parva ac depressa quædam mœnia duplicata ad exteriorem aliquam Portam porrigentia, visuntur: à Dextra vero proxime ab urbe præterfluit Danubius, cui Pons ligneus,

ligneus, vulgo die Schlagbrücken
dictus, superextructus est.

Hæc exterior Porta in amplam
plateam deducit, ubi Civitas ad-
modum nudata est; à sinistra enim
saltem mœnia habet valde humi-
lia, & à dextra solum Danubium,
qui interdum illic præterequirari
potest, cum nonnullis ad ejus ripam
erectis munimentis, ad Rubram
Turrim tenus, & ulterius quoque
ad alteram Portam exteriorem,
prope quam Platea fit angustior.
Ab hac memorata Porta, Urbs fini-
strorsum longis, validis & excelsis
mœnibus, super quibus tres excu-
biarum domunculæ ædificatæ sunt,
cincta est, quæ ad Armamentarium,
hujusque introitum & exitum, &
ad proximum inde Propugnacu-
lum continuantur; Pontem quo-
que versatilem habet.

Porro, ad tertium Propugnacu-
lum; quod quidem magnum est &
elegans, sed fossis & aqua carens;

A 5

hujus

huius superioris muri bona pars è medio corruit & redintegratione opus habet.

Dein ad Portam novam, largas quidem, sed admodum depreffas sine aqua fossas habentem, Henricus Matthæus senior Comes de Turre, Anno 1619, petardum huic Portæ apponere, ac Equitatu suo tunc temporis Ebersdorffii subsistente, Urbem intercipere conatus est.

Inde ad quartum Propugnaculum; quod emendatione & renovatione similiter indiget. Pone hoc Propugnaculum, est excelsum vallum, cum parvo ei imposito muro, ad Portam Scoticam tenus, ubi fossæ Civitatis, quanquam aqua destitutæ, valde profundæ sunt.

Istinc idem Vallum & fossæ simili quoque modo, ad proximum & quintum usque Propugnaculum, distenduntur; Hoc quidem Propugnaculum humo tantum excita-

tum

tum est, sed nunc funditus lateritio muro includitur, ac in decentem formam & proportionem redigitur; atque isto modo Urbs in illo loco tanto magis, uti necesse est, communitur.

Peditatus Bohemicus legionis (vulgo Regiment) Tieffenbacensis, qui tunc dicto Seniori Comiti de Turre parebat, & haud procul ab Urbe in pago cui nomen *Hörsnals*/commorabat, prope hoc Propugnaculum, Urbem (si supra memorata impressio ad portam novam effectum suum sortita, nec à Patriota quodam detecta fuisset) oppugnare & subjugare debebat.

Dictum quoque celsum vallum, cum sub extructo muro, in admodum profundas fossas, sine aqua tamen, protendit; recta à tergo & ex adverso Sexti Propugnaculi, super quo præsens Præfectus Urbis Baro *Löbel*, hortulum cum domo recreationis, secundum hodiernum splen-

splendorem, ædificari curavit; & quoniam hoc Propugnaculum nuper præ cæteris decoratum, & renovatum, ac simul reformatum fuit, reliqua omnia venustate antecellit. Pone, culmen seu Casamattam lateribus quoque confectam, ac priori similem habet.

Deinde sæpe nominatum Vallum ad Aulam usque Cæsaream seu Archiducalem Arcem, cum superexcitato quoque humili & gracili, ac in nonnullis locis satis debili muro, se extendit; ubi fossæ per elevationem exterioris viæ profundiores factæ sunt.

Præterea, ad Portam Arcis, vulgo *das Burgthor* apud quam vastum & septimum è humo Propugnaculum extat, quod à tergo aliud adhuc minus Propugnaculum, Casamattæ instar, habet, verum in sublime non erectum, sed totum muratum est.

Ab hac parte, miles Bohemicus, ducto-

ductore Seniore Comite de Turre,
 è suburbio S. Ulrici aliquot glandes
 in Cæsaream Aulam & Arcem Ar-
 chiducalem, quin & in ipsum Equi-
 tum & Nobilium Conclave, ac in
 Ante. Cameram, ejaculavit, & Cæ-
 saream, tunc Hungariæ & Bohe-
 miæ Regiam Majestatem, ex ordi-
 nario ejus conclavi fugavit.

Rursus sæpe dictum Vallum cum
 erecto muro superius, & fortifica-
 tionibus inferius, inde in fossas an-
 te paucos annos valde excavatas &
 sublatas porrigitur, ad Portam pro-
 pe Carinthiacam tenus, ante quam
 validum, ingens, elegans & nitidum
 Propugnaculum, numero octa-
 vum, totum è lateribus erectum,
 conspiciendum est, dictæ Portæ
 Carinthiacæ, proxime adhærens,
 pone quod, sicuti supra Portam,
 Casamatta quoque erecta est. Præ-
 fectus vigiliarum Urbis, amœnum
 suum domicilium super hac Porta
 habet.

Ab

Ab hac Porta Carinthiaca, loco sæpe dicti Valli, mænia lateritia, ejusdem fere cum Propugnaculis celsitudinis, extructa sunt, fossæ vero ejus loci admodum profundæ & altæ, aqua tamen, ut & in supra memoratis locis, vacuæ.

Sequitur tunc nonum, egregium sane, æque ac præcedens, Propugnaculum, cum Aquæductu in Urbem; Atque huc usque fossæ similiter aridæ & siccæ, circa hoc tamen Propugnaculum, ab Aquæductu, (cujus usus ad inducendam in eas aquam necessariam, inservire debet) aliquantulum humidæ & palustres sunt: ab ejus vero angulo incipiendo ac deinceps inferius magis ac magis aqua replentur, profundioresque fiunt.

Tandem abhinc est quoque Vallum ad decimum usque Propugnaculum, cui vulgo nomen, **Die obere Stuben Bastey**, equidem exquisitum, præstans, vastum & excelsum,

fum,
cinct
lapi
que i
lapi
tum
tum
Prim
Prop
T
ejus
mur
sing
liter
Insc
I
run
mo
qui
bul
oi
m
dis

sum, lateritio quoque muro solide
cinctum, in angulis vero quadratis
lapidibus, ac magnifica splendida-
que inscriptione & aureis in tabula
lapidea excisis literis, condecora-
tum, & alto muro similiter muni-
tum & perfectum, à Ferdinando
Primo Imperatore extructum est
Propugnaculum.

Tria hæc ultima Propugnacula
eiusdem altitudinis, ac simili modo
murata sunt; Inter alia, omnia &
singula eorum, peculiari sua, aureis
literis in tabula lapidea insculptis,
Inscriptione, adornata sunt.

Horum decem Propugnaculo-
rum Urbis Viennæ, tria tantum-
modo in aqua nunc sita sunt, quæ
quidem à Danubio, & certis qui-
busdam venis in Urbem extensis,
originem trahit. Reliqua vero o-
mnia in arido solo existunt.

Fossæ quoque Urbis admodum
disparæ & differentes sunt.

De cætero Civitas hæc magnis
quoque

quoque & spatiosis suburbiiis ampliatur, in quibus plurimi speciosi, & amœni horti, cum œdibus recreationis, reperiuntur, ut & alia quoque haud pauca nec contemnenda domicilia, quorum multa, præcipue ante Portam Arcis, Das Burgthor dictam, & Portam Carinthiacam, versus S. Ulrici, ac fluviolum Viennam, trecentorum plus minus passuum spatium, tam ad amplificandam viam & vicos, quam etiam ad majorem ejus loci Urbis securitatem, partim demolita, partim improvise incendio, aliquot ante annos, concremata fuere.

Præfidiarii hujus Urbis & Munimentum milites, hoc tempore mille circiter pedites, in octo vexilla distinctos, efficiunt; quibus, ut & Civitati quoad ejus defensionem & conservationem, cum limitata potestate, præest dictus Baro Löbel/Tribunus, vulgo Colonellus, ac Sacræ Cæsareæ Majestati à Consiliis
 Aulico.

Aulico-bellicis, ejusdemque Consilii Bellici Vice-Præses.

Ante octo circiter annos, arma Civibus Viennensibus, quæ illis anno 1619 Archidux Leopoldus, tunc temporis Urbis Gubernator, domesticatim auferri jusserat, partim reddita fuerunt. Cum enim eo tempore cives ut plurimum Evangelicam Religionem profiterentur, ac suspicio esset, inter eos & Bohemos, præcipue vero Seniore Comitem de Turre, secretam intervenire intelligentiam: Superiores, ne seditio inter Cives Evangelicos, contra Catholicos oriretur, metuentes, illos ideo inermes fecerant.

Consul Urbanus, jussu Cæsareæ Majestatis, ut Principis legitimi hujus Archiducatus Austriae, è civium medio, quatuor Vexillationes pedestres, singulam trecentorum Capitum, delegit & erexit: hujus delectus usus est, necessitate urgente,

B

ad

ad defensionem Urbis; sicuti olim factum, tempore novissimarum Hungaricarum seditionum & rebellionum, sub directione Gabrielis Bethlehemi, Principis Transylvaniæ gestarum. Cum enim pars Præsidianorum militum ad Arcem Posonicam, ratione periculi deducta esset; Delectus hic Civium tunc integros quatuor menses, in Urbe quidem sola, & ad ejus solius defensionem inservire necesse habuit. Stipendium Præfidiariorum est sex florenorum, singulis mensibus & capitibus: quia vero illud neque bene, neque satis tempestive accipiunt, in publicis sæpe vicis mendicantes visuntur.

Bello, & cum periculum est in mora, aliquot Equitatus turmae, vulgo *Cornet* in suburbia recipi solent; alias vero ordinaria custodia manet.

Sexaginta millia animarum in urbe Vienna, utpote populosissima, tam

tam intus, quam extrinsecus comprehendi, nonnulli arbitrantur: Cujus vero numeri veritas & certa notitia, difficilime indagari potest.

Suburbium illud trans Danubium situm, Judæi quasi Insulam quandam, separatim incolunt. In Urbe autem certa loca commerciis apta habent, ubi de die merces suas vendunt, in Urbe vero pernoctare, iis integrum non est; Quoniam tamen Aulæ Imperiali multum profunt, aliisque de causis & rationibus, non modo lubenter in eadem Urbe tolerantur, sed & maximis quoque privilegiis & protectoriis communiti gaudent.

Religio Evangelico-Lutherana, seu Augustanæ Confessionis, olim in hanc quoque Urbem introducta fuit, quæ postea sub Imperatore Maximiliano II adeo accrevit, ut dicti Evangelici, inter alia suæ Religionis exercitium in ipsa Urbe, ad Domum usq; Provinciale in M-

nimorum templo habuerint. Et licet Imperator Rudolphus II, ac antea quoque Ferdinandus I dictæ Religionis exercitium ibi abolere pro possibili sibi proposuerint, & magnum quoque Reformationis initium susceperint, eousque quoque rem perduxerint, ut sub Rudolpho II. Imperatore, status Evangelici Austriæ Inferioris exercitium suæ Religionis in Urbe Vienna amiserint; visumque fuerit, ac si universalis reformatio totalisque oppressio & everfio omnium Evangelicorum in istis oris subsequi debuisset: Imperator tamen Matthias I. maximis de causis Ordinibus Evangelicis Austriæ Inferioris exercitium suæ Religionis in pago Hornals dicto, quadrante circiter miliaris Germanici, ab urbe distante, clementissime concessit; eosque summa Cæsarea & Archiducali protectione communivit; non obstantibus Catholicis, ac præcipue

cipu
 nis e
 deb
 Con
 effe
 rium
 pag
 dice
 cop
 mor
 ac B
 tere
 rato
 mar
 fet,
 exp
 Maj
 Eua
 pera
 Rel
 nat
 plic
 non
 & c
 hon

cipue Clericis, quos istud Religio-
 nis exercitium vehementer offen-
 debat, quique sibi persuadebant,
 Conciones Cardinalis Clefelii ex-
 effecturas, ut Imperator ministe-
 rium ad minimum in memorato
 pago *Hörmals*/ Euangelicis inter-
 diceret, neque iis urbem ingredi ad
 copulanda Euangelicorum matri-
 monia & sacra Sacramenta Coenæ
 ac Baptismi administranda, permit-
 teret. Cum vero modernus Impe-
 rator FERDINANDVS II Sacri Ro-
 mani Imperii habenas assumpsis-
 set, Urbem quoque Pragam postea
 expugnasset: Clerus Cæsareæ Suæ
 Majestati serio inculcavit, Status
 Euangelicos Provinciales, ab Im-
 peratore quondam Matthia I, suæ
 Religionis exercitiū in pago *Hö-
 rms*/extorsisse, ac se adeo multi-
 plicasse, ut in ista congregatione
 nonnunquam viginti, triginta, imo
 & quadraginta vel quinquaginta
 hominum millia inveniantur; cum

enixissima petitione, ut dictū exercitium mandato publico aboleretur. Hinc factum, ut reformatio Religionis in Urbe Vienna, mandato Cæsareo & Archiducali instituta, Exercitium quoque Augustanæ Confessionis in sæpe memorato pago *Hörnals* / (qui postea Basilicæ Viennensi S. Stephani donatus fuit) penitus inhibitum, (hoc quidem prætextu, ac si Baro *Helmshardt Jörger* / qui tunc in arresto Lintzii erat, nullū jus patronatus in dicto pago haberet) omnibusque simul Evangelicis Concionatoribus, ne in posterum Urbem sub gravissima pœna ingrederentur, interdictum fuerit: In Austria tamen quoad personas suas sicuti antea quoque tolerabantur, ac licebat adhuc quibusdam Civibus & incolis Urbe exire & Concionibus ac Sacræ Synaxi, secundum Evangelicum ritum, Intzersdorffii (locus quidam vulgo sic dictus, ad Dominū Geyer-

rum

rum de Osterburg, Equitem, spectans) unius ab urbe milliaris iter, bona venia interesse.

Tandem vero Cæsarea Majestas, Anno videlicet M. DC. XXVII, totalem Evangelicorum Ecclesiarum expulsionem, & quidem præfixo brevi termino, ex universa Austria, cæterisque Cæsareæ Suæ Majestatis Ditionibus hæreditariis, publicis patentibusque mandatis Cæsareis & Archiducalibus, severe injunxit, iis prohibendo sub gravissima indignatione & irremissibili pœna, ne unquã in eas reverterentur, aut quocunque modo ibi commorarentur.

In Ecclesiasticis rebus, Urbs Vienna Episcopum suum agnoscit; cujus Jurisdictio in Spiritualibus, in totum Episcopatum Viennensem se extendit. Episcopus Officiale quoque suum, semper Viennæ habet.

Basilica, seu Templum Cathedralis ibidem, Divo Stephano sacrum, splendidum, magnum, al-

tum, & amplum est ædificium, fastigiata, excelsa & perlucida turri ab una parte ornatum, cui inter alia, ingens & magnifica campana inest; similis quoque turris ab altera parte incepta, & ad haud contemnendum progressum jam deducta sed non absoluta fuit. Ajunt, modernum Episcopum eam perficere, & alteri conformem reddere velle; quod Ædilis quidam quatuor annorum tempore exefficere posse opinatur.

Episcopus nunc quoque veterem Aulam Episcopalem totam dirui, magnificentumque & amplum ibi palatium exædificari curat, in quem finem centum millia Imperialium, pretium scilicet recõciliationis Ducis Meckelburgici, ab Imperatore impetravit.

Hoc vero templum rogante Cæsare Friderico III, in Basilicam seu templum Episcopale à summo Pontifice Paulo II, elatum fuit; cujus
Episco-

Episcopi reditus annui octo saltem millia florenorum efficiunt. Ejus qui tunc temporis sæpe dicto Episcopali munere fungitur, nomen est Antonius, primus quidem, qui Principis titulum & prædicatum simul à Sacra Cæsarea Majestate Ferdinando II adeptus est; Insuper ditissimam quoque Abbatiam Cremiphanensem Ordinis Benedictinorum in Austria superiore possidet; Cæsareæque Majestatis intimus Consiliarius & in eodem Consilio quasi Secundus est ab Imperatore. Cujus Antecessor, erat Cardinalis Cleselius, Anno M. DC. XXX. Viennæ defunctus.

Canonici hujus Basilicæ sunt sedecim, quorum stipendia propter redituum dictæ Basilicæ tenuitatem, exigua quoque sunt. Omnes circum sæpe memoratā Basilicam, seu summum Templum, domicilia sua habent.

Sunt & alia quoque plura Templa

pla & Cœnobia, intra & extra hanc Urbem.

Academiam Viennensem fundavit Imperator Fridericus II, Anno Domini M. CC. XXXVII. eamque maximis privilegiis & immunitatibus, quæ postea ab Alberto III Austriaco renovatæ & ampliatae fuerunt, ornavit & communivit.

Cæsarea Majestas Ferdinandus II hanc Academiam anno circiter M. DC. XXII, cum adjacentibus & pertinentibus Byrsis & Collegiis seu Conventibus, Patribus Jesuitis, ut eorum esset Academia, dono dedit, ubi nunc partim docent, partim Scholasticos & Alumnos alunt. Dicta quoque Cæsarea Majestas iis insuper Professionem Theologicam & Philosophicam concessit, eatenus tamen ut Cathedra tam ad profitendum, quam disputandum alicui è Dominicanorū, ut & Franciscanorū quoq; alias Minimorum dictorum, Ordine, aperta maneat.

Juris

Juris Consulti & Medici in sua conjunctione perseverant, singulisque semestribus alium Rectorem creant; Consilium, ubi quidquid sibi & aliis Academiae cohaerentibus personis necessarium & consultum putant, deliberatur, è sedecim iisdem facultatibus addictis Viris constat. Rector Academicus Jurisdictionem suam, amplissimam & admodum longe se extendentem, in Academicos & membra Academica exercet.

Civile, seu Civium regimen sic se habet: Senatum, octodecim cives & Senatores constituunt, quibus res & negotia omnia & singula Reipublicae & commune Civium & Civitatis bonum concernentia proponuntur, & ab iis deliberantur: Horum vero caput est consul. In Criminalibus Judex Urbanus Assessores & Cōsiliarios suos habet.

Administratio vero Civilis haud libere penes dictum Senatum consistit,

a hanc
n fun-
s, An-
mque
nitati-
II Au-
e fue-
adus II
irciter
bus &
llegiis
suis,
no de-
, par-
alunt.
tas iis
ologi-
cessit,
am ad
ndum
Fran-
orum
aneat.
Juris

fit, sed à Locum tenente in Austria Inferiore dependet; omnibusque supramemoratis Senatoriis collegiis & consultationibus Mandatarius quidam Cæsareus propria persona interest.

Dicto Locumtenentis officio nunc fungitur Syfridus Christophorus Preuner, Baro, &c. Sacræ Cæsareæ Majestati à secretioribus Consiliis, & ejusdem Gubernationis Austriæ Inferioris Præses, penes quem Inspectio superior in Urbano & Civili Regimine sita est, quique, Cæsarea Majestate absente, absolute & perfecte gubernat.

Armamentarium Viennense non modo ejus loci usitatis navibus, sed & armis & omni apparatu bellico, tormentisque tam magnis, quam parvis, quæ ibi reservantur, instructissimum est. Ejus Præses nunc est Comes Xantelier, natione Lotharingius: quoniam vero Parens ejus se mature ad Aulam Cæsaream contulit,

tulit, & huic officio diu bene præ-
fuit, Germanis adnumeratur.

Aula Cæsarea seu Arx Archidu-
calis, vulgo *die Burg* / nuncupata,
nullius est splendoris seu singularis
magnificentiæ, ac satis angusta quo-
que pro tanto Magnate, & tam
sublimi Aula. Magnam aream in se
comprehendit, cui ab una parte
Cancellaria Imperialis; ab altera
Arx interior, seu proprium Cæsa-
reæ Majestatis Domicilium; à ter-
tia Vallum Urbis cum ei super ex-
tracto porticu; & tandem à quarta
parte seu latere Arx nova, vulgo
die Neue Burg / adjacent, eam-
que circundant.

In hac Aula Cæsarea Vestiarium,
seu locus quidam vulgo Guarda-
robba dictus continetur: Item Pe-
ristylum, seu Galeria ut vulgo nun-
cupari solet, cum variis & distinctis
Conclavibus, quem Thesaurum
vocant, in quibus omnis generis
variarum, pretiosissimarumque ex
auro,

auro, gemmis, & unionibus, ut & summa industria elaboratarum rerum & picturarum, optimorum quoque speciminum tam naturalis, quam humani laboris, & aliarum plurimarum raritatum & curiositatum, aliquot millionum pretio, magna reservatur copia. Inter alia vero visu maxime digna sunt, Corona Cæsarea cum Sceptro & Pomo Imperiali, ditissima, ex auro & pretiosissimis Orientalibus Adamantibus ornata, unius millionis aureorum æstimata, ab Imperatore Rudolpho II. pro sacra sua persona confecta. Item pelvis rotunda, septem spithamas in circuitu cōpletens, ex unico Agatho lapide sculpta, cum aliquanto obscuriore & ab ipsa Natura formata inscriptione: JEHOVAH. Porro, Unicornu duodecim vel tredecim spithamas longum. Quorum duorum posteriorum, quoniam sui similia in tali forma, pulchritudine, qualitate & quan-

quantitate, toto orbe non habent, valor inæstimabilis est. Huic eidem Palatio, quod Sacra Cæsarea Majestas ipsamet inhabitat, duo distincti & amœni horti adjacent, alter altero major, in quos Cæsareæ Majestati ex ipsius domicilio facilis ac commodus patet aditus.

In supra memorata vasta Arcis area, die *Burgplatz* dicta, prope Palatium Cæsareum, pedites unius cohortis; apud introitum vero in interiorem Arcem, sub ipsa porta proxime ad pontem versatilem, decem stipatores Bipennigeri, vulgo *Trasbanten*/ordinariam custodiam habent: quorum hi posteriores totam diem convenienti ordine Bipennibus suis ibi commorantur, noctu vero, ponte sublato, intrinsecus vigilant, donec alii eorum consortio iis surrogentur. Ante Cæsareæ Majestatis & Imperatricis conclavia, alii Stipatores Hastiferi, vulgo *Hartschierer*/excubias continuo

tinuo agunt, qui milites sunt, & Cæsareæ Majestati tam in itinere, quam cum deambulationis causa egreditur, veluti ordinaria equestris corporis custodia, ubi vis vestigio insequuntur, & demississime præsto sunt.

I I I.

Quis Romanorum Imperator Ferdinandus Secundus sit, deque Cæsareæ Suae Majestatis virtutibus, & qualitatibus, devotione & pietate, variis humiliations & devotionis actibus, negotiis, recreationibus, & accubitu mensa.

ATque hætenus de Imperiali Sacræ Cæsareæ Majestatis Ferdinandi II. Aula; nunc ulterius dicendum, Cæsareæ Suae Majestatis parentem fuisse Archiducem Carolum Austriacum, Imperatoris Ferdinandi I. Nepotem, qui Grätzia in Stiria residebat, cujusque patri-

patrimonium Ditiones Austriacæ interiores erant, Ducatus scilicet Stiria, Carinthia, & Carniolæ, cum aliis depēdentibus provinciis. Cum vero duæ istæ Austriacæ Prosapia lineæ Genealogicæ, Viennensis scilicet (Imperatoris Maximiliani II) & Tyrolensis (Ferdinandi Archiducis) emortuæ essent; Archidux quoque Albertus Austriacus in Belgio, earum Provinciarum Austriacarum regimini, senio & infirmitate confectus, eo lubentius resignasset: sæpe dicta Sacra Cæsarea Majestas partim per successionem, partim per transactionem & consensum, (præcipue vero quoniam, eo quod in Hungaria & Bohemia Regem jam designata & coronata esset, validum rei istius obtinendæ fundamentum & basin posuerat) provincias illas omnes adepta & consequuta est. His subsequuta est Anno 1619. die 28. Augusti, Imperatore Matthia I. eodem anno fati-

C

con-

concesso, dictæ suæ Cæsareæ Ma-
 jestatis ad fastigium dignitatis Im-
 perialis in Sacri Romani Imperii
 Civitate Francofurto ad Mœnum
 electio & coronatio. Sceptra te-
 nentibus tunc in variis Europæ re-
 gnis, sequentibus præcipuis Chri-
 stianis Regibus & Magnatibus: Phi-
 lippo III. Hispaniarum Rege; Lu-
 dovico XIII, Galliarum Rege; Ja-
 cobo IV, Britanniarum Rege; Chri-
 stiano IV, Daniæ, &c. Rege; Sigis-
 mundo III, Poloniæ Rege; Gusta-
 vo Adolpho Suecorum Rege; & in
 Oriente Turcarum Imperatore Of-
 manno.

Cæsareæ Suæ Majestatis sacram
 quod attinet proprie personam, ea
 nunc ætatis annum agit quinquæ-
 gesimum nonum. Statura ejus me-
 diocris est & corpulenta, comple-
 xio optima, robusta & sana, capilli
 & barba jam satis cani, præsentia
 grata, natura humana, benefica,
 mitis, admodum liberalis, ac singu-
 lari

lari
 mo
 qua
 mo
 max
 qua
 tem
 ordi
 nibu
 & fo
 versa
 Miss
 die J
 Imp
 chid
 præ
 men
 præ
 nu
 Ant
 tem
 tera
 defu
 legi
 cello

lari intellectu, eloquentia, & memoria prædita, vita tam in cibis quam in potu temperans, somnus moderatus: hora 10. vespertina ut maxime cubitum discedit, nonnunquam etiam hora prima nocte in tempesta, ac hora quarta matutina ordinarie surgit, precesque suas genibus flexis recitat. Diebus festivis & solemnibus, ac præcipue anniversariis Apostolorum, confiteri ac Missæ participare: Proxima vero die Jovis ante festum Paschatis, cum Imperatrice, Rege ac Regina, Archiduce & Archiducissa, cæterisque præcipuis Aulaicis, Sacrum Sacramentum, secundum normam & præcepta Ecclesiæ Romanæ, è manu Nuncii Papalis accipere solet. Antequam Cæsarea Sua Majestas in templum eat, duas prius missas, alteram pro semet ipsa, alteram pro defuncta conjugè, Ducis Bavariæ legitima sorore, celebrandas in sacello Aulaico, seu in Oratorio Cæsarea,

sacro, curat, nonnunquam etiam
 eodem tempore Sacramento uti-
 tur; tunc in templum se confert, ubi
 Concionem Germanicam, quæ
 communiter à Patre quodam Je-
 suita, Ordinario nempe Aulæ Dia-
 cono, habetur, per integram circi-
 ter horam; & concione finita ma-
 gnum quoque Missæ officium, quod
 cum suavissima musica celebratur,
 ac equidem unius horæ tempus ad
 minimum durat, magna devotione
 auscultat. A meridie concioni Ita-
 licæ, quam Ordinarius Conciona-
 tor Aulico-Italus similiter habere
 solet, eodẽ modo interest, cui sub-
 sequitur magna solemnitate Ves-
 pertini officii celebratio; atque hoc
 modo Cæsarea sua Majestas totam
 fere diem Dominicam seu feriale
 devote consummat; aliquando alia
 quoque templa intra & extra ur-
 bem, interdum scilicet Dominica-
 norum, interdum Capucinatorum,
 Jesuitarum, Carmelitarum, &c. vi-
 sitare,

sita
 legi

Ma
 frec
 dan

Ro

Ror

cun

hor

cali

pop

pera

con

plis

T

fare

face

nor

ut &

dini

max

tent

gen

lis d

ni

fitare, ac in horum cœnobiis & Collegiis nonnunquam prandere solet.

Tempore Adventus, Cæsarea Majestas admodum mane surgit ad frequentandum matutinum quoddam, instar cantatæ Missæ officium, RORATE dictum, cujus ab introitu, *Rorate cœli desuper*, &c. cantatur, cum subsequente per integram fere horam ad finem usque Musica vocali & instrumentali; quo tempore populus preces & devotionē suam peragit: Idque officium in magna congregatione, ac in omnibus templis solemniter celebrari consuevit.

Tempore quadragesimali, Cæsarea Majestas concionibus, tam in sacello Aulaico, quam in Augustinorum templo prope Arcem sito, ut & festis in fano Sanctæ Crucis Ordinis S^t. Francisci de Minimis, tum maxime, cum Processiones pœnitentiales celebrantur, quam diligentissime interest. Insuper singulis diebus per totum Quadragesimæ

tempus, Vespertinum officium in Oratorio Cæsareo integre celebrandum curat.

Proxima die Jovis præcedente festum Paschatis, ante meridiem Cæsarea Sua Majestas tredecim pauperum Virorum pedes publice, ac coram omnibus ibi præsentibus, lavat, tum eosdem cibis, iisque propria persona apud mensam ministrat; Porro singulos veste ac nummo quoque aureo, dupli circiter Hungarici Ducati valoris, donat.

Augusta Romanorum Imperatrix eodem die & tempore in alio separato quodam loco, eundem humiliationis actum, erga tredecim pauperes mulieres, præstat.

Ultima die Sabbathi ante festum Paschatis Cæsarea Majestas omnia Urbis fana, more Catholico, pedes circuire, ac coram erectis in illis sepulchris orare solet. Hoc vero anno curriculum hunc pedibus absolvere nequivit.

In

In hebdomade S. Crucis inci-
piendo à die Dominica ad festum
usque Ascensionis Christi, Cæsarea
Sua Majestas Processionibus, quæ
tunc habentur, interesse consuevit;
quibus omnibus neque hoc quoq;
anno, præsto esse, debiles corporis
vires permiserunt.

In festo Corporis Christi, cum
nimirum magnus celebratur cir-
cuitus, Cæsarea Majestas cum om-
nibus Aulaicis propria persona, pe-
dibus ac nudo capite Processioni
interesse, & apud singula hinc &
illinc erecta altaria genibus flexis
orare solet. Sequenti die Dominica
Iesuiticam Processionem etiam co-
ram frequentat; ac posteriori die
Iovis Octavam, quæ populosa, & à
matutino tempore ad meridiem
tenus continuanda est Processio,
magna quoque cum devotione ce-
lebrare & absolvere juvat.

Quamobrem Nuncius Pontifi-
cius Cardinalis Pallotta in sua ad Pa-

pam Urbanum VIII. facta relatione, Cæsareæ Majestatis cum maximis encomiis meminit, nuncupando Imperatorem Ferdinandum Secundum Principem Sanctum, Virum secundum cor & voluntatem Dei, sicuti Rex David fuit, propter candorem suæ conscientiæ, & certissimam in Deo repositam fiduciam, continuæ protectionis Divinæ, & quod nemo mortalium ipsi, veluti Unctio Domini, nocere, neque Sacra sua Cæsarea persona ab ullo malo opprimi queat. Sicuti Cæsaream suam magnanimitatem statim ab initio sui Imperii, & aliquot subsequenter annis, vel eo luculentissime testata est, quod, licet omnia fere ejus regna & provinciæ hæreditariæ, post ejectionem trium regionum Officialium & Consiliariorum in Regno Bohemæ, Pragæ An. 1618. die xxv Maii (Imperatore Matthia I. in vivis adhuc existente) per fenestras factam,

ense

ense & igne devastarentur, ac sacra
sua persona inter medios quasi ho-
stes sita, nihil quicquam præter uni-
cam Urbem Viennam, residui ha-
beret: nemo tamen eam ab ejus se-
de seu Residentia unquam pellere
& fugare potuerit, verum è contra-
rio mirabiliter à Deo semper con-
servata fuerit.

Dictus Nuncius Papalis ulterius
quoque inquit, Cæsaream Majesta-
tem, in maximis quidem sæpe dis-
criminibus, ejusmodi verba elocu-
tam fuisse, ut Divina providentia
vim & potentiam suam, utpote quæ
omnis hominis captum & intelle-
ctum longe superet, in Sacra ejus
persona abunde demonstrarit.

In casibus Religionis & conscien-
tiæ, cum Cæsarea Majestas Con-
siliarios & Commissarios suos ad
eum finem ablegat, haud se cum
ratificatione præcipitat, verum o-
mnia prius ad Confessorem suum,
qui acutissimus & prudentissimus

Pater est, remittit, cujus consilium & iudicium Cæsarea Sua Majestas, veluti Ovis Pastorem, spontaneo & prompto animo ac corde sequitur. Huic etiam, ut omni careat scrupulo conscientiae, omnia ac singula, vel minutissima quæque refert.

Cæteris diebus, excepta die Dominica, duabus Missis auditis, & finitis cōsultationibus secretioribus, (singulis enim, vel ad minimum alternis diebus, Consilium habetur,) Cæsarea Majestas, modo nihil aliud momentosi expediendum occurrat, five ad spatiandum, five ad venandum (quod quidem recreationis exercitium ipsi maxime est voluptati) Urbe egredi, nec ante vesperam redire, ut plurimum solet. Unde proverbium, Cæsaream Majestatem tribus in rebus indefatigabilem esse, nempe in devotione & Religione; in consilio, atque in venatione. Licet etiam quandoque fatis sero & defessa à venatione reverta-

vertatur, haud tamen expeditas Imperii, aliasque res, quadraginta, quinquaginta, imo sexaginta & amplius numero, unica vice propria manu subscribere gravatur, idque absq; minima impatientiae vel offensionis nota; tum deniq; mensae accumbit; Adeo ut Cæsarea sua Majestas nunquam vel è Consilio, vel à venatione, vel ab Audientia (ut vocant) redeat, ubi non aliquid vel perscribat, vel subsignet, vel memorialia quædam legat, vel alio modo occupata sit: quanquam etiam Cæsarea sua Majestas ob nimiam Imperii, aliorumque magni ponderis negotiorum copiam, minimam eorum partem ipsamet perlegere possit; cum aliquid tamen sive ipsimet sibi, sive supremo Cubiculario offertur, id per Cubiculi ministrum seu Portitorem quendam convenientibus consiliis immittere & prout res postulat, ut mature expediatur, mandare ipsi mos est.

Cæsa-

Cæsarea sua Majestas Venaturam (uti jam monitum fuit) atque Musicam summopere diligit; omnisque generis canes & miras aves venationis & aucupii gratia alit. Venatorum & Aucupum centum & quinquaginta fere sunt; Insuper hos tamen Cæsarea Majestas in singulis ejus regnis & provinciis hæreditariis, magnum adhuc Venatorem, cum pluribus aliis, & innumeris canibus, habet.

Bombarda optime uti novit: præcipue vero Investigando, (vulgo ac Germanico Idiomate *Häzen* /) & propria manu apros interficiendo delectatur, de quibus postea exteris Oratoribus & Prolegatis, ut & Aulæ quoque Ministris, honoraria depar- titur. Quot per integrum annum feras capit, certo cuidam Catalogo inferere, earumq; specificationem Electori Saxonix mittere solet.

Cæsarea quoque sua Majestas, magnam diligentiam ad compa-
randos

randos sibi Musicos exquisitos, adhibet, ac in hos utriusque sortis homines, Musicos scilicet & Venatores, multum ordinarie impendit pecuniæ, iisque plurimum donat. Musicam, ad laudem & honorem Omnipotentis, & ad conseruandum animũ hominis hilarem, utilem & idoneam esse, inquit.

Sacra Cæsarea Majestas in Ante-Camera prandet, ut plurimum vero apud Augustam Conjugem cœnat. Ante duos annos Cæsarea Sua Majestas, cum Imperatrice, Rege, Archiduce & Archiducissis, in Equitum & Nobilium conclavi, solemnioribus & maximis festis, natiuitatis scilicet Christi, Paschatis & Pentecostes, coram magna multitudine, publice mensæ accumbere adhuc solebat, ubi frequenter selectissima Musica Instrumentalis audiebatur.

Mensæ Cæsareæ præcipue ministrant, Ordinarii Cubicularii, Dapiferi,

enatur-
atque
; om-
as aves
lit. Ve-
um &
er hos
ngulis
edita-
orem,
ris ca-
t: præ-
lgo ac
n/) &
iendo
exteris
Aulæ
lepar-
nnum
alogo
onem
et.
gestas,
mpa-
andos

piferi, Pincernæ, & alii ejusmodi officiales, nonnunquam etiam Principes, Comites & Barones ex Imperio & aliunde, omnes nudo capite, exceptis iis, qui re ipsa Principes sunt Imperii, præcipue in ipsius Aula, quos non ordinarie mensæ simul accumbere jubet; Extra vero Aulam Imperialē, & peregre id quandoque fieri solet, interdum etiam in Urbe Residentiali, prout conditio & præ eminentia Principum requirit, vel eidem aliàs chari & grati sunt.

Hic notandum, quod Celsissimus Princeps Anhaltinus, Christianus Senior, cum Sacra Cæsareâ Majestate reconciliatus, eidem Cæsareâ Majestati mantile post lotionem manuum coram mensa exhibuerit, ac deinceps nudo capite ministravit: Cum vero à Cæsareâ Majestate, suis Regalibus & feudis investitus fuisset, ac similiter ut antea Imperiali mensæ nudo capite adstaret;

Cæsa-

Cæsa
tens
mod
Mar
de L
pe, u
gita
rum
accu
Vien
C
pera
loco
ceur
Virg
vissi
pran
fest
epu
nur
par
sple
tan
Mo
cet

Cæsarea Majestas hoc animadver-
tens, id admittere noluit, ac non
modo per supremum suum Aulæ
Marescallum, qui tunc erat Comes
de Losenstein statim à dicto Princi-
pe, ut pileum capiti imponeret, fla-
gitavit, (quod equidem fecit,) ve-
rum eundem etiam simul mensæ
accumbere jussit; quod in Arce
Viennensi factum est.

Cum Cæsarea Majestas apud Im-
peratricem mensæ accumbit, tunc
loco Equitum ac Nobilium, Gynæ-
ceum, seu Augustæ ministrantes
Virgines, mensæ inserviunt, ubi sua-
vissima celebratur Musica. Alias in
prandio, nulla habetur Musica, nisi
festis & anniversariis. Dapes seu
epulæ, quæ mensæ Cæsareæ impo-
nuntur, neque nimis lautæ & opi-
paræ sunt, neque aliquid superflui
splendoris ac magnificentiae, pro
tanto sublimi Magnate, habent.
Moriones tunc etiam joca seria, fa-
cetasque, inter hos vero potissi-
mum

mum Ionas Morionum Alpha pro
re nata, producunt & effundunt
prout tempus & occasio exigit;
nunquam vero majores ac liberio-
res, quam cum Cæsarea Majestas
peregre, seu venando occupata est.

I V.

*Qua ratione Cæsarea Majestas, eun-
do in templum vel sacellum in-
serviatur; ac quomodo Legati &
Oratores se tunc gerant: tum
etiam quomodo dicta Cæsarea
Majestas redeundo è templo vel
sacello in ades suas, concomitetur,
quidque tunc propriè fieri soleat.*

CÆsaream Majestatem in Tem-
plum euntem, Rex Hungariæ,
cum præsens est, in peculiari pilen-
to, proxime præcedit, dein sequi-
tur Cæsarea Majestas, sive sola, sive
cum Imperatrice; Cum Hungariæ
Regina adest, tunc Augusta, una
cum illa & Archiducissa vel maxi-
me

me uno vehuntur pilento, Cæsareamque Majestatem proxime sequuntur; has vero Gynæceum diversis itidem carpentis. Archidux Regem anteit; hos autem omnes pedibus Aulaici, Equites, ac Ministri Cæsarei variæ fortis & conditionis. Ab utroque latere stipatores Bipennigeri & hastiferi, vulgo *Härtshierer* & *Trabanten* dicti, nudo capite singuli incedunt; quæ quidem res visu egregia, & valde populosus est comitatus.

Gynæceum sequitur peditum armatorum cohors, qui Cæsaream Majestatem ab ejus egressu ex Aula, ad reditum usque, seu ingressum in aliud quoddam Monasterium vel collegium, ubi mensæ accumbat, concomitantur, eidemque publice ministrant.

Nuncius Papalis, cæterique Oratores præsentés in ista occasione Cæsareæ Majestati se nullo modo sistunt; peracto vero cultu Divino,

D five

pha pro
fundunt
exigit;
liberio-
Majestas
ata est.

as, eun-
um in-
egati &
: tum
Cæsareæ
plo vel
nitetur,
soleat.

n Tem-
ngariæ,
i pilen-
a sequi-
la, sive
ngariæ
a, una
maxi-
me

five finitis interdum aliis actibus publicis, Cæsareæ Majestati, usque dum pilento suo infideat, præsto sunt, tunc vero statim absque ulla ulteriore mora pedem referunt & revertuntur.

Portæ civitatis, quamdiu Cæsareæ Majestas extra ejus Aulam in Urbe commoratur, omnes obseratæ manent.

Supremus stabuli Magister à sinistro Pilenti Cæsarei latere, obtesto capite in Urbe incedere; peregre vero in pilento ex adverso Cæsareæ Majestatis sedere solet.

Cum Cæsarea Majestas è conclavi suo in Templum seu sacellum discedit, ac deinceps in illud per Equitum conclave & antecameram redit, Pueri nobiles præcedunt, hos sequuntur nobilitati, nobiles, Equestres, cubicularii, Consiliarii, Barones, Comites, Principes, & alii variæ conditionis Ministri. Principes, (si qui præsentibus sunt) sequuntur

tur
Arc
jef
Re
cur
nob
ro
Co
Ma
ext
Car
par
cis
qu
pla
De
B
& a

tur Oratores, Nuncius Pontificius, Archidux, Rex, tum Cæsarea Majestas; dein Augusta Imperatrix, Regina, Archiducissa, quælibet cum suo Aulæ Magistro, ac tandem nobile Gynæceum. Stipatores vero utriusque ordinis, quamdiu hic Comitatus durat, & donec Cæsarea Majestas mensæ accumbat, intra & extra Equitum conclave, ad Antecameram tenus, stantes ab utraque parte ministrant. Diebus Dominicis & festivis, Tubicines in area quoque Arcis, vulgo *der Burgplatz* publice canere solent.

V.

De Antecamera Cæsarea, deque Equitum & Nobilium Conclavi &c. quid ibi fieri soleat.

BArones & Equites, Consilarii, præcipuique Ministri, Prolegati, & alii, qui vel Audientiam à Cæsarea

rea Majestate habuerunt, vel quibus alias accessus ibi patet, donec tempus redeundi domum adfit, in Ante-Camera & Equitum conclavi expectare solent. In eo loco, ubi Cæsarea Majestas Audientiam præbet, nemini pileum imponere licet, nisi absoluto Principi, seu Principi Imperii, Cardinali, Nuncio Apostolico, & Oratoribus Regiis.

Hic quoque observandum, quod, cum Cæsarea Majestas Equitum conclave transitura est, ac illi appropinquat; portitorum aliquis januam clave bis pulsat; quæ res Cæsareæ Majestatis adventus indicium est.

Cæsareæ Majestati per Equitum conclave transeunti, variæ supplicationes & libelli Memoriales quam demississime frequenter offeruntur; Eaque de necessitate & importan-
tia rei simul monetur ac rogatur; quæ omnia Cæsarea sua Majestas clementissime accipit, & uniuscujusque

iusque petitionem, licet aliquanto
prolixiolem, magna patientia &
æquanimitate, absque ulla ægritu-
dine seu gravatione, auscultat.

Cum Cæsarea Sua Majestas ad-
venam quendam Equitem singula-
ris cujusdam qualitatis, seu qui nu-
per ad Aulam Cæsaream reversus
est, quemque antea novit, videt,
manum ipsi osculandam exhibet.
Propositiones sibi factas libenter
audit, iisque clementissime respon-
det, ac nonnunquam gratas, suaves-
que quæstiones ipsamet movet, &
in medium adducit. Oblata scripta
& memorialia in proprias manus
recipit, atque secum in Conclave
suum defert, nec ulli alii cuiquam
prius tradit. Germanica, vel Italica
semper, quandoque etiam Latina,
quam quidem admodum expedite
& accurate loquitur, utitur linguis,
nunquam vero Gallica, vel Hispa-
nica, ne cum ipso quidem Hispa-
nico Legato.

Pauca quædam de Cæsareæ Majestatis ex ejus Regnis ac provinciis hæreditariis, annuis redditibus.

DE annuis Cæsareæ Majestatis redditibus ex ejus Regnis & provinciis hæreditariis, difficile est, aliquid certi statuere; quoniam Ditiones istæ, tam ratione Contributionū ordinariorum, & extraordinariorum, quam & aliis de causis, haud in prisco, verum in admodum mutabili statu versantur.

Cæsarea Sua Majestas ex Hungaricis auri argentique fodinis, magnos quidem habet redditus, verum non modo eos omnes, sed & plures quoque in conservandis locis cum Turca finitimis, expendit.

Austriam Superiorem Dux Bavarix, ratione duodecim millionum florenorum, Anno MDCXXII Ratisbonæ computatorum, diu possedit, & nunc quoque instar Hypothecæ,

thecæ, Domui Bavaricæ in eventum oppignorata manet; Hæc vero interea in nonnullis locis, variis Rusticorum seditionibus, admodum depopulata fuit.

Marchionatus Lusatiae Inferioris & Superioris, nunc, & hoc quidem anno 1636. Electori Saxoniae propter quosdam milliones in proprietatem hæreditariam concessus est.

Bohemiae & Moraviae redditus, præter contributiones ordinarias & extraordinarias, aliaque imposita, aliquot abhinc annis tres circiter milliones annuatim efficiebant.

Silesiae redditus jam per aliquot annos incerti sunt; solius vero Cerevisiae annum vectigal, ducenta millia florenorum longe superat.

Austriae autem Inferioris, Stiriae, Carinthiae, Carniolæ &c. redditus, omnium certissimi, tutissimi & ordinarii sunt; hi vero, ut fama est, ad duos circiter florenorum milliones se extendunt.

Maje-
vinciis
bus.

estatis
nis &
ile est,
m Di-
tribu-
aordi-
causis,
admo-

Hun-
is, ma-
verum
plures
is cum

Bava-
ionum
ii Ra-
u pos-
Hypo-
thecæ,

Fideles etiam Ditionum Cæsarearum subditi, conspicua aliquot centenorum millium florenorum donativa, Cæsareæ Majestati ad ipsius Aulam annue mittere solent. Conventus item Provinciales multum quoq; pecuniæ ei suppeditant. Porro in sola Bohemia, Moravia, Austria Superiore, & parum in Inferiore, ob multifarias rebelliones, circiter quadraginta tribus florenorum millionibus bona, fisco Imperiali, ab Anno MDC XVIII addicta fuere.

 VII.

Particularia de Romanorum Imperatrice, Rege Ferdinando tertio ac Regina Maria, Archiduce Leopoldo V Vilhelmo, Imperatorisque filiabus.

Romanorum Imperatrix Eleonora, filia est Vincentii Senioris, Mantuæ Ducis, & soror ultimi defun-

defuncti Ducis Mantuani, Vincen-
 tii quoq; nuncupati. Ætatis annum
 agit trigesimum septimum; statura
 ejus perfecta, vultus placidus, pru-
 dens, & secundum voluntatem Do-
 mini Conjugis proba, liberalis, mi-
 sericors & mitis. Trecenta circiter
 millia Scudorum, ab ejus Ducali
 Domo in Dotem accepit; cui Cæ-
 sareæ Majestas reciproce ultra Do-
 tis æquivalorem, nonnullas adhuc
 Ditiones in Austria Inferiore dedit.
 Hungari, cum Posonii coronata
 fuit, centum quoque millia Impe-
 rialium; Item in secundo Conven-
 tu Provinciali Hungarico octode-
 cim Imperialium millia, & alia ite-
 rum vice triginta millia ipsi obtu-
 lerunt. Porro Cæsarea Majestas ei
 aliquandiu singulis mensibus, duo
 florenorum millia, ut & villam
 quoque vulgo *Favoriten hoff* vo-
 citatam dono dedit.

Habitus ejus est fere Hispanicus.
 Admodum pia est & religiosa, ac

Cæsa-
 aliquot
 norum
 tati ad
 solent.
 es mul-
 ditant.
 oravia,
 in In-
 iones,
 flore-
 co Im-
 addi-

Impe-
 terio
 ce Le-
 risque

Eleo-
 Senio-
 ultimi
 defun-

Ecclesiasticas personas, inprimis
verò Capucinos & Carmelitas, ma-
gno prosequitur honore & amore.

Cæsareæ Majestatis liberi nunc
temporis in vivis existentes, sunt
quatuor; Ferdinandus III Hunga-
riæ & Bohemiæ Rex &c. Leopoldus
V Vilhelmus Archidux Austriæ &c.
Maria Anna, Ducis Baviariæ Maxi-
miliani conjux &c. & Cæcilia Re-
nata, quæ adhuc cœlebs est, omnes
ex primo Cæsareæ Suae Majestatis
matrimonio procreati.

Rex Ferdinandus tertius, annum
nunc complevit vigesimum non-
num; satis formosus est; moribus &
vultu heroïcis, staturæ longioris
quam Dominus Parens; capillis &
barba nigris, faciem Regiam deco-
rantibus, ac virili forma induenti-
bus; animus sapiens, prudens, se-
rius, reputationis suæ observans,
taciturnus, ac in multis Duci Bava-
riæ conformis; Debita quidem rite
solvit, proverbium tamen, Ne quid
nimis,

nimis, seu ut elegantius vernaculo effertur idiomate, *Genaw gerechset vnd wol bezahlt* / simul bene praticare novit; quod tamen debitum & decorum postulat, in se desiderari non patitur. Ejus studia (in quibus optime profecit) ea fuere, quæ Regi tam pace quam bello scitu necessaria sunt, maxime vero Mathesis, ars fortificatoria & militaris: varias callet linguas, Germanicam, Italicam, Latinam, Bohemicam & Hispanicam. Pius & Religiosus est. Peculiarem & proprium suum habet Aulæ statum.

Regia Conjux, est Infanta Maria, Regis Hispaniarum Philippi IV soror; cujus Dos, eadem ac Galliarum Reginae, quingenta fuere Scudorum millia, singulis scudis tredecim Realium pretio computatis. Rex quoque Frater, eam ad Interiores usque Ditiones Austriacas, suis impensis deduci & comitari curavit.

Archi-

Archidux Leopoldus V Vilhel-
mus, Episcopus Argentinensis, Pas-
saviensis & Halberstadiensis, annos
viginti tres natus, robustæ est com-
plexionis, & procerus, venationis
amans; Veste Sacerdotali indutus.
Eum vero ajunt in Ecclesiastico
statu permanere nolle, verum uxo-
rem ducturum.

Archiducissa Maria Anna, quæ
nunc Duci Bavariæ, Avunculo suo
nupsit, annos nata est viginti octo,
probe educata, pia & virtuosa, pru-
dens & industria, oculis & capillis
nigris, perplacidoque vultu, utrius-
que linguæ Germanicæ & Italicæ
potens. Hæc Ladislao præsentis Po-
loniæ Regi nubere debuerat, Ma-
trimonium vero hoc ab Ordinibus
Regni Polonici, consiliariisq; Re-
giis, impeditum fuisse, dicunt. Idem
postea de Cardinale Infante arbi-
tratum fuit. Filius quoque unicus
Neoburgici Principis Palatini, ut
& Dux Albertus Bavariæ; defun-
ctus

ctus
Gab
plur
bi u
in q
gato
Cæf
dem
Dux

A
nion
Ren
que
ba,
pti
Ge
ling
tam
cor
nu
Cæ
fun
rob

Etus item Transsylvaniae Princeps Gabriel Bethlehemus ad exemplum Sigismundi Bathorei, eam sibi uxorem adungere desiderarunt; in quem finem Transylvanus legatos suos Neostadium ad Sacram Cæsaream Majestatem miserat. Tandem vero Maximilianus Bavariæ Dux eam domum deduxit.

Altera Principissa Imperialis junior, Archiducissa scilicet Cæcilia Renata, annorum est viginti quinque; facie magis quam Sororis alba, ac similiter proba, virtuosa, optimeque educata. Vernacula sive Germanica tantummodo loquitur lingua; licet Italicam intelligat, ea tamen non utitur. Opinio est, & conjectura, eam Cardinali Infanti nupturam. Hæ ambæ Principissæ Cæsareæ, optime proportionatæ sunt staturæ, ac complexionis satis robustæ.

Vilhel-
nfis, Pas-
s, annos
st com-
nationis
ndutus.
fiastico
m uxo-

a, quæ
ulo suo
ti octo,
a, pru-
capillis
utrius-
Italicæ
nti Po-
e, Ma-
inibus
q; Re-
Idem
e arbi-
anicus
ni, ut
efun-
Etus

VIII.

*Particularia de quatuor summis
Aulae Cæsareae officiis, nempe, Su-
premo Aulae Magistro, Supremo
Aulae Marescallo, Supremo Cu-
biculario, ac Supremo stabuli
Praefecto &c. deque Cubiculariis,
eorumque Adjunctis, Pueris no-
bilibus, stipatoribus tam equestri-
bus, quam pedestribus, Aulae
Diaconis, ac Patre Confessore Cæ-
sareo.*

Summum ac primum Aulae Im-
perialis officium, est penes supre-
mum Aulae Magistrum, Virum gra-
vem, egregium & jam senem, qui-
que sub Imperatore Matthia, supre-
mus erat cubicularius.

Supremus Aulae Marescallus, ma-
gno quoque & proficuo officio, au-
toritate & reputatione fungitur,
cujus jurisdictio non modo in om-
nes Aulaicos & Ministros, aliosque
ad Aulam Cæsaream spectantes, se
exten-

extendit, sed in exteros etiam Agentes, Prolegatos, Legatos, Deputatos, sollicitantes, & ejusmodi viros in Aula Cæsarea negotia & res agentes. Item in Aulaicos negotiatores, opificiarios, Iudæos, horumque Consortes. Hujus quoque officii est, metata cuique, pro discretionem assignare, ubi scilicet Sacra Cæsarea Majestas Aulam suam aliunde transfert & removet, præterquam in Comitibus & conventibus Electoralibus Imperii, tunc enim hæreditarius Imperii Marefcallus, jurisdictionem suam exercet. Sæpedictus quoque Aulæ Marefcallus peculiarem quendam metatorem, vulgo **Quartiermeister** nuncupatum, habet, cui & alii ministri, seu inferiores metatores, vulgo **Surrierer** dicti subsunt; quibus omnibus metatorum cura injuncta est. Cæsarea Majestate absente, vicem quoque ejus gerit Supremus Aulæ Marefcallus.

Supremi

Supremi Cubicularii jurisdictioni subsunt cæteri Cubicularii, omnesque alii cubiculo inservientes. Hic Oratores Regios, Legatos, & alios Principes, Dominos & Equites &c. Sacræ Cæsareæ Majestati, ad Audientiam, ut vulgo vocant, adducit. Literas fiduciaras, seu creditiva ab Agentibus & sollicitantibus, tam exterorum Magnatum, quam Imperii Principum, aliorumve qui ad Aulam Cæsaream ablegantur, accipit, ac Cæsareæ suæ Majestati tradit, tum præfixum iis Audientiæ tempus, per cubiculi Portitorem quendam, indicandum curat. Noctes ipsemet ante Cubiculū Cæsareum vigiliis sæpe peragit; deauratamq; clavem cubiculariam, ut & reliqui Cubicularii, holosericæ tæniæ nigræ appensam, secum portat, quod indicium est, Eos Cæsareæ Majestatis esse Cubicularios. Sicuti quoque Cubicularii à supremo Cubiculi Magistro, dictam deauratam

aura
acci
can
reve
den
defe
est
cum
qui
les
S
bicu
neq
aliu
clav
con
I
cul
heb
fare
Cu
Ca
app
ad

auratam clavem in propria persona accipiunt, ita etiam discedentes eam illi coram reddere tenentur, reversi vero ad Aulam Cæsaream denuo repetunt, & ut antea secum deferunt. Stipendium menstruum est quadraginta florenorum, una cum victu in Aula, similiter ac reliqui duodecim Cubicularii, qui tales de facto sunt.

Sunt & alii quoque plurimi Cubicularii, qui vero neque victum, neque stipendium ullum, nihilq; aliud præter dictam deauratam clavem ac titulum & honorem inde consequuntur.

Prædictorum duodecim Cubiculariorum de facto, duo per totam hebdomadam ante Conclave Cæsareum noctu vigilare tenentur. Cum Cæsarea Majestas in Antecamera mensæ accumbit, dapes appositas prælibant.

Si quis Cubiculariorum numero adscribendus sit, is juramentum

E debitæ

debitæ Cæsareæ Majestati fidelitatis, coram sæpe memorato Supremo Cubiculario, convenienti ad stipulatione, præstare debet.

Supremo Cubiculario absente, reliquorum Cubiculariorū natu maximus, interea eo gaudet officio.

Cæsarea Majestate publice mensæ accumbente, Dapiferi, qui vere nobiles, & antiquis familiis oriundi, partim etiam Barones & Comites sunt, mensæ inserviunt & ministrant; ut & etiam Pincernæ & Panetarii, quibus præpositus est Officialis quidam, vulgo *Obrister* *stäblmeister* / qui alias cubiculariorum unus est, quique bacillum nigrum gerens, fercula ad Mensam Imperialem ferentes præcedit. Neque hic ullum certum stipendium, præter victum in Aula, habet. Cæsaream Majestatem in itinere semper concomitari juvat, atque tunc vel equus, vel locus in *Essedo* ei ab Aula assignatur.

Horum

Horum & similibus nobilium & Atriensium fere sexaginta sunt, quibus nihil præter victum & accommodationem, ut vocant, in itineribus, datur, quique sola spe futuræ conditionis melioris in Aula commorantur, quod equidem non, vel raro admodum vanum, modo saltem fortuna non nimis lente festinet, seu nimis diu tardet & remoretur.

Porro Cæsarea Majestas quosdam Cubiculi ministros habet, quorum aures communium discursuum & rumorum sunt observatrices, quique tales relationes, ubi eas haud ingratas futuras esse sciunt, deferre solent. Hi nobilitate donati sunt, ac victu in Aula, equis quoque seu curribus in itinere, stipendioque sedecim florenorum singulis mensibus fruuntur.

Quemadmodum etiam Sacræ Cæsareæ Majestatis liberalitas Cæsarea, & innata magnanimitas erga

fidelita-
o Supre-
enti ad-
et.
ente, re-
natu ma-
officio.
ice men-
qui vere
is oriun-
& Comi-
& mini-
æ & Pa-
est Offi-
Obrister
ubicula-
pacillum
Mensem
edit. Ne-
endum,
et. Cæ-
ere sem-
que tunc
edo ei ab
Horum

fideles suos ministros & Aulaicos, inexscrutabilis est; Ita quoque secundum rerum qualitatem, eos, præter ordinaria stipendia, beneficiis adeo liberaliter interdum cumulat, ut postea merito moram patienter ferre possint, donec Deus aliquid ulterius suppeditet: Illius quasi memor, quod Dives quidam, qui servos suos eo semper solamine erigebat, fore post suam mortem, ut large remunerarentur, hac Inscriptione monitus fuit;

Da tua dum tua sunt, post mortem nam tua non sunt.

Quocirca Cæsarea Sua Majestas ante biennium quoque, Patres Iesuitas ita alloquebatur: Accipite Vos Patres, non semper habebitis Ferdinandum Secundum.

Sunt & cubiculi Portitores, quibus Ante-Camera curæ esse debet, ne quisque ibi ingrediatur. horum stipendium mensuum est 12. florenorum.

Supre-

Supremus Stabuli Præfectus potestatem & Iurisdictionem habet in quicquid ad stabulum spectat. Cum Cæsarea Majestas equum ascendit, tunc ei opitulatur. Cum ex Urbe vehitur, tunc in Pilentio Cæsareo aperto capite sedet. Cum vero in templum it, à sinistra Pilentii parte pedibus incedit, itidem tecto capite.

Cæsareæ Majestatis expensæ, quæ stabuli causa fiunt, magnæ sunt: aliquot enim centenos equos alit, quorum multi venatura pereunt; & ultra hos in ejus provinciis hæreditariis, varia adhuc & egregia habet Equilia.

Pueri nobiles partim sunt Germani, partim Itali & Belgæ, raro aliarum nationum. In studiis & exercitiis corporis educantur, ac deinde ad Dapiferorum, Pocillatorum & ejusmodi officia, ut & ad alia quoque sublimiora, prout qualitates eorum exigunt, promoventur.

Facespone Sacerdotem, dum Misfa in templo celebratur, tenent. Habitus eorum tricolor est, luteus, niger & albus.

Stipatorum alii sunt equestres seu Hastiferi, vulgo *Härtshierer*; horum centum sunt, ac tempore præcedentium Imperatorum homines erāt nobilitati, partim etiam è priscis ac nobilibus familiis nati, partim in Hungaricis bellis contra Christianorum communem hostem Turcam expertissimi, probatissimique milites; hodie vero majorem partem vilis sunt conditionis. In urbe ut pedites, hastas suas ferendo; extra vero urbem ut equites ministrant. Toga quoque Aulica tricolori, ut pueri nobiles, induiti sunt.

Alii pedestres seu Bipennigeri, vulgo *Trabanten*/ quorum numerus itidem centenarius est. hi in urbe tantummodo cum Bipennibus suis ministrant; ac ut plurimum mecha-

mech
lia &
res
A
mno
sing
ne p
tam
& C
dic
in A
me
ber
ch
acc
ne
fia
ria
m
n
ti
li
E

mechanici & opificiarii fuere. pal-
lia & vestes eorum itidem tricolo-
res sunt.

Aulæ Diaconi, quorum sex, o-
mnes confirmati sunt Sacerdotes;
singulis diebus Missæ officium ma-
ne perlegunt, & alternatim per to-
tam hebdomadam Benedictionem
& Gratias coram mensa Cæsarea
dicunt. Parum æstimantur; victum
in Aula & viginti florenos singulis
mensibus stipendii loco, singuli ha-
bent. Horum vero unus, qui Paro-
chus est, annue quingentos florenos
accipit. Præter hæc stipendia om-
nes aliis quoque beneficiis Eccle-
siasticis, quo tanto facilius necessa-
ria sibi comparare possint, com-
muniter gaudent.

Confessor Cæsareus est Pater Lai-
mormain, Ordinis Iesuitarum, na-
tione Belgo-Gallus, ac jam in seni-
li ætate constitutus.

Hic maxima in Aula Cæsarea
pollet autoritate; utpote qui cor

Cæsaris in manibus & nutu suo habet, cujusque consilia & monitoria tam in rebus Ecclesiasticis, Conscientiam concernentibus, quam in politicis, omnia alia prævalent; cuique omnia ac singula remittuntur. Hunc Patrem Patronum qui habet, res suas in Aula Cæsarea tuto agere potest.

IX.

Particularia de variis consiliis Aulico Cæsareis, nempe: Consilio Intimo, Consilio Imperiali Aulico, Consilio Camera Aulica, Consilio Aula Bellico seu militari, Consilio Ecclesiastico, Consilio Conscientiæ, Consilio Hungarico, Consilio Bohemico, Consilio Confiscationis &c.

Consiliarii intimi reliquos Consiliarios dignitate antecedunt. hi enim in consultandis rebus Statum, pacem atque bellum Regno-
rum

rum & Principatum Cæsareæ Majestatis hæreditariorum concernentibus, petitionibusque & postulatis exterorum Regum & Magnatum, occupati sunt.

Huc quoque Cameralia pertinent, & quicquid ad alia consilia prius delatum, ab iisque deliberatum, conclusum & cum votis ad Imperatoriam Majestatem remissum est. Quæ itaque cætera consilia prius deciderunt, ea postea vel mutat, vel aliter quandoque disponit Consilium Imperiale Intimum, unde ratificatio Cæsarea in omnibus expectanda est.

In rebus Imperii, cum arbitrium & sententiam consilii Imperialis Aulici, validis & firmis innititur rationibus, raro aliquid à Secretiore consilio immutatur vel rejicitur.

Atque ex his patet, omnia ante expeditionem prius ad Sacram Cæsaream Majestatem pervenire, exceptis rebus minimis, quæ à Præ-

uo ha-
nitoria
Con-
quam
alent;
ittun-
m qui
ea tu-

s Au-
io In-
ulico,
onsilio
Consi-
Con-
rico,
Con-

Con-
lunt.
Sta-
gno-
rum

fide consilii Imperialis Aulici, seu Vice Cancellario Imperii, maximam partem ex officio, concedi possunt.

Gratialis, seu res quæ gratis conferuntur, omnes Cæsareæ Majestati quam demississime repræsentantur, ac immediate, cujuscunque sint etiam nominis, ad consilium Cæsareum Intimum spectant; nonnunquam tamen Cæsarea Majestas eas ad Consilium Imperiale Aulicum deferre jubet, ut hujus informationem & arbitrium intelligat, antequam de iis clementissimam statuatur sententiam.

Ante biennium Consilii Cæsarei Secretioris Director erat Princeps ab Eggenberg, absolutus Patronus voluntatis Cæsareæ, Cor Cæsaris, cui cum Cæsarea Majestate unum cor, una via, penes quem in Aula Imperiali, sicuti in militia penes Ducem Friedlandiæ, summa rei erat. Continuo fere in lecto propter Podagram

dagram & Colicam, quibus valde male afficiebatur, decumbebat; Et quanquam ædes ejus nonnihil ab Aula Cæsarea distarent, Cæsarea tamen Majestas semper apud illum consilium secretum convocari curabat, & ex Arce Archiducali seu Aula Cæsarea per longum porticum in ejus domum transibat, ibique propria persona consultationibus intererat; neque eum tantummodo cum consilium habebatur, visitabat; sed & alias quoque quotidie, ac sæpe pluries de die; quin etiam Cæsarea sua Majestas, cum Augusta Imperatrice, in ædibus dicti Principis, cum eodem ludebant, aliaque similia joca peragebant, idque sæpissime. Hic Princeps mirabili judicio, prompto intellectu, magna capacitate & facundia, pulcherrimaque forma à Natura præditus erat, zelatus in Religione, dissimulativus, felicissimus in dandis consiliis, & expediendis consiliis; qui-

ci, seu
maxi-
oncedi
s con-
ajesta-
entan-
ue sint
n Cæ-
non-
ajestas
Auli-
infor-
lligat,
mam
æfarei
nceps
ronus
efaris,
inum
Aula
penes
i erat.
er Po-
gram

quique Cæsareæ Majestati in omnibus satisfacere noverat. Cæsarea etiam Majestas eum admodum ditaverat, & magnum reddiderat, uti partim ex suis, quibus vivus gaudebat titulis, deprehendi potest. Tunc proverbium erat, Cæsaream Majestatem tres ingentes montes, ut sunt, Eggenberg, VVerdenberg, Questenberg, & tres pretiosas Gemmas, Dietrichstein, VVallstein & Liechtenstein in suis Regnis & provinciis hæreditariis habere; quippe familiæ istæ magnam optimorum, pulcherrimorumque dominiorum in Cæsareæ Majestatis provinciis hæreditariis, portionem ad se attraxerant, sibi que appropriaverant.

Quantum vero hic Princeps à Cæsarea Majestate, totaque Inclytata Domo Austriaca propensæ & continuæ gratiæ, honorisque & existimationis apud omnes Ministros & Aulaicos Cæsareos, imo in
uni-

universo Imperio, omnibusq; Cæsareæ Majestatis provinciis hæreditariis, sibi conciliaverat: tantum quoque viceversa, detecta Friedlandica proditione, & Pilsæ erecta conjuratione, de priori gratia & benevolentia Cæsarea & Austriaca, deque honore & respectu suo perdidit, adeo ut nihil superflui temporis ad recipiendum se decenti modo ab Aula Cæsarea in Stiriam habuerit, postquam Rex Ferdinandus III ommissis honorificis Vestræ Dilectionis verbis, quibus Principes Imperii ab Imperatore & Regibus salutari solent, ipsi valedixisset.

In Consilio secreto nunc sunt, Cardinalis à Dietrichstein, natione Moravus; Episcopus Viennensis, Rhenanus; Comes à Meggavv, Austrius; Comes à Trautmansdorff, Styrus; Comes Fuggerus, Suevus; Abbas à Lilienfeld, VVestphalus; Comes à Schlick, Bohemus;

Comes

Comes à VVerdenberg, Italus; Comes Mansfeldicus, Sacri Romani Imperii Comes, raro consilium ingreditur; Comes Schlavvata, Bohemus; Comes Kevenhüller, Carinthius; Comes à Mörsburg, Francus; Dominus Preüner, Austrius.

Consilium Imperiale Aulicum proximum & secundum est à Consilio Intimo; ubi deliberantur, consultantur & deciduntur simul res sacri Romani Imperii, publicæ & privatæ, ex præscripto juris & Imperii Constitutionum, & ex observantia impertitorum, confirmatorum & extensorum Privilegiorum & immunitatum Sacri Romani Imperii Electorum, Principum & Ordinum, ut unusquisque in iis stabiliat & tueatur, nec ullo modo contra præfata jura gravetur.

Consiliarii hujus Consilii partim Nobiles, partim Doctores sunt. Nobilium sex solummodo sunt ex Imperio oriūdi, reliqui vero omnes
in

in Cæsareæ Majestatis provinciis hæreditariis nati. Doctorum plures sunt, præcipue quoad eos, qui ex Imperio, hoc est, extra proyincias Austriacas, originem ducunt. Et quoniam res Electorum, Principum & Ordinum Sacri Romani Imperii magni sunt momenti, ideo habita consultatione & facta decisione, Cæsarea Majestas de iis in Consilio Secreto informatur, unde ejus quoque resolutio expectatur. Hinc expeditio Secretario demandatur; & cum absoluta est, dictus Secretarius se primo à sinistra parte infine subscribit; deinde in medio ad latus dextrum Vice-Cancellarius Imperii; denique vero proxime sub ipsa scriptura Cæsarea Sua Majestas se à dextra quoque propria manu subsignat.

Annua stipendia singulorum Consiliariorum Imperialium Aulicorum, sunt duodecies centum floreni. Cæsarea vero Majestas præter hæc,

hæc, iis gratuitos insuper nummos, secundum merita, & prout unusquisque Cæsareæ Suæ Majestati utilia ac fidelia præstitit ministeria, donat atque distribuit.

Consilium Aulico-Bellicum sive militare maxime ex Equitibus & militiae Præfectis compositum est. In hoc agitur & deliberatur, de provisione Præfidiorū & militum; quomodo bellum continuandum, & metata necessaria militibus assignanda, Exercitibusque pecunia, victus seu annona, & munitio subministranda, cæteraque omnia ad Cæsareæ Majestatis bonum, utilitatem & emolumentum dirigenda sint, eaque omnia fieri possint ac debeant.

Consilium Camerae Aulaicæ Cæsareæ, non modo in reliquas Cameras omnes potestatem & jurisdictionem habet, sed etiam omnibus redditibus & proventibus, tam Imperii, quam inprimis Cæsareæ
Maje-

Majestatis provinciarum hæreditariarum, præest. Quanquam enim quodlibet Regnum & provincia Cæsareæ Majestatis hæreditaria, peculiarem suam habeat Cameram, hæ tamen omnes à supra dicta Camera Aulaica dependent.

Resolutiones hujus Consilii admodum lentæ & tardæ sunt, unde etiam in Conventibus Regni Hungarici, hoc inter alia maximum sæpe gravamen fuit, quod Ordines ac Subditi istius Coronæ, ad expeditionem pervenire non possent, verum multis magnisque impensis, rebus & negotiis suis domi neglectis, & quidem frustra, apud hanc Cameram Aulaicam expectare & differre cogerentur. Modernus hujus Consilii & Camerae Aulaicæ Præses, Ecclesiasticus & Prælatus est.

Hic præcipue norandum, quod sæpe memoratæ Camerae Aulicæ Præses, qui tot redituum millio-

F nes

nes è Cæsareæ Majestatis Regnis & provinciis hæreditariis dirigit, five exautoretur, five ipsemet resignet, administrationis suæ rationem reddendi obligatus non fit.

Consilium Ecclesiasticum ab Imperatore Maximiliano II ideo institutum fuit, ut res Ecclesiasticæ & Religionem concernentes, tam Imperii, quam Cæsareæ Majestatis Regnorum & provinciarum hæreditariarum, in eo deliberarentur & resolverentur. Hoc Consilium neq; Præsidem, neque certum Consiliariorum numerum habet, atque ejus dimidia pars ex Ecclesiasticis, altera vero ex Politicis composita est personis.

Consilium Conscientiæ solummodo ex conventu & consultatione sæpe plurium, sæpe vero pauciorum personarum Ecclesiasticarum constat.

Cum Cæsarea Majestas Anno
MDCXXXV. una cum Electore
Saxo-

Saxonix de pace Pragæ tractari curaret; Conscientia vero sua ea gravabatur difficultate, an scilicet bona Ecclesiastica in Imperio, quorum recuperandorum causa bellum tamdiu continuatum, tantumque sanguinis hætenus effusum fuerit, nunc tandē diutius in Evangelicorum potestate relinquenda essent? momentosam hanc conscientix quæstionem, ad Ecclesiasticos, ut ea de re arbitrium suum declararent, detulit.

Hinc factum ut Ecclesiastici variis è locis in Urbe Vienna convenirent, Consilium compositum è duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus Prælatibus, duobus Canonicis, duobusque Patribus ex singulis Societatibus & Ordinibus, (inter quos duo quoque aderant Jesuitæ) formarent, remque hanc per aliquot septimanas deliberarent, & consultarent, tandemque talem sententiam statuerent, ut Cæsarea

Majestas postmodum cum Electore Saxoniae in pactiones consenserit, atque pax tunc publicata fuerit.

Hæc igitur congregatio Ecclesiasticorum, Consilium Conscientiæ tunc vocata fuit, quoniam res Cæsareæ Majestatis conscientiam tetigerat.

Consilium Aulico-Hungaricum, è Hungaris solis constitutum est, & à Palatino Regni Hungariæ, qui idem est ac Vice-Rex, dependet.

Hodiernus Palatinus est Dominus Esterhasii, Comes de Gallanta, Eques Aurei Velleris, qui Regnum Hungaricum in secularibus gubernat, sicuti Cardinalis Passman, Jesuita, Archiepiscopus Granensis, in Spiritualibus. Ad hoc Consilium spectant res quoque Regnorum Dalmatiæ, Croatiæ, & Sclavoniæ.

Consilium Aulico-Bohemicum, licet formatum quidem consilium ut reliqua non esse videatur, quoniam in eo ordinariæ saltem sunt,

Can-

Cancellarius, Vice-Cancellarius & Secretarius; ac de cætero regimen Locum tenenti, supremisque officialibus Regni, Pragæ commissum est; nihilominus tamen variæ supplicationes & libelli memoriales, res feudales, feuda vexillifera, immunitates, confirmationes & extensiones Privilegiorum concernentes, ad Cancellariam Aulico-Bohemicam, tam ex Urbe, quam ex agro, deferuntur, ac postea omnia in Cancellaria Aulica expediuntur.

Est & peculiaris feudorum Præpositus, qui in levibus feudi negotiis, Vasallis id convenienter petentibus, recognitiones, præstiti jurenti feudalis, in Cancellariam impertitur & largitur; tunc postea literæ feudales perscribuntur. Processus vero, si qui sunt, ad Regium Appellationis Consilium, informationis causa, & ad explorandum hujus arbitrium, prius mittuntur, ac deinde tandē resolutiones ex Can-

cellaria Aulica subsequuntur. Alias Appellationes ex universo Bohemix Regno, tam urbanæ, quam provinciales ibi referuntur, ac multæ quoque sententiæ feudales ibidem statuuntur.

Barones & Equestres jus suum in tabulis publicis Regni, (vulgo *die Landtaffel*) quærunt; cum vero de debitis agitur, apud Burggravium, cujus dignitas post Regiam, in hoc Regno, primaria est. Revisiones ex Cancellaria ad Cameram quam *viridem* vocant, deferuntur. Cum aliquid momentosi in Aula accidit & contingit, Consilium Bohemicum nunc apud Dominum Vice-Cancellarium Imperii, Baronem à Stralendorf, celebratur, in quem finem, quoniam hoc tempore plurimæ & quidem haud parvi momenti res, Bohemix Regnum, hujusque incorporatas Provincias attinentes, deliberandæ & resolvendæ occurrunt, (quæ alias solis Bohemicis

micis Consiliariis nimis difficiles & graves forent) Cæsarea Majestas præter dictos Consiliarios Bohemicos, nonnullos adhuc alios ex Consilio Imperiali Aulico deputavit.

Consilium Confiscationis constituunt, Episcopus Viennensis; Abbas à Lilienfeld, Camerae Aulaicæ Cæsareæ Præses; Comes de Schlick, Consilii Aulico-Bellici Præses, una cum Camerae Aulicæ Secretario Hoffmanno ab Anckerscron. In hoc Confiscationis seu Commissionis Consilio, antehac de distributione Friedlandicorum, Kintzkyschiorum & Ilauischiorum bonorum fisco addictorum, deliberatum fuit. Nuper in eodem de distributione Tertzkyshiorum bonorum agebatur, quæ tamen maximam partem jam aliis donata sunt. Et quoniam causa Tertzkyshiana jam ad finem est deducta; occupati nunc sunt in Silesiis & aliis

Alias
Bohe-
quam
mul-
s ibi-
um in
go die
ero de
vium,
in hoc
siones
quam
Cum
accidit
ohemi-
Vice-
onem à
nem fi-
e pluri-
omen-
hujus-
as atti-
lvendæ
Bohe-
micis

pluribus causis; quæ confiscationis res præter memoratos quadraginta tres milliones, in plures etiam alios se extendet milliones. Atque hæc & similia, media sunt, quibus militiae partim satisfieri, partim hujus importunitates tranquillari & moderari possunt.

X.

Particularia de presentibus Oratoribus & Prolegatis exteris, deque Legatis & Agentibus Imperii.

IN Aula Cæsarea ordinarie residet Nuncius Papalis, qui vocatur Nuncius Apostolicus; Hic spirituales Jurisdictionem non modo in Regna Hungariæ, Bohemiæ & iis cohærentes incorporatasque, ut & in reliquas ditiones & provincias Austriacas, verum etiam in universum Germanicum Imperium,

rium, prætendit, & extendere fatagit; proque salute Ecclesiæ Romanæ vigilat, ne quid præjudicii & detrimenti capiat, ac si tale aliquid animadvertit, se opponit & adversum protestatur.

Quemadmodum nuper in causa Bremensi fecit, clementissimamque in ea resolutionem Cæsaream gratificatoriam ægre tulit; Cui verò Cæsarea Majestas respondit, se hoc, & antea alia quoque plura, quoniam Pontifex eam deseruerat, vigore transactionis Pragensis, facere debuisse.

Item Orator Ordinarius Regis Hispaniarum; ac nunc temporis continuo quoque Extraordinarius, Comes scilicet Oñatensis, qui militiam Germanicam & Cæsaream tam consiliis, quam mediis & subsidiis pecuniariis, dirigere & conservare juvat. Hic Consilium quoque suum habet; cujus Consilarii sunt, Pater Chirova Franciscanus,

Reginæ Hungariæ Confessor;
D. Novara Hispanus, Secretarius
Bodin.

Galliarum Rex propter æmulationem & competentiam cum Hispano, Oratorem in Aula Cæsarea nullum habet. Novissimus Prolegatus suus, se hinc recipiendi necessitatem habuit.

Rex Britanniarum Prolegatum nunc quoque suum apud Cæsaream Majestatem habet.

Respublica Veneta Oratorem quoque suum in Aula Cæsarea olim habebat; verum ob ortam inter Hispanicum Oratorem Comitem Oñatensem & Signor Pietro Gritti Oratorem Venetum competentiae dissensionem, tredecim ab hinc annis nullus Orator Ordinarius à dicta Serenissima Republica Aulæ Imperiali adfuit.

Prolegatum vero suum ibi habet; cui ante duas circiter hebdomadas propositum fuit, ut dictam

Rem-

Rempublicam eo disponderet, ut Oratorem ordinarium rursus ad Aulam Cæsaream mitteret, fore enim ut in pari honore ac Regius Orator in dicta Aula haberetur.

Magnus Dux Tusciæ ante triennium Ordinarium quoque Oratorem suum, cui Oratoris tribuebatur titulus, in Aula Imperiali habebat, quique iisdem fruebatur honoribus ac Orator Bruxellensis. Nunc vero saltem Secretarium Viennæ habet.

Dux Sabaudia jam diu nullum ad Aulam Cæsaream misit Oratorem, ex eo, quod præcedentiam ante Magnum Hetruriæ Ducem prætendit.

Electores, Principes & Ordines Sacri Romani Imperii, partim Prolegatos, partim Agentes, res suas in Aula Cæsarea negotiantes habent; ubi vero aliquid momentosi & difficile contingit, Legatos suos ad Cæsaream Majestatem ablegant.

Nun-

92 STATVS REGIMINIS.

Nuncio Pontificio, ante reliquos Oratores omnes, ac praesentes etiam Imperii Principes, primus in hac Aula defertur locus. Post hunc praecedentiam sibi attribuit & praetendit Orator Hispanicus.

Sacrae

F E

Co

De om

Mi

que

me

rici

alii

filia

que

rum

de o

Off

Ora

tis,

neg

cis,

Sic

Sacrae Cæsareæ Majestatis
F E R D I N A N D I
S E C V N D I

*Completus Imperialis Status
Aulicus, ubi agitur*

De omnibus Superioribus & Inferioribus
Ministris & Officialibus, Confiliariis-
que Intimis: Imperialibus Aulicis: Ca-
meræ Aulicis: Aulico-bellicis: Hunga-
ricis: Bohemicis: Austriacis: & variis
aliis ejusmodi Cæsareis ac Regiis Con-
filiariis, Expeditionibusque Aulicis, de-
que variis Cancellariis, Cancellaria-
rumque Ministris: ac præcipue quoque
de quatuor summorum Aulæ Cæsareæ
Officiorum diversis jurisdictionibus,
Oratoribus, Residentibus seu Prolega-
tis, Agentibusque Imperii; Item de
negotiatoribus, Opificiariisque Auli-
cis, Musicis, &c.

*Sicuti hic status in Urbe Vienna, quæ
nunc Imperialis est sedes,
constitutus erat*

ANNO MDCXXXVI.

S V P R E M V S A V L Æ

M A G I S T E R.

D. Leonhardus Hellfried, Comes à Meggavv.

Consiliarii Intimi.

D. Franciscus Cardinalis, & Princeps à Dietrichstein, Episcopus Olmutziensis in Moravia.

D. Antonius Princeps & Episcopus Viennensis, Abbas Cremiphansensis.

D. Leonhardus Hellfried, Comes à Meggavv, Supremus Aulæ Cæsareæ Magister.

D. Maximilianus Comes à Trautmandorff, Regis Ferdinandi III Supremus Aulæ Magister.

D. Iohannes Ernestus Fuggerus, Comes de Kirchburg & VVeisfenhorn, Eques, Consilii Imperialis Aulici Præses.

D. Ignatius Abbas à Lilienfeld, Camerae Imperialis Aulicæ Præses.

D. Hen.

- D. Henricus Schlick, Comes de
Passau & VVeissenkirchē, Con-
filii Imperialis Aulico-bellici
Præses.
- D. Iohannes Baptista, Comes de
VVerdenberg, Cancellarius Cæ-
sareus Aulicus.
- D. VVolfgangus, Comes & Do-
minus de Mansfeldt, Confilia-
rius Cæsareus Bellicus ac Præfe-
ctus Rabensis in Hungaria.
- D. Georgius Lippai de Zombor,
Episcopus Vesperinensis, Can-
cellarius Regius, Aulico-Hun-
garicus.
- D. VWilhelmus Comes de Schla-
vvata, Supremus Cancellarius
Regni Bohemici.
- D. Franciscus Christophorus Khe-
venhiller, Comes de Francken-
burg, Hungariæ ac Bohemiæ
Reginæ supremus Aulæ Magi-
ster.
- D. Julius Neydthardus, Comes de
Mörsburg.
- D. Pe-

D. Petrus Henricus à Stralendorff,
Baro, Sacri Romani Imperii Vi-
ce-Cancellarius.

D. Syfridus Christophorus Preüner,
Baro, Locum tenens regiminis
Austriae Inferioris.

Supremus Cubicularius.

D. Iohannes Iacobus Khiesel, Co-
mes de Gotscher.

Supremus Aulae Marescallus.

D. Leonhardus Hellfried, Comes
de Harrach.

Supremus Stabuli Praefectus.

D. Bruno. Comes ac Dominus de
Mansfeldt.

*Cubicularii Caesarei, qui tales
de facto sunt.*

D. Iohannes Christophorus de Paar,
Supremus Praefectus publici cur-
sus, Aulico-Caesareus.

Comes VVenceslaus de VVurben.
Comes Carolus de Portia.

Comes

Comes Georgius Achatius de Lo-
fenstein.

Comes Szyvva de VVurben.

Comes Fridericus de Caveriani.

Comes Hieronymus de Monte-
cuculi.

Comes Montauto de Mont'acuto.

Comes Georgius Bartholomæus
Khiesel.

Comes Fridericus de Atomos.

Comes Vratiflaus de Furstenberg.

Comes Franciscus de Piccolomini.

Comes Iohannes de Schyvartzen-
berg.

Comes VVolfius Englbrecht de
Auersberg.

Comes Diodato de Conoffa.

Comes Simo Ludovicus à Dietrich-
stein.

Comes Iohannes de Trautson.

Comes Georgius Ehrenreich de
Trautmansdorff.

Comes Adamus de Budiani.

Comes Adamus Fergatsch.

Comes Iulius de Salm.

G

D. Ga-

- D. Gabrielus Ardedi, Baro.
 D. Iohannes Sigismundus Gayler,
 Baro.
 D. Dionysius Setzchy, Baro.
 D. Stanislaus Potaizi V Volffsky.
 D. Giacomo di Negro, Baro.
 D. V Vilhelmus de Tädenbach,
 Baro.
 D. Christophorus de Eybisvvald,
 Baro.
 D. Iohannes Maximilianus de Lam-
 berg, Baro.
 D. Petrus Ernestus de Molavv,
 Baro.
 D. Iohannes Georgius de Herber-
 stein, Baro.
 D. Christophorus Teuffel, Baro.
 D. Rudolphus de Paar, Baro.

*Cubicularii Casarei Extraordi-
 narii, Principes, Comites
 ac Barones.*

Christianus Princeps Anhaltinus.
 D. Iohannes Casparus, Magister
 Ordinis Teutonici in Germania

ac

ac Italia, Princeps Margentheimensis.

Iulius Henricus Dux Saxoniae Lavvenburgicus, Tribunus militū.

Rudolphus Maximilianus Dux Saxoniae Lavvenburgicus, Tribunus militum.

Franciscus Albertus Dux Saxoniae Lavvenburgicus, Tribunus militum.

Rudolphus Dux Lignitiae.

Henricus V Venceslaus Dux Münsterbergensis.

Maximilianus Princeps de Liechtenstein.

Ferdinandus Princeps de Cardenas.

Comes Antonius Guntherus ab Oldenburg.

Comes Christianus de V Valdeck.

Comes Iohannes Ludovicus Nasfovicus.

Comes Fridericus de Hardeck.

Comes Georgius Ludovicus de Schvartzzenberg.

Comes Fridericus de Furstenberg.

Comes Gulielmus de Schlavvata.

Comes VVolffgangus Mansfeldi-
cus.

Comes Bruno Mansfeldicus.

Comes Henricus de Schlick.

Comes Maximilianus à Dietrich-
stein.

Comes Franciscus Christophorus
Khevenhiller.

Comes Iroslaus Borzita de Marzin.

Comes Leonhardus Hellfridus de
Meggavv.

Comes Balthasarus de Maradas.

Comes Iohannes Nassovicus.

Comes Georgius de Oppersdorff.

Comes Matthias de Gallas.

Comes Michaël Adolphus de Alt-
heim.

Comes Gulielmus Uratislaus de
Mitrovvitz.

Comes Adamus Paulus Schlavvata.

Comes Maximilianus de VVal-
stein.

Comes Leonhardus Carolus de
Harrach.

Comes

- Comes Rudolphus de Colloredo.
 Comes Ottavio Piccolomini.
 D. Arnoldus de Peymer, Baro.
 D. Philippus Hufman, Baro.
 D. Iohannes Iacobus de Kueffstein,
 Baro.
 D. Ernestus de Kollonitsch, Baro.
 D. Ferdinandus Kurtz de Senffte-
 navv, Baro.
 D. Christophorus Löbl, Baro.
 D. Syfridus Christophorus Preuner,
 Baro.
 D. Julius Neydhardus de Mörs-
 burg, Baro.
 D. Gulielmus Leolpoldus Nothafft
 de VVerdenberg, Baro.
 D. Gundacker de Polheimb, Baro.
 D. Paulus } Palffi, Barones.
 D. Stephanus }
 D. Ernestus de Suys, Baro.
 D. Paulus Iacobus de Starenberg,
 Baro.
 D. Rudolphus de Tieffenbach,
 Baro.
 D. Fridericus de Thalenberg, Baro.
 G. 3 D. Chri-

D. Christophorus Thonrädl, Baro.

D. Christophorus Paradeyser.

D. Sigismundus Adamus de Traun,
Baro.

D. Adamus de VVallstein, Baro.

D. Carolus de Tzſcherotin, Baro.

D. Petrus Henricus de Stralendorff, Baro.

D. Conradus de Steinberg.

D. Henricus de St. Iuliani, Baro.

D. Georgius Teuffel, Baro.

D. Iohannes de Beck, Baro.

D. Leopoldus de Stralendorff, Baro.

D. Ioachimus Adolphus de Stralendorff.

Oratores, ac Legati praesentes.

Nuncius Pontificius ordinarius,
D. Malatesta Baglioni, Archiepiscopus Pesarinus.

Nuncius Pontificius extraordinarius, D. Mario Filionardi, Archiepiscopus Avinionensis, qui nuperime Aulae Caesareae adfuit: è Vienna Poloniam versus tunc profectus est. Re-

*Regius Hispanicus Orator
Ordinarius.*

Don Sancho di Monroy è Zuniga.

Extraordinarius.

Don Inigo Velez de Guevara, Conte de Oñate, Magnus Hetruriæ Dux. Oratorem suum olim in Aula quoque Cæsarea habebat, hodie vero nullum.

Consiliarii Imperiales Aulaici.

Subsellium Nobilium, Comitum, Baronum & Equitum.

D. Iohannes Ernestus Fuggerus, Comes de Kirckberg & VVeisfenhorn, Consilii Imperialis Aulaici Præses.

D. Petrus Henricus à Stralendorff, Baro, Vice-Cancellarius Imperii.

D. Iohannes de Reck, Baro, Consilii Imperialis Aulaici Vice-Præses.

D. Gundtacker de Polheimb, Baro.

D. Nicolaus Neydthardus de Mörzburg, Baro.

D. Leonhardus Carolus, Comes de Harrach.

D. Iohannes Franciscus, Comes de Trautson.

D. Simo Ludovicus, Comes à Dietrichstein.

D. Georgius Vlricus Comes de VVolckenstein.

D. Carolus Fuchsius de Fuchsberg, Baro.

D. VVolffius Sigmundus de Herberstein, Baro.

D. Tobias de Haugvvitz, Baro.

D. Ferdinandus Sigismundus Kurtz de Senfftenavv, Baro.

D. Hermannus de Questenberg, Baro.

D. Simo Hieronymus de Sprintzenstein, Baro.

D. Iohannes Henricus Nothafft, de VVehrenberg.

D. Arnoldus de Peymer, Baro.

D. Casparus Tertz,

D. Mat-

D. Matthias VVerdemann de Plurs.

D. Antonius de Pappen.

Subsellium Doctorem.

D. Otto Melander de Schyvartzen-
thal.

D. Conradus Hillebrandus.

D. Thobias Haitzoldius.

Matthias Arnoldin de Clarstein.

D. Iustus Gebhardus.

Franciscus Rouson.

Iohannes Gran, Licentiatus utrius-
que juris.

D. Iohannes Söldner.

D. Iohannes Matthias Prügell-
meyer.

Iohannes Crafft.

*Consiliarii Cæsarei Camera
Aulaicæ.*

D. Ignatius Abbas à Lilienfeldt, Ca-
meræ Aulaicæ Cæsareæ Præses.

D. Iohannes Baptista VVeberus,
Baro.

D. Iacobus Berchtoldus de Vngerf-
dorff, Baro.

D. Iohannes Christophorus de
Schellendorff, Baro.

D. Hieronymus Bonacina.

D. Clementus Radoldus.

D. Bartholomæus Schölhardt.

*Consilarii Cæsarei Aulico-
Bellici.*

D. Henricus Comes de Schlick,
Consilii Cæsarei Aulico-Bellici
Præses.

D. Fridericus, Dux de Savelli.

D. Balthasarus Comes de Maradas.

D. Rudolphus de Tieffenbach.

D. Iohannes Christophorus Löbel,
Baro.

*Consilii Cæsarei Aulico-Bellici
Vice-Præses, & Præfectus Præ-
sidii Viennensis.*

D. Iohannes de S. Iuliani, Baro.

D. Gerhardus de Questenberg,
Baro.

Stipa-

Stipatorum Hastiferorum Praefectus sive Capitaneus.

Don Balthasarus, Comes de Maradas, Stipatorum Equestrium Centurio.

Stipatorum Bipennigerorum seu pedestrium Centurio sive Capitaneus.

D. Philippus Comes Mansfeldicus.

Magister Bacilli, seu Officialis Casareus, qui bacillum nigrum gerens, daptes quae ad mensam Casaream feruntur praecedit, vulgo Stäbelmeister dictus.

Comes Diodato de Conossa.

Supremus Venator, & Falconarius.

D. Bruno Comes & Dominus de Mansfeld, his ambobus officiis nunc quoque fungitur.

Supre-

Supremus communis Cursi Praefectus Aulaicus.

D. Iohannes Christophorus de Paar,
Baro.

Consilarii Aulico-Hungarici.

D. Georgius Lippai Episcopus Vesperinensis, Regius Cancellarius Aulicus.

D. Thomas Mikulich de Brukonoz, Regius Consiliarius, & Personalis Praesentiae Regiae in iudiciis. Locum tenens.

Consilarii Aulico-Bohemici.

D. Gulielmus Comes de Schlavvata, Primus Cancellarius.

D. Adamus Libstentzky de Kollobrat, Baro, Vice-Cancellarius Regni Bohemici.

Post

Post memoratum Officialem Bac-
cilligerum, sequuntur nunc
realia Aulae Officia.

Pocillatores.

- D. Camillo Bocco Maggior, Baro,
Senior Pocillator.
D. Marchio Hiacinto di malaSpina.
D. Simo Corafinsky.

Pralibatores.

- D. Bocco Maggior.
D. Michaël de Aluerngia.
D. Adolphus de Lembruch.
D. Matthias de Verdina.

Panetarii.

- D. Maximilianus Laymann.
D. Erasmus de Hirschberg, Eques.
D. Otto Ludovicus de Kirchberg.

Dapiferi.

- Comes Vgelino de Maneggio.
D. Iohannes Murath de Grunthal.
D. Thomas Buzella.
D. Benedetto Spinola.

Suppe-

Præ-

ePaar,

rici.

us Ve-
llarius

konoz,
rsona-
ndiciis.

rici.

lavva-

Kollo-
llarius

Post

Superior Argentarius.

D. Iohannes Georgius de Herberstein; Baro.

Inferior Argentarius.

D. Laurentius de Hüttendorff.

Supremus Culinae Magister.

Theodorus Hartmannus de Clarstein.

Ecclesiastica Persona.

Pater Gulielmus Laimormain, Jesuita, Consiliarius Conscientiae & Confessor Cæsareus.

Duo Concionatores Aulici.

Pater Iohannes VVeingartner, Jesuita, Concinator Cæsareus Aulico-Germanicus.

Pater Urbanus, Concinator Aulico-Italicus.

Paulus Knorr de Rosenroth, Supremus Sacellanus Aulicus & Elemosynarius.

Alii

Alii Sacellani Aulici.

Vlricus Zürcher.
 Urbanus Seymer.
 Casparus Gorizuti.
 David Heyder.
 Felix de Felicibus.
 Volckhardus Grünvvegen.
 Iohannes Georgius Faber.

Bibliothecarius Cæsareus.

D. V Vilhelmus Rechberger.

Historicus Cæsareus.

D. Philippus Caroli.
 Cæsareæ Majestatis Mathematicus
 olim erat Doctor Iohannes Gui-
 lielmus Annagetta ; nunc vero
 nullus est.

Thesaurarius.

Nicolaus Churland.

*Cæsareæ Majestatis Medici
Aulici.*

D. Thomas Mingonius.
 D. Guilielmus Rechberger.

D. Io-

Alii

D. Iohannes Gulielmus Mannagetta.

D. Leonhardus Mahlgieffer.

D. Iohannes Gulielmus Iuncker.

Prolegati seu Residentes
præsentes.

Regius Hispanicus.

Ambrosius Rentz, qui Bruxellenses res quoque negotiatur.

Prolegato Regio Gallico, Monsieur di Scarbonera, aditus quem eatenus Viennæ ad Aulam Cæsaream habuerat, non modo ante aliquot menses prohibitus, sed etiam intra paucos dies urbe totaliter exire iussus fuit.

Regis Galliarum Matris Prolegatus, Monsieur Roveroy, ad Dominam reversus est.

Regius Britannicus.

Monsieur Iohann Tayler.

Regius

Regius Polonicus.

Monfieur Giboni.

Reipublica Veneta.

Iohann Baptista Balderino.

Sabaudicus.

Octavius Bolognese.

Reipublica Genuensis.

Pietro Panical.

Dux Mantuæ nunc neminem in
Aula Cæſarea habet.

Dux de Modena res ſuas per alium
Prolegatum negotiari curat.

*Sequitur nunc Iuriſdictio ſupre-
mi Aula Magiſtri.*

1 Contrerolor Aulicus, ut vulgo
vocant.

1 Pecuniarius Aulicus, vulgo Pfenn-
ning meiſter.

1 Ianuæ cuſtos, vulgo Huſchier.

H

5 He-

Manna-

cker.

tes

xellen-

Mon-

is quem

am Cæ-

odo an-

hibitus,

ies urbe

rolega-

ad Do-

Regius

- 5 Heraldii, seu Feciales.
 1 Superior tapetum curator.
 2 Aulæ seu communis conclavis
 Portitores.
 1 Oratorii famulus.
 3 Rei argentariæ famuli.

Culina Aulicæ.

- 1 Coquus Oralis seu Oris, ut sonat
 Idioma Germanicum, *Mund
 Koch.*
 6 Coqui Magistri.
 10 Coqui Inferiores.
 2 Assatores.
 2 Adjuncti.
 2 Coqui Iuscularii.
 2 Appositores.
 8 Culinæ pueri.
 2 Culinæ latores seu Geruli.
 1 Culinæ ostiarius.
 1 Lignator.

Cella Aulicæ.

- 1 Cellarius Aulicus.
 1 Cellæ Scriba.
 2 Cellæ

- 2 Cellæ Famuli.
- 3 Victores Cellarii.
- 2 Pueri, vulgo Mund Zungen.

*Obsonium seu Promptuarium
Aulicum.*

- 1 Culinæ Scriba.
- 2 Obsonatores, seu Coëmtores.
- 2 Promi, vulgo Zehrgadener.
- 2 Foro-geruli.
- 1 Lanio Aulicus.
- 1 Candelarum condus.

Mensæ Stratores.

- 2 Præcipui seu liberi mensæ stratores.
- 2 Mensæ stratores Camerae.
- 2 Dapiferorum mensæ apparitores.
- 1 Puerorū nobilium mensæ strator.
- 2 Officialium mensæ stratores.

Lotrices.

1 Lo- trix	}	corporis	}	leib	}	wäs- sches rin.
		oris		mund		
		mensæ		taffel		
		culinæ		küchē		

H 2

Supre-

onclavis

ut sonat
Mund

2 Cellæ

*Supremi Cubicularii Iurisdictioni
seu Camera inservientes
persona.*

- 10 Cubiculi Ministri.
- 2 Cubiculi Ostiarii.
- 1 Cubiculi Calefactor.
- 4 Cubiculi Stipatores, vulgo **Can-**
mer Trabanten.
- 1 Confiliarius facetiosus **Jonas**
Schiffel.
- 3 Moriones.

Supremi Aulae Marescalli Iuris-
ditioni Praefecti.

- 1 Metator Aulicus, vulgo **Quar-**
tier meister.
- Georgius Gothofredus Reitten-**
spieß.
- 1 Secretarius Aulico-Marescallici
muneris.
- 6 Inferiores metatores, vulgo **Fur-**
rier.
- 3 Equis singulis singuli merentes,
vulgo **Einspänniger.**

2 Sti-

2 Stipatores Officii, vulgo *Umpts*
Trabanten.

2 Chirurghi Auli.

Omnes Sacri Romani Imperii Ele-
ctorum, Principum & Ordinum
in Aula Cæsarea constituti A-
gentes.

Omnes ac singuli negotiatores &
opificiarii Aulici; quorum ultra
centum & quinquaginta.

Omnes liberi Iudæi Aulici.

1 Latrunculatoris Locum tenens,
vulgo *Profosß.*

1 LiCTOR.

Supremi Stabuli Præfecti
Iurisdictionio.

20 Pueri nobiles Cæsarei, cum ho-
rum Aulæ Magistro & Præce-
ptore.

1 Pabuli Magister Au-
licus, } *Meister*

1 Pabuli Scriba, vulgo } *Schreiber.*
Futter/

2 Equorum domitores.

ictioni
es

Canis

Jonas

juris-

Suavis

eitten-

scallici

o Fur

rentes,

2 Sti-

- 2 Pullorum domitores, vulgo **Was-
stin & Klepper bereiter.**
- 1 Transitor, vulgo **übergeher.**
- 14 Tubicines Aulici.
- 1 Tympanista, vulgo **Heerpaucker.**
- 1 Lanista.
- 1 Sclopetarum onerator, vulgo
Buchfenspanner/ qui bombar-
das ad exonerandum parat.
- 2 Ephippii famuli, **Sattelknecht.**
- 2 Faber ferrarius, vulgo **Huff-
schmitt.**
- 16 Celeres seu à pedibus.
- 1 Tentoriorum structor, vulgo
Zeltenschneider.
- 1 Magister curruum.
- 1 Lecticarum Magister.
- 1 Ephippiarius stabuli Aulici.
- 1 Ocrearum terfor.
- 28 Equisones in stabulo Hispanico.
- 26 Equisones in Asturconum stabu-
lo, vulgo **Klepperstal.**
- 10 Lecticarum famuli.
- 2 Pampilli vectores Cæsarei, vulgo
Leibkutscher.

24 Alii

- 24 Alii Pilentorum vectores Au-
lici.
- 26 Pilentorum præductores, qui
prioribus equis infident.
- 6 Pueri, Stabularii.
- 90 Equi, Succussatores, Asturco-
nes &c. vulgo Haupt & Dom-
mel roß.
- 80 Tolutarii & parippi &c. vulgo
Leib & Reit Klepper.
- 60 Carpentorum equi.
- 22 Muli.

*Satellitum seu stipatorum Eque-
strium Centurioni subsunt:*

- 1 Locum tenens, Christophorus de
Bonheimb.
- 1 Metator seu *Furier* superior.
- 1 Metator seu *Furier* inferior.
- 100 Satellites.
- 3 Tubicines.
- 1 Chirurgus.
- 1 Faber ferrarius.
- 1 Custodiæ famulus.

*Stipatorum pedestrium Centurioni
obsequium præstant:*

2 Metatores seu *Furrierer*/ alter al-
tero superior.

100 Stipatores.

1 Tympanista.

1 Fistularius.

1 Custodiæ famulus.

*Præterea consilio Casareo Intimo
eatenus tanquam Referendarii
adjuncta sunt sequentes
persona.*

D. Hermannus de Questenberg,
Baro, Referendarius in Italicis
& Polonicis rebus.

D. Iustus Gebhardus, Consiliarius
Imperialis Aulicus & Referen-
darius in rebus tabulas Pragen-
ses concernentibus.

Matthias Arnoldinus de Clarstein,
Consiliarius Imperialis Aulicus
& primus Secretarius Secretus.

D. Johannes Söldner, Consiliarius
Impe-

Imperialis Aulicus, Secretariusq;
Intimus ac Imperio-Aulicus.

Sequuntur nunc quoque diversæ
Cancellariæ Aulicæ Ex-
peditiones.

Expeditio Consilii Secretioris.

Matthias Arnoldinus } de quibus pro-
D. Iohannes Söldner } xime supra.

Hi proprios suos Amanuenses &
Ministros in Expeditionibus colla-
borantes habent; quod si pluribus
opus habeant, Amanuensium Im-
perii utuntur opera.

*Cancellariæ Imperialis Aulicæ
Expeditio Germanica.*

Quanquam D. Iohannes Söldner
nunc realis fit Consiliarius Impe-
rialis Aulicus, ac in ejusdem Consi-
lii consultationibus proprium suum
votum ac ordinarium suffragium
habeat; & ut plurimum quoque in
Expeditionibus secretioribus occu-
petur; unde Paulus Thomas, qui

H 5

alias

alias Cancellariæ Imperialis Aulicæ concipista est, in dicto Consilio Imperiali Aulico hujus vices in protocollando gerit : nihilominus tamen Expeditionum Imperio-Aulicarum directio ipsi hætenus reservata manet.

Bartholomæus Immendorffer Cōfiliarius Cæsareus & fiscalis Imperio-Aulicus.

Georgius Freifinger Confiliarius Cæsareus & Taxator Imperio-Aulicus.

Georgius Dieterlinus, Cancellariæ Imperio-Aulicæ Registrator.

Franciscus Katzmeyer, Cancellariæ Imperio-Aulicæ Vice-Secretarius.

Christophorus Schvveitzer, Cancellariæ Imperio-Aulicæ Protocollarius.

14 Amanuenses & Ingrossista Imperio-Aulici.

1 Cancellariæ famulus.

Can-

*Cancellaria Imperialis Aulicæ
Expediitio Latina.*

Iohannes V Valderode Confiliarius
Cæsareus & Consilii Imperialis
Aulici Secretarius.

4 Amanuenses & Ingrossistæ Im-
periales Aulici.

1 Cancellariæ famulus.

1 Custos Cancellariæ conclavis.

*Expediitio Camera Aulicæ
Cæsareæ.*

Bartholomæus Schöllhardt, Confi-
liarius Cæsareus, & Camerae Au-
licæ Referendarius.

Camera Aulicæ Secretarii.

Georgius V Vagner, Confiliarius
Cæsareus & Camerae Aulicæ Se-
cretarius. Hic præcipue res ex-
pedit Imperii.

Franciscus V Visendo de V Visen-
burg, Cæsareæ Majestati à Con-
siliis & Camerae Aulicæ Secre-
tarius.

Petrus

Petrus Hoffmannus de Anckers-
cron Confiliarius itidem & Ca-
meræ Aulicæ Secretarius. Hujus
expeditio ad res Cōfiscationis se
maxime extendit; ac nunc quoq;
Confiscationis consilio interest;
ubi præcipui sunt Commissarii:
Episcopus Viennensis.

Abbas à Lilienfeldt.

Comes de Schlick, Referendarius.

1 Registrator.

1 Registratoris Adjunctus.

1 Expeditor Camerae Aulicæ.

1 Expeditoris Adjunctus.

7 Concipistæ.

9 Amanuenses seu Cancellistæ vul-
go dicti.

5 Famuli Camerae Aulicæ.

1 Consilii Camerae Aulici Ostiarius.

1 Tabellarius Camerae Aulicæ.

Expeditio Aulico Bellica.

Quatuor habet Secretarios Aulico-
Bellicos, ut sunt:

Johannes Georgius Pucher, Consi-
liarius

liarius Cæsareus & consilii Aulico-Bellici Secretarius.

Iohannes Fridericus Fischer, idem.

Hic Regi Ferdinando III ministrat; ac nuper una cum Regia sua Majestate in Imperio, ut Regius Secretarius bellico-campestribus fuit.

Iohannes Khielemann, } iidem ut prior.

Iohannes Utman, } res duo.

1 Registrator.

1 Registratoris Adjunctus.

1 Expeditor.

1 Expeditoris Adjunctus.

6 Amanuenses.

1 Ostiarius.

Expeditio officii Aulico-Marescalli.

Leonhardus Fleuner, Consiliarius Cæsareus & officii Aulico-Marescalli Secretarius, proprios suos Amanuenses & famulos habet.

In rebus momentosis adjunguntur ipsi ab Aulæ Marescallo non-

nonnulli Confiliarii Imperiales
Aulici, cum Fiscali Imperiali
Aulico.

2 Stipatores officii Aulico-Mare-
scalli.

Expeditione Hungarica.

Laurentius Ferensky, Cæsareus,
Regiusq; Confiliarius & Secre-
tarius Hungaricus.

1 Taxator.

1 Registrator.

2 Amanuenses.

Expeditione Bohemica.

Georgius Freisleben, Cæsareus,
Regiusque Confiliarius, & Se-
cretarius Aulico-Bohemicus.

VVolfius Henig, Taxator & Re-
gistrator utriusque Expeditionis,
Germanicæ & Bohemicæ.

Iohannes Cramsdorff, Expeditior.
3 Concipistæ.

6 Amanuenses, quorū junior sem-
per Portitorem agere tenetur.

Expe-

Expeditio Aulico-Austriaca, quæ
maxime Consilio Imperiali Inti-
mo ac Cancellario Aulico, D. Io-
hanni Baptistæ Comiti de
VVerdenberg, sub-
jecta est.

Ei duo sunt Secretarii.

Thobias Gartinger, Consiliarius,
& Secretarius Cæsareus.

Iohannes Michaël Schlezius, idem.

Georgius Rudolphus de Frieden-
reich, Registrator & Taxator.

1 Concipista.

1 Expeditor.

5 Amanuenses.

Musici Cæsarei Aulici.

1 Sacelli Aulici Magister, Iohannes
Valentini.

Duo Organici.

Iohannes Albertus Platzer.

Iohannes Iacobus Arrigoni.

Musi-

eriales
periali

Mare-

areus,

Secre-

areus,

& Se-

cus.

& Re-

editio-

nicæ.

editor.

r sem-

etur.

Expe-

Musici Instrumentales.

Iohannes Sansoni, Camerae & Litui
Musicus.

Iohannes Khilese.

Petrus Verdina.

Antonius Bertaley.

Iacobus Vigasi.

Horatius Sardena.

Balthasarus Bernstein.

Paulus Rausch.

Iohannes Baptista Rubini.

Augustinus Rosini.

Matthias Brandana.

Fabricius Erdmannus.

Matthias Reschen.

Matthias Suttermannus.

Philippus Adamus Hartinger.

Adamus Steck.

Camillo Capello.

Iulius Veitenhauer.

Paulus de Ponte.

Musici

Augu

Virg

Zach

Ioha

Petru

Ioha

Ioha

Petru

Ludo

Geor

Chri

Andr

Bern

Ioha

Iaco

Balt

Ioha

Mich

Ludo

Musici Vocales.

Bassista.

Augustinus Argomenti.
 Virgilius Bickel.
 Zacharias Mecher.
 Iohannes Nidermeyer.
 Petrus Georgius Piccolin.
 Iohannes Bernardi.
 Iohannes Martinus.

Tenorista.

Petrus Franciscus Barzii.
 Ludovicus Bartolaia.
 Georgius Pichelmeyer.
 Christophorus Rossii.
 Andreas Denck.
 Bernardino Grassi.
 Iohannes Naubach.

Altista.

Iacobus Philippus Ferrarius.
 Balthasarus Poggioli.
 Iohannes Baptista Bonvicino.
 Michaël Brasseschky.
 Ludovicus Prandner.

I

Discan-

Discantista.

Petrus de Naghera.

Torquatus Giordani.

Comes Ottavio Oflasco.

Luca Salvatori.

Tubicines Musicales.

Iacobus Paradisus.

Rupertus Buchsthaler.

Georgius Zimmermann.

Henricus Kolb.

Christophorus Eckel.

Stephanus VVerlich.

Ludovicus Pfeil.

Iohannes Peütler.

Ferdinandus Mager.

Abraham Stauber.

Melchior Lentz.

Tubicines non Musicales.

Michaël Ladnitz.

Andreas Speyrer.

Georgius Beltz.

1 Tympanista.

Item

Item 12 Pueri & Scholastici cum
Præceptore.

1 Notista.

1 Caleant, ut Germanico Idiomate
vocatur.

1 Testudinum confector.

2 Instrumentorum famuli.

Alias Musicorum Cæsareorum,
aliorumque ad Musicam Imperia-
lem spectantium ministrorum o-
ctoginta circiter numerantur.

I 2

Libel-

Item

LIBELLVS TITVLARIS

*Annexus Statui Aulico
Imperiali*

Sacræ Cæsareæ Majestatis

FERDINANDI
SECUNDI.

Ubi Cæsareæ Sux Majestatis, Augustæ Romanorum Imperatricis &c. Regis Ferdinandi III, ejusque Regiæ Conjugis, Archiducis, Archiducissarumque, ut & Cæsareorum Intimorum: Imperio-Aulicorum: Camerae Aulicæ: Aulico-Bellicorum Consiliariorum, ac præcipue quatuor summorum Aulæ Cæsareæ Officiorum & Ministrorum Aulicorum, integri convenientesque Tituli reperiuntur.

ANNO MDCXXXVI.

Sacrae Cæsareæ Majestatis
F E R D I N A N D I
S E C V N D I

Titulus major.

Serenissimo, Potentissimo, Invi-
 ctissimoque Principi ac Domino
 Domino Ferdinando Secundo,
 Electo Romanorum Imperatoris
 semper Augusto &c. ac Germa-
 nia, Hungaria, Bohemia, Dal-
 matia, Croatia, Sclavonia &c.
 Regi &c. Archiduci Austriae,
 Duci Burgundia, Brabantia,
 Stiria, Carinthia, Carniola, Lu-
 cembergi, VVirtembergia, Su-
 perioris ac Inferioris Silesia &c.
 Principi Suevia, Marchioni Sa-
 cri Romani Imperii, ac Burgo-
 via, Moravia, Superioris & In-
 ferioris Lusatia &c. Comiti Habs-
 purgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi,
 & Goritia, Landgravio Alsatia,
 Domino Marchia Sclavonica,

*Portus Naonis, ac Salinarum &c.
Domino nostro Clementissimo.*

Ejusdem Titulus minor.

Serenissimo, Potentissimo, Inviētissimoque Principi ac Domino, Domino Ferdinando Secundo, Electo Romanorum Imperatori semper Augusto, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæque &c. Regi &c. Archiduci Austriæ, Duci Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniola & Wirtembergiæ &c. Comiti de Habsburg, Tyrolis, & Goritiæ &c. Domino meo Clementissimo.

Ejusdem Titulus priori adhuc minor.

*Sacra Cesarea, ac Hungariæ & Bohemiæ Regiæ Majestati &c.
Domino meo Clementissimo.*

Roma-

Romanorum Imperatricis
Titulus.

Serenissima, Potentissimaque ^{Prin-}
cipissa ac Domina, Domina ^{Eleo-}
nora, Romanorum Impera ^{trici,}
ac Germania, Hungaria & Bo-
hemia &c. Regina &c. Archi-
ducissa Austria, nata Ducissa
Mantua & Montisferrati &c.
Ducissa Burgundia, Styria, Ca-
rinthia, Carniola & VVirtem-
bergia &c. Comitissa Tyrolis &
Goritia &c. Domina mea Cle-
mentissima &c.

Regiæ Hungariæ ac Bohemiæ
Majestatis Ferdinandi III
Titulus.

Serenissimo & Potentissimo Principi
ac Domino, Domino Ferdinando
III, Hungaria & Bohemia &c.
Regi &c. Archiduci Austria,
Duci Burgundia, Styria, Carin-
thia, Carniola, & VVirtember-
gia,

gia, in Silesia Schvveidnitzii
 & Iaur, Principi Oppelensi &
 Ratiborensi, Comiti de Habsburg,
 Tyrolis, Goritia & Glatz &c.
 Regi ac Domino meo Clementis-
 simo.

Archiducis Leopoldi Gulielmi
 Austriaci Titulus.

Reverendissimo, Serenissimo, Cel-
 sissimoque Principi ac Domino,
 Domino Leopoldo Gulielmo, Ar-
 chiduci Austria, Duci Burgun-
 dia, Styria, Carinthia, Carniola
 & VVirtembergia &c. Episcopo
 Argentineni, Halberstadiensi &
 Passaviensi &c. Administratori
 Herschfeldensi, Murbacensi &
 Luderjensi &c. Comiti Tyrolis &
 Goritia.

Hungariae ac Bohemiae Re-
 ginae Titulus.

Serenissima Principissa ac Domina,
 Domina Maria, Hungariae &
 Bohe-

Bohemia &c. Regina &c. Nata
 Hispaniarum Infanti, Archidu-
 cissa Austria, Ducissa Burgun-
 dia, Styria, Carinthia, Carnio-
 la, & VVirtembergia &c. Co-
 mitissa Tyrolis & Goritia &c.
 Regina ac Domina mea Clemen-
 tissima.

Senioris Imperialis Principissæ,
 Bavariæ Ducissæ, Titulus.

Serenissima Principissa ac Domina,
 Domina Maria Anna, Hunga-
 rie & Bohemie Principissa, Ba-
 varia Ducissa, Comitissa Palati-
 na Rheni, Nata Archiducissa
 Austriacæ, Ducissa Burgundia,
 Styria, Carinthia, Carniola &
 VVirtembergia, Comitissa Tyro-
 lus, Goritia, Veldentii & Span-
 heimii &c. Domina mea Cle-
 mentissima.

15 Junio

Iunioris Archiducissæ Titulus.

*Serenissima Principissa ac Domina,
Domina Cecilia Renata, Hun-
garia ac Bohemia Principissa &c.
Archiducissa Austria, Ducissa
Burgundia, Styria, Carinthia,
Carniola, & VVirtembergia &c.
Comitissa Tyrolis & Goritia.*

Cæsareæ Majestatis quatuor Sum-
morum Aulæ Officialium & præ-
cipuorum Ministrorum Auli-
corum Tituli.

I.

D. Comiti de Meggavv &c. Su-
premo Aulæ Magistro.

*Illustrissimo Comiti ac Domino, Do-
mino Leonhardo Hellfrido, Co-
miti de Meggavv, Baroni de
Creutzing, Domino de Greyn &
Rautenstein, Hypothecario Do-
miniorum Freystatt & Hausz,
Equi-*

Equiti Aurei Velleris &c. Sac. Cas. Majestati à Secretioribus consiliis & cubiculis, supremoque Aula Magistro, ac Prefecto Comitatum Forchtenstein & Eysenstat.

II.

D. Comiti Kiesel de Goscher &c. Supremo Cubiculario.

Illustrissimo Comiti ac Domino, Domino Iohanni Iacobo Kiesel, Comiti de Gotscher, Baroni de Marburg, Reiffnitz & Belandt, Domino de Kaltenbrun, Mauervvitz & Meyerberg, Supremo Venatori hereditario in Carniola & Marchia Sclavonica, Dapifero hereditario Comitatus Goritia &c. Sac. Cas. Majestati à consiliis, supremo Cubiculario & Armamentarii Prefecto.

III. D. Co-

ulus.

omina,

Hun-

sa &c.

Ducissa

inthia,

ia &c.

ia.

Sum-

præ-

uli-

Su-

no, Do-

, Co-

oni de

eyn &

io Do-

Hausz,

Equi-

III.

D. Comiti de Harrach, Supremo
Aulæ-Marescallo.

*Illustrissimo Comiti ac Domino, Do-
mino Leonhardo Carolo, Comiti
de Harrach &c. in Rohrau,
Domino de Pirckenstein, &
Aschau, Hypothecario Domi-
norum Pruck in Leutta & Al-
tenburgi Hungarici, Hereditario
Stabuli Præfecto Archiducatus
Austriae Inferioris &c. Sac. Cæs.
Majestati à consiliis Imperio-Au-
licis & cubiculis, Eiusdemque
Supremo Aula Marescallo.*

IV.

D. Comiti Mansfeldico, Su-
premo Stabuli Præfecto.

*Illustrissimo Comiti ac Domino, Do-
mino Brunoni, Comiti & Domi-
no de Mansfeldt, Nobili Domino
de Helldrungen &c. Cæs. Majest.
à Consiliis & cubiculis, Eiusdem-
que Supremo Stabuli Præfecto.*

Sequun-

Sequuntur nunc Confiliariorum
Cæsareorum Intimorum
Tituli.

1. D. Cardinali à Dietrichstein.

Eminentissimo, Celsissimo, Illustrissimoque Principi ac Domino, Domino Francisco, Sacrae Romanae Ecclesiae Tituli S. Mariae Trans-Tyberim Sacerdoti, Cardinali & Principi à Dietrichstein, Episcopo Ollmütziensi, Regii Sacelli Bohemici Comiti &c. Sac. Cæs. Majestati à secretioribus consiliis, Eiusdemque Regnorum & Principatum hereditariorum Protectori, atq; Marchionatus Moraviae Plenipotentiarario Governatori & Commissario Generali.

Hic Cardinalis, Cæsarea Majestate absente, ut antea quoque pluries contigit, Plenipotentiararius est simul Locum tenens Archiducatus Austriae Inferioris.

2. D. Epi-

pre-
no, Do-
Comiti
bravv,
, &
Domi-
& Al-
editario
lucatus
c. Cæs.
io-Au-
lemque
n.
Su-
o.
no, Do-
Domi-
Domino
Majest.
usdem-
fecto.
equun-

2. D. Episcopo Viennensi.

Reverendissimo Principi ac Domino, Domino Antonio Episcopo Viennensi, Abbati Cremiphannensi &c. Sac. Cæs. Majestati à Secretioribus Consiliis, ejusdemque Consilii Directori.

Hujus Antecessor in dicta functione erat, Princeps ab Eggenberg &c. cui sequens tribuebatur titulus, notitiæ, informationisque gratia hic quoque appositus.

Celsissimo Illustrissimoque Principi ac Domino, Domino Iohanni Ulricho, Duci Crommarvia & Principi ab Eggenberg, Comiti Adelsbergi, Domino Pettavia, Ehrnhausen & Strasz, Equiti Ordinis Aurei Velleris &c. Sac. Cæs. Majestatis Consilii Secretioris Directori, eidemque à cubiculis, supremo Marescallo hereditario Austria inferioris & superioris, sup-

pre-

*premoque cubiculario Styria, ac
Pincerna Carniola & Marchia
Sclavonica, Locum tenenti Pla-
nipotentiario Interiorum Ditio-
num Austriacarum.*

3. D. Comiti de Meggavv &c.

Vide superius inter quatuor sum-
mos Cæsareos Officiales &c.

4. D. Comiti de Trautmanf-
dorff &c.

*Illustrissimo Comiti ac Domino, Do-
mino Maximiliano Comiti de
Trautmansdorff, Baroni de Zot-
zenbach, Gleichenberg, Ne-
gavv, Burgavv, Domino de Bi-
schoffsteinitz, Morskavv, &
Tschesovvitz, Sac. Cæs. Maje-
stati à secretioribus Consiliis, &
cubiculis, ac Regia Hungaria &
Bohemia Majestatis supremo Au-
la Magistro.*

5. D. Co-

5. D. Comiti Schlavvata.

*Illustrissimo &c. Gulielmo Schla-
vata, Comiti de Chlun & Go-
schenberg, Baroni de Neuhaus,
Platz & Teltsch, Domino in
Neu-Pisteritz & Milnich, Aurei
Velleris Equiti &c. Sac. C&f. Ma-
jestati à secretis consiliis & cubi-
culis, Regnique Bohemici supre-
mo Cancellario.*

6. D. Comiti Mansfeldico.

*Illustrissimo &c. VVolffgango Comi-
ti & Domino de Mansfeldt, No-
bili Domino Helldrungia, Hære-
ditario Domino de Schluckenau
& Hainsbach, Equiti &c. Sac.
C&f. Majestati à secretis consiliis
& cubiculis, atque Campi Ma-
rescallo, Generalique Præfecto
de Raab, aliorumque circumja-
centium & coherentium Arci-
finiorum Regni Hungarici.*

7. D. Co-

7. D. Comiti Schlick.

*Illustrissimo &c. Henrico Schlic-
ken, Comiti de Passau, & VVeis-
sen Kirchen, Domino in Plau,
Gutshauv, Eyvvanovvitz, Po-
lick, Prölick, Havenstein, &
S. Maria Kupfferberg, &c. Sac.
Cæs. Majestatis Consiliario Inti-
mo, & Consilii Aulico-Bellici
Præsidi.*

8. D. Comiti Khevenhiller.

*Illustrissimo &c. Francisco Christo-
phoro Khevenhiller, Comiti de
Franckenburg, Domino de Ey-
chelberg, Kogen & Cammer, Ba-
roni de Landscron & Mähren-
berg, hereditario in Hohen Oster-
vitz, & Carlsberg, Equiti Au-
rei Velleris, Sac. Cæs. Majestati à
secretioribus Consiliis, ac Hun-
gariæ, Bohemiæque Regina su-
premo Aule Magistro.*

K

9. D. Preu-

9. D. Preuner, Locum tenenti.

*Illustrissimo &c. Syfrido Christo-
phoro Preuner, nobili Domino de
Stetz, Baroni in Stubing, Flad-
nitz & Rabenstein, Domino Co-
mitatus Aspern, supremo Cubi-
culario hereditario Austria Infe-
rioris, Equiti Aurei Velleris &c.
Sac. Cas. Majestati ab Intimis
Consiliis & cubiculis, Eiusdem-
que Locum tenenti in ditionibus
Austria Inferioris.*

10. D. Comiti de VVerdenberg.

*Illustrissimo &c. Iohanni Baptista,
Comiti de VVerdenberg, Domino
de Gravenegg, Namist, Schön-
berg, Baroni in VVindorff &
Katzoffen &c. Sac. Cas. Maje-
stati ab Intimis Consiliis & Can-
cellario Aulico. Austriaco.*

11. D. Co-

II. D. Comiti Fuggero.

*Illustrissimo &c. Iohanni Ernesto
Fuggero, Comiti de Kirchburg
& VVeissenhorn, Domino de Poll-
vveil, & in VVederthal, de Mas-
münster, Plumberg, Stettensfels
& Hylgartsberg, Equiti Illustris
Ordinis S. Iacobi dell' Espada &c.
Sac. Cæs. Majestati ab Intimis
Consiliis & cubiculis, ac Consilii
Imperialis Aulaici Præsidi.*

12. D. Comiti de Mörsburg.

*Illustrissimo &c. Iulio Neydhardten
Comiti de Mörsburg, Baroni de
Beffort, Domino de Arnfels, Ey-
buswaldt & Aichgartten &c.
Sac. Cæs. Majestati à Secretiori-
bus Consiliis & cubiculis, ac Præ-
fecti Provincialis in Ducatu Sty-
ria Vicem gerenti.*

enti.

bristo-
mino de
Flad-
ino Co-
Cubi-
& Infe-
ris &c.
ntimis
isdem-
onibus

berg.

aptista,
Domino
Schön-
orff &
Maje-
Can-

D. Co-

13. D. Abbati de Lilienfeldt.

Reverendissimo ac Nobilissimo Domino, Domino Ignatio Abbati de Lilienfeldt &c. Sac. Cas. Majestati à secretioribus Consiliis, Ejusdemque Camera Aulaicae Praesidi.

14. D. de Stralendorff.

Illustrissimo &c. Petro Henrico de Stralendorff, Libero Baroni in Galtebe, Prensberg, Dornheim, Ottovvitz & Gleischau, &c. Sac. Cas. Majestati ab Intimis Consiliis & cubiculis, Sac. Rom. Imperii Vice-Cancellario, & Consilii Imperialis Aulaici Vice-Praesidi.

Sacrae Caesareae Majestatis Consiliariorum Imperio-Aulicorum Tituli.

*D. Comitis Fuggeri &c. Consilii Imperialis Aulaici Praesidis: &
D. Ba-*

D. Baronis à Stralendorff &c. Sa-
cri Imperii Vice-Cancellarii, Ti-
tulos vide superius inter Consi-
liarios Intimos.

D. de Reck.

Illustrissimo &c. Iohanni de Reck,
Baroni de Scharffenegg, Sac.
Cas. Majestati à cubiculis, &
Consilius Imperio-Aulicis.

D. Comiti de Trautson.

Illustrissimo &c. Iohanni Francisco
de Trautson, Comiti de Falc-
kenstein, Baroni de Specharuu
& Schrobenstein, Domino de
Keya, Matterey, S. Pölten &
Neuschloß &c. supremo Aula
Magistro hereditario Austria in-
ferioris & Tyrolis &c. Sac. Cas.
Majestati à Consiliis Imperio-
Aulicis & cubiculis.

K 3

D. Co-

feldt.

imo Do-
Abbati

&f. Ma-

Consiliis,

Aulaica

ff.

nrico de

roni in

rnheim,

u, &c.

Intimis

c. Rom.

io, &

ici Vice-

Consi-

lico-

Consilii

sidis: &

D. Ba-

D. Comiti à Dietrichstein.

*Illustriſſimo &c. Simoni Ludovico
Comiti à Dietrichſtein, Baroni
in Raben & Freyenſtein, Domino
in ſuperiore & inferiore Pulſka,
& Zabelſperg &c. hereditario
Pincerna Ducatus Carinthia
&c. Sac. Caf. Maieſt. à cubicu-
lis, & Conſiliis Imperio Aulais.*

D. Comiti de VVolckenſtein.

*Illuſtriſſimo &c. Georgio Vlrico, Co-
miti de VVolckenſtein & Rie-
denegg, Iudiciario Lintzii &c.
hereditario ſtabuli Magiſtro &
Pralibatori Comitatus Tyrolis
&c. Caf. Maieſtati à cubiculis,
& Conſiliis Imperio-Aulais.*

D. Gundacker de Polheim.

*Illuſtriſſimo &c. Gundackero, Do-
mino de Polheim, Baroni in
Partz, Liechtenegg, & Teutſchen
Altenburg, Domino de Otten-
ſchlag.*

schlag, Gobelsburg, & Irrenbar-
ting, &c. S. Cæs. Majestati &c.

D. Fuchsen de Fuchsberg.

Illustri Domino, Domino Carolo
Fuchsen de Fuchsberg, in Lauff-
tenburg, Baroni de Leuvenburg,
Freudenstein & S. Valentini, Do-
mino in Hohen Eppen &c. Sac.
Cæs. Majestati &c.

D. de Herberstein.

Illustrissimo &c. VVolfio Sigismun-
do Baroni de Herberstein, Neuv-
berg, & Guttenhag, Domino de
Laniouwitz & Crembs &c. he-
reditario Cubiculario, & Dapi-
fero Carinthia &c. Sac. Cæs.
Majestati &c.

D. de Haugwitz.

Illustri &c. Thobia de Haugwitz,
Baroni in Geschitz & Leipnitz
&c. Sacra &c.

K 4

D. Kur-

D. Kurtzen de Senfftenavv.

*Illustrissimo &c. Ferdinando Sigis-
mundo Kurtzen de Senfftenavv
Baroni, Domino Dominiorum
Horn, Garfz, Kotzen & Moldt,
&c. Sac. Cas. Majestatis, ut &
Reginae Hungariae & Bohemiae
Majestatis respectue Consilia-
rius Imperio-Aulaicus, & Se-
cretus, atque Cubicularius.*

D. de Questenberg.

*Illustri &c. Hermannno Baroni de
Questenberg, Domino de Grossen
Golleschavv, Pomeyssel, Erd-
berg & Strohetz, &c. Sac. &c.*

D. de Sprintzenstein.

*Illustri &c. Simoni Hieronymo Ba-
roni de Sprintzenstein, & New-
haus, Domino de VVeithoven
in Teya, VValdrichs ad syl-
vam, & Iungfravvendorff, &c.
Sac. &c.*

D. Not-

D. Nothafft de VVehrenberg.

Illustri &c. Iohanni Henrico Nothafft, Baroni de VVehrenberg &c. Sac. &c.

D. de Peymer.

Illustri &c. Arnolfo Baroni de Peymer, Domino de Stockheim, Geussen & Altenhoven &c. Sac. Cas. Majestati &c. Ut in prioribus, addendo scilicet; A Consiliis Imperio-Aulicis & Cubiculis.

D. Tertzen.

Nobili ac Strenuo Doctissimoque, Domino Casparo Tertzen &c. Sac. Cas. Majestati à Consiliis Imperio-Aulicis. ut & in sequentibus.

D. VVertemann.

Nobilissimo ac Strenuo Domino Matthie VVertemann de Pluers, in Sondersbüchel & Stollberg, &c. Sac. &c.

K s

D. Mc-

D. Poppen.

*Nobili atque Strenuo, Doctissimo-
que Domino Antonio de Pop-
pen &c. Sac. &c.*

D. Melandro.

*Nobili atque Strenuo, Doctissimo-
que Domino Ottoni Melandro de
Schvartzenthal, in Kretzetin,
Teutschen Bilauu, Königsheint-
zendorff & Grossouvitze &c.
utriusque Iuris Doctori, Comiti
Palatino Cesareo, Sac. Caf. Ma-
jestati &c.*

D. Hillebrando.

*Nobili &c. Domino Conrado Hille-
brando, utriusque Iuris Doctori,
Sacri Palatii Comiti, ac Sac. Caf.
Majestati &c.*

D. Hatzholdt.

*Nobili &c. Domino Thobia Hatz-
holdt, utriusq; Iuris Doctori &c.
Sac. Caf. Majestati &c.*

D. Gebhar-

D. Gebhardo.

*Nobili &c. Domino Iusto Gebhardo,
utriusque Iuris Doctore &c. Sac.
Cas. Majestati &c.*

Licentiate Gran.

*Nobili &c. Domino Iohanni Gran,
utriusque Iuris Licentiate, Sac.
Cas. &c.*

D. Arnoldino de Clarstein.

*Nobilissimo ac Strenuo Domino
Matthia Arnoldino de Clarstein,
in Brodetz ultra Gieser, Ante-
schitz, Schlawvatin, Ruschnavv
& Knetzheimb &c. Sacre Cas.
Majest. à Consiliis Imperio. Auli-
cis, & Secretiorũ Secretario &c.*

D. Rousson.

*Nobilissimo ac Strenuo Domino
Francisco Rousson &c. Sac. Cas.
Majestati &c.*

D. Crafft.

D. Crafft.

*Nobilissimo &c. Domino Iohanni
Crafft, Sacra &c.*

D. Söldnern.

*Nobili ac Strenuo Doctissimoq₃, Do-
mino Iohanni Söldnern, utrius-
que Iuris Doctori, Sacrae Caesaree
Majestati à Consiliis Imperio-
Aulicis, & Secretiorum Vice-
Cancellario.*

D. Prüggelmeyer.

*Nobili &c. Domino Iohanni Mat-
thiae Prüggelmeyer, utriusque
Iuris Doctori; Sac. Caesaree Ma-
jestati à Consiliis Imperio-Au-
licis.*

Atque ultima præcedentia ver-
ba superioribus omnibus addenda
sunt.

Came-

Camerae Aulaicae Cæsareæ Con-
siliariorum Tituli.

Domini Abbatis de Liliensfeldt &c.
*Camerae Aulaicae Præsidis Titu-
lum, vide supra inter Consilia-
rios Intimos.*

D. VVebero.

*Illustri Domino, Domino Iohanni
Baptista VVebero, Baroni de Pi-
senberg, Domino in Crumpach
& Creustovvitz, &c. Sac. Cæs.
Majestati à cubiculis & Consili-
iis Imperii & Camerae Auli-
cis, &c.*

D. Berchtoldo.

*Illustri &c. Iacobo Berchtoldo Ba-
roni de Vngersdorff, &c. Sac. Cæs.
Majestatis Camerae Aulicae Vice-
Præsidi, & Consiliario Regiminis
Austriae Inferioris.*

D. de

hanni

Do-
etrius-
sareæ
perio-
Vice-

Mat-
iusque
e Ma-
o-Au-

a ver-
denda

came-

D. de Schellendorff.

*Illustri &c. Christophoro Baroni
de Schellendorff, Domino de Kö-
nigsbruck, Satz, Cuba, & Hal-
bavv &c. Sacra Cas. ac Regia
Hungaria & Bohemia Majestati
à Consiliis & cubiculis, plenipo-
tentiario Provinciali Praefecto
Principatus Sagan, ac Praefidi
utriusque Silesia.*

D. Bonacinae.

*Nobilissimo ac Strenuo Domino
Hieronymo Bonacina, de Ober-
Gosnig & Prodetz &c. Cas. Ma-
jestati à Consiliis Camera Au-
licis &c.*

D. Radoldo.

*Nobilissimo ac Strenuo Domino
Clementi Radoldo &c. Sac. Cas.
Majestati à Consiliis Camera
Aulicis.*

D. Schöll-

ob . C

D. Schöllhardo.

Nobiliss. &c. Bartholomæo Schöll-
hardo, Sac. Cas. Majestati à Con-
siliis, & Camera Aulica Refe-
rendario.

Consiliariorum Aulico-Belli-
corum Tituli.

Domini Comitis de Schlick, Consti-
lii Aulico-Bellici Præsidis Titu-
lum vide supra inter Consiliarios
Intimos.

Don Balthasaro de Maradas.

Reverendissimo ac Illustrissimo Do-
mino, Domino Don Balthasaro,
Comiti de Maradas, Magno
Conservatori & Præsecto Ordi-
nis Iohannitarum de Sacro Se-
pulchro & Xenodochio Hieroso-
lymitano &c. Sac. Cas. Majestati
à Consiliis Secretis & Aulico-
Bellicis, ac Cubiculis, Generali
in Regno Bohemia, atque Satel-
litum Equestrium Centurioni,
Tribunoque militum.

D. De

Baroni
de Kö-
& Hal-
Regia
Majestati
plenipo-
ræsecto
Præsidi

Domino
Ober-
s. Ma-
e Au-

Domino
c. Cas.
amera

chöll-

D. de Tieffenbach.

Illustrissimo Domino, Domino Rudolpho Baroni de Tieffenbach, Mayerhoff, in Durnholtz & Zieserstorff, &c. Sac. Cæs. Majestati à Consiliis tam secretis, quam Aulico-Bellicis & cubiculis, Marefcallo Castrensi, supremoque Provinciali ac Domestico Armamentarii Prefecto, atque Tribuno.

D. Löbl.

Illustri ac Generoso Domino, Domino Iohanni Christophoro Löbl &c. Baroni de Greinsburg & Treisdorff, &c. Sac. Cæs. Majestatis Consiliorum Aulico-Bellieorum Vice-Presidi, cubiculario, ac Tribuno Presidiario Vienneusi.

D. de Questenberg.

Illustri &c. Gerharde de Questenberg,

berg, Baroni in Petschawu, Iar-
roni u u schitz, Pauschitz, ac de
Rapoltenkirchen & Dornburg,
&c. S. Cæs. Majestati à secretis
Consiliis Aulico-bellicis &c.

D. de S. Iulian.

Illustri &c. Henrico de S. Iulian,
Baroni de Niderrualsee & Pleu-
u u ith, &c. Sac. Cæs. Majestati à
Consiliis Aulico-Bellicis, & cu-
bicularis, ac Tribuno militum.

Porro:

Cancellario Bohemico.

Illustri &c. Domino, Domino Al-
berto Likstintzky, Domino de
Kollobrat, ac in Prytaka, &c.
Sac. Cæs. Majestati à Consiliis
Imperio-Aulicis & cubicularis;
Assessori supremi Iuris Provin-
cialis, & Vice-Cancellario Regni
Bohemia, &c.

L

Supre-

Supremo Cursi Publici Præ-
fecto Aulico.

*Illustri &c. Domino, Domino Io-
hanni Christophoro, Baroni de
Paar, in Hartberg & Crotten-
stein, Domino Præfectura Fur-
stfeldensis, Sac. Cæs. Majestati
à Consiliis Aulico-Bellicis, &
cubiculis, ac supremo Cursi pu-
blici Provinciali Præfecto Auli-
co hereditario Eiusdem sacre
Cæs. Majestatis Regnorum &
Principatum hereditariorum.*

Ordi-

Ordinarius Status Aulicus

Augustæ Romanorum

Imperatricis

E L E O N O R Æ

Natæ Ducissæ Mantuæ

& Montisferrati.

Cui annexus est

Ordinarius quoque Status Auli-
cus Serenissimi Archiducis

Leopoldi V Vilhelmi

Austriaci, &c.

*Trout ambo in Urbe Vienna con-
stituti erant*

ANNO MDCXXXVI.

L 2

S V P R E M V S A V L Æ
M A G I S T E R.

D. Maximilianus Princeps à
Dietrichstein, Sac. Cæs. Ma-
jestati à Consiliis & cubiculis, ac
Romanorum Imperatricis su-
premus Aulæ Magister.

Suprema Aula Magistra.

Domina Ursula Comitissa de A-
tomas.

*Illustris Gynæcei Aula
Magistra.*

D. Agnesia Comitissa de Fahren-
spach.

*Augustæ Imperatricis Illu-
stre Gynæceum.*

D. Perbettura de Paar, Baronissa,
Romanorum Imperatrici à cu-
biculis.

D. Hippolita de Hoffkirchen, Ba-
ronissa,

D. Eleo-

- D. Eleonora de Ladron, Comitissa.
- D. Margarita de Hoffkirchen, Baronissa.
- D. Elisabetha Ursina de Plaggey, Comitissa.
- D. Francisca de Strozza, Comitissa.
- D. Anastasia Teuffelin, Baronissa.
- D. Catharina Susanna de Löbel, Baronissa.
- D. Mariana de Rothal, Baronissa.
- D. Maria Magdalena de Eytzing, Baronissa.
- D. Anna Magdalena de Iörger, Baronissa.
- D. Susanna Felicitas de Losenstein, Comitissa.
- D. Maria Anna de Khevenhiller, Comitissa.

L Æ

iceps à
æf. Ma-
culis, ac
icis su-

tra.

de A-

la

Fahren-

Illu-

aronissa,

ici à cu-

chen, Ba-

D. Eleo-

Serenissimæ Archiducissæ Cæci-
liæ Renatæ Austriacæ.

Aula Magister.

D. Urbanus de Pöttinig, Baro, Sac.
Cæs. Majestati à Consiliis & cu-
biculis.

Aula Magistra.

D. Margarita de Herberstein, Ba-
ronissa.

Illustre Gynæceum.

D. Ursula Mariana de Egg, Baro-
nissa.

D. Apollonia de Goimb.

D. Anna Francisca de Gois, Co-
mitissa.

D. Rosina de Eggenberg, Baro-
nissa.

*Officiales ac Ministri Impe-
ratricis Aulici.*

1 Guardi de Damas.

1 Secretarius Aulico-Germanicus,
Casparus Frey, utriusque Iuris
Doctor.

1 Secre-

- 1 Secretarius Aulico-Italus.
- 1 Confessor, P. Lucas Ermenii.
- 3 Sacellani Aulici.

Porro.

- 6 Cubiculi Ministri.
- 1 Custos rei Holofericæ ac vestiariæ.
- 1 Sartor Imperialis.
- 1 Pharmacopola seu Apothecarius.
- 2 Cellarii, seu ab Oenophoris.
- 1 Ostiarius Cubiculi.
- 1 Calefactor Cubiculi.
- 1 Alius Ostiarius Aulicus.
- 2 Cubiculi Stripatores.
- 2 Coqui Imperiales, vulgo *mundschöck*.
- 1 A pedibus.
- 1 Gynæcei mensæ strator.
- 2 Famularum Cubiculi mensæ stratores.
- 6 Sartores Gynæcei.

Item.

- 6 Cubiculi famulæ.

L 4

2 Aliæ

Cæci-

, Sac.
& cu-

n, Ba-

Baro-

, Co-

Baro-

pe-

unicus,
e Iuris

Secre-

2 Aliæ Ministræ & Officiales Au-
licæ.

1 Coqua Imperialis.

1 Coqua Inferior.

9 Gynæcei famulæ.

1 Famula Aulica.

1 Gynæcei Lotrix.

Sequitur nunc Serenissimi Archi-
ducis Leopoldi Gulielmi Au-
striaci Status Aulaicus.

Supremus Aula Magister.

D. Sebastianus, Episcopus Gürchen-
sis, Sac. Cæs. Majestati, ut & Se-
renissimo Archiduci Leopoldo
Gulielmo Austriaco, respecti-
ve à Consiliis Intimis, & supre-
mus cubicularius ac Aulae Ma-
gister.

Tres Consiliarii Intimi.

D. Guilielmus Ferdinandus de Ef-
fern, Baro de Maubach.

D. Carolus Baro Eggenfis de Vn-
gerspach.

Pater

Pater Daniel Bastelli Iesuita, Con-
fessor.

Supremus Stabuli Praefectus.

D. Iohannes Iacobus de Dhaun,
Ordinis Teutonici Eques.

Cubicularii.

D. Hugo de Hallvveil.

D. Michaël Khyntzky, Baro.

D. Maximilianus Comes de Ato-
mos.

D. Ferdinandus Ernestus Breüner,
Baro.

D. Franciscus Bernhardus de Vr-
schenbeck, Baro.

Cancellarius Aulicus.

D. Georgius Pacher, Sac. Cæs. Ma-
jestatis Consiliarius Regiminis
Austriæ Inferioris.

Medicus.

D. Leonhardus Mijlgiesser. hic Me-
dicus simul est Cæsareus.

Secretarius.

Michaël Otto Bischoff, utriusque
Juris Licentiatus, Sac. Cæs. Ma-
jestati à Consiliis.

Cancellaria ministri.

1 Registrator.

1 Expeditor.

2 Amanuenses.

1 Accessista.

1 Cancellariæ famulus.

XIV Pueri Nobiles.

Henricus de Vieg,

Hermannus Henricus de Dern-
bach.

Albertus Riederer.

Iohannes Casparus de Ampringen.

Iohannes Gulielmus de Hagen.

Iacobus Ernestus de Egg.

Ferdinandus Kollobrat.

Georgius Andreas de Hoffkir-
chen.

Maximilianus Ferdinandus Koch-
ditzky.

Guliel-

Gulielmus Ludovicus Mäxelrein.

Bernhardus de Freyberg.

V Volfgangus Casparus de Tief-
fenbach.

Melchior Iohannes Henricus de
Angern.

Cubiculi Ministri.

6 Personæ.

Celeres.

Totidem.

Reliqui ministri ac famuli mutuam-
tur ab Aula Cæsarea.

SALV-

riusque
es. Ma-

Dern-

ingen.
gen.

offkir-

Koch-

Guliel-

SALVANDI

MODVS.

Quo

Sacra Cæsarea Majestas in literis
ad Romanum Pontificem, ac
Turcarum Imperatorem, hujus-
que præcipuos Ministros utitur.

Cum

Speciali quadam ac brevi descri-
ptione Turcarum Imperatoris,
ejusque supremorum Ministro-
rum.

Cui annexa est

Specificatio Hungaricorum, Scla-
vonicorum & Croaticorum Ar-
cifiniorum.

ANNO MDCXXXVI.

PONTIFICI
ROMANO.

Beatissimo in Christo Patri, Domino Urbano Octavo, Divina Providentia Sacro-Sanctæ Romanæ ac Universalis Ecclesiæ summo Pontifici &c. Domino nostro observandissimo.

Beatissime in Christo Pater, Domine Reverendissime.

Exord.

Post officiosissimam Commendationem & filialis observantiæ continuum incrementum.

Epilog.

S. Vestram de reliquo prosperrimis rerum omnium Successibus felicitateque auctam recta firmaque valetudine frui ex animo optantes &c.

C. S. V.

Obsequens Filius.

T V R-

TVRCARVM IMPERATORI.

Ferdinandus II, Divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatię, Sclavoniæ Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVürtembergiæ, Superioris & Inferioris Silesiæ, Marchio Moraviæ, Superioris & Inferioris Lusatia, Comes Tyrolis & Goritiæ, &c.

Serenissimo & Potentissimo Principi, Domino Sultano Murath Han, Imperatori Turcarum, ac Asiæ & Græciæ &c. Vicino, & amico nostro honorato.

Exordium.

Salutem & omnis prosperitatis incrementum. Serenissime Princeps, Vicine & Amice honorate &c.

Conclusio.

Cui de cætero vitam longævam & rerum successus prosperos precamur

Seren. V.

Bonus Vicinus.

Otto-

Ottomannici Imperii præcipuis
Regentibus & Ministris
Turcicis.

Supremo Muffti.

Illustri & Magnifico Viro Iahia Ef-
fendi, potentissimi Turcarum
Imperatoris supremo Muffti,
sincere Nobis dilecto.

*Locum tenenti Constan-
tinopolitano.*

Illustri & Magnifico Viro Bariam
Bassæ, serenissimi Imperatoris
Turcarum Vezir, & Caimecam,
sincere Nobis dilecto.

Supremo Vezir.

Illustri & Magnifico Viro Mehe-
met Bassæ, serenissimi Impera-
toris Turcarum supremo Vezir-
io, sincere Nobis dilecto.

Vezi-

Vezirio Budinensi.

Speḡtabili & Magnifico Viro Hus-
sain Bassæ , Arcium & Exerci-
tuum potentissimi Turcarum
Imperatoris Cismaritimorum
supremo Sendaro, ac pro tem-
pore Locum tenenti Budinensi,
Amico & Vicino nobis dilecto.

Legatus Turcicus à Bassa Budi-
nensi novissime ad Aulam Cæsa-
ream missus, erat Aga quidam, no-
mine Ibrahim Effendi. Hic inter
alios secum habebat Medicum
Franciscum Crattum, proscriptum
Ragusæum, Budæ commorantem,
ac Pontificiam Religionem nunc
quoque, ut ipse inquebat, profi-
tentem.

spe-

*Specialis quædam descriptio mo-
dèrni Turcarum Imperatoris,
huiusque præcipuorum
Ministorum.*

Turcarum Imperator nullam uxorem, verum varias (easque omnes mancipia) habet concubinas, quibus cum aliquot progenuit filios, valde sibi dilectos.

Matris suæ nomen est Chiuseme, quam Sultanus Ahmet sincere diligebat, utpote quæ ipsi quatuor peperit filios; quorum duos modernus Turcarum Imperator, licet fratres sui germani fuissent, nuper tamen occidendos curavit.

Il Gran Muffti Iahia Effendi, nunc annos complevit octuaginta, neque tamen decrepitus seu invalidus pro tanta ætate videtur; præstantissimo iudicio & spectabili præsentia præditus. Iuvenis Poëticæ, nunc vero Eloquentiæ studet.

M

Ca-

Caimecano di Constantinopoli,
 Bariam Bassa, idem est ac Locum
 tenens Constantinopolitanus. se-
 nex in viridi senectute ac septuage-
 simo ætatis anno constitutus; ani-
 mo vere heroico & magnanimo;
 vitam suam ita dirigit, ac si pluri-
 mos adhuc annos in hac terra su-
 perstes, gubernare deberet. Sobri-
 le caret, ac ideo largus admodum
 erga favorabiles suos, ut & etiam
 fideles Ministros Turcicos, ac suos
 & uxoris suæ consanguineos & a-
 micos, se præbet.

Gran Visir: Mehmet Bassa, na-
 tione Albanus, annorum quinqu-
 ginta duorum, fortissimus Heros
 atque miles, suoque Imperatori fi-
 delissimus, sicut ex probatissimis
 ac manifestissimis fidelitatis forti-
 tudinisque suæ multiplicatis testi-
 moniis uberrime constat. in Per-
 sia nunc degit.

Visir de Buda, Hussain Bassa, fi-
 lius Nassuff Bassæ supremi olim
 Vesi-

Vesirii: ætatis annum trigesimum tertium circiter agit. ob singularem eruditionem & fortitudinem suam, ac magnum animi candorem & integritatem, quam erga singulos demonstrat, non modo propensam Turcici Imperatoris sibi conciliavit gratiam & benevolentiam, sed etiam à reliquis Vesiriis omnibus in magno habetur honore atque amore.

Atque hi sunt supremi Turcici Ministri & Officiales Ordinarii. Quales vero in Anglia Dux Buckinghamiæ, & in Aula Cæsarea Princeps ab Eggenberg fuere, ac in Hispania Comes d'Olivares, & in Gallia Cardinalis de Richelieu, nunc quoque sunt: Talis etiam est in Imperio Ottománico Mustaffa Bassa, alias Siliktar Bassa nuncupatus. Iuvenis formosus, & pulcherrimo corpore & proportione, ætateque non majore quam viginti trium annorum. Prudentissimus æstimatur,

inopoli,
Locum
us. se-
ptuage-
is; ani-
animo;
si pluri-
erra su-
Sobo-
modum
etiam
ac suos
os & a-
na, na-
inqua-
Heros
tori fi-
tissimis
s forti-
s testi-
in Per-
ssa, fi-
i olim
Vesi-

ac magno præditus iudicio ; quo-
cum Turcarum Imperator omnia,
etiam secretissima quæque, confi-
denter agit, eique communicat, ac
tanquam animam & vitam suam
diligit. Proximus est à Primo Vi-
fir.

Cum potitus est hoc munere, ac
Turcarum Imperator ipsi cæteris-
que Vefiriis in dignitatibus eorum,
ad quas pervenerant, congratula-
tus est, huic præ aliis primas detu-
lit ; ac ei insuper promisit, se filiam
suam unicam singulari pulchritu-
dine à Natura decoratam, annos
natam septem, uxorem ipsi datu-
rum.

Speci-

Specificatio Arcifiniorum Hunga-
ricorum, Sclavonicorum &
Croaticorum.

Præcipua Hungaria Arcifinia sunt.

Raab. Gomorrhæ.

Neuheussel. Papa.

Vesperin.

Reliqua ab his dependent.

Sclavonica sunt:

VVarasdin. Creutz.

Dambra. Cirquena.

Copalentz. S. Petrus.

Töplitz. Remetinetz.

Gradatz. Copreinitz.

Ternin. Novigradt.

Lubreck. S. Georgii.

Ibanitsch. VVeitscha.

Kheresur. VVitschehoffa.

VVaitschevvar.

Croatica.

Zeng. Carolopolis.

Ogulin. Touvinskapötsth.

M 3

S P E.

SPECIFICATIO
ELECTORVM
Principum, & Ordinum

Sacri Imperii Romano-
Germanici,

Cum

Relatione quadam novissimæ con-
stitutionis laudatissimæ Came-
ræ Imperialis Spirensis.

ANNO MDCXXXVI.

SACRI ROMANI IMP-
perii Principes Electores, ac
primum Ecclesiastici.

Archiepiscopus Moguntinus.

Sacri Romani Imperii per Germa-
niam Archicancellarius.

Archiepiscopus Coloniensis.

Sacri Romani Imperii per Italiam
Archicancellarius.

Archiepiscopus Trevirensis.

Sacri Romani Imperii per Galliam
& Regnum Arelatense Archi-
cancellarius.

Sæculares.

Rex Bohemia.

Sacri Romani Imperii Archi-Pin-
cerna.

Comes Palatinus Rheni.

Sacri Romani Imperii Archi-Da-
pifer.

M 4

Dux

V M
um

e con-
me-

Org.

Dux Saxonis.

Sacri Romani Imperii Archi-Ma-
rescallus.

Marchio Brandenburgicus.

Sacri Romani Imperii Archi-Ca-
merarius.

Sacri Romani Imperii

Archiepiscopi.

Moguntinus.

Coloniensis.

Trevirensis.

Magdeburgensis.

Salisburgensis.

Bremenensis.

Episcopi.

A.

Augustanus.

Aichstättiensis.

B.

Bambergensis.

Basiliensis.

Brixien-

Brixienfis.

Baderbornenfis.

C.

Constantienfis.

Churienfis.

Cammeracenfis.

F.

Freyfingenfis.

H.

Hildesheimenfis.

Halberftadienfis.

L.

Leodicenfis.

Lubecenfis.

M.

Monafterienfis.

Mindenfis.

O.

Osnabrucenfis.

P.

Paffavienfis.

R.

Ratzenburgenfis.

Ratisbonenfis.

M 5

S. Stras-

hi-Ma-

hi-Ca-

ixien-

S.

Strasburg seu Argentinensis.

Schvverinus.

Spirensis.

T.

Tridentinus.

V.

Verdensis.

VV.

VVurtzburg, seu Herbipolitanus.

VVormatiensis.

Tres sequentes sacri Romani Imperii Episcopatus, Mediomatriciensis, Tullensis ac Verodunensis, à Regibus Galliae sacro Imperio erepti sunt, ab iisque in hodiernam usque diem detinentur.

Magister Teutonicus Princeps Margentheimensis, Episcopus quidem non est, attamen Princeps est Imperii Ecclesiasticus, ac primum ab Episcopis occupat locum.

Sacri

*Sacri Romani Imperii Prin-
cipes Sæculares.*

A.

Anhaltini, Principes.

B.

Bavari, Duces.

Brunsvvicenses & Lunenburgenses,
Duces.

Brandenburgici, Marchiones.

Badenses, Marchiones.

Ben Rhein/ seu ad Rhenum, Co-
mites Palatini.

H.

Holfati, Duces.

Hessi, Landgravii.

L.

Lotharingi, Duces.

Leuchtenburgici, Landgravii.

M.

Meckelburgici, Duces.

O.

Oesterreich / seu Austriaci, Archi-
duces alii lineæ Germanicæ:
Alii lineæ Burgundicæ.

P. Po-

P.

Pomerani, Duces.

S.

Saxones, Iuliacenses, Clivienses
& Bergenses seu Montenses,
Duces.

Saxones, Angrivarii & VVestphali,
Duces.

Sabaudi, Duces.

VV.

VVürtembergi, Duces.

Lithuanus & Ratzevillanus in
numerum Principum Imperii co-
optati, iisque adnumerati sunt.

Sacri Romani Imperii Abbates,

Præpositi, ac fundationum

Prælati.

C.

Corviensis.

E.

Ellvvangensis.

Elchingensis.

F.

Fuldensis.

G. Gen.

Gengenbacensis. H.

Hirschfeldensis. V.

Keisersheimensis. K.

Kemptensis. VV.

Marchthalensis. M.

Munchrothenensis. VV.

Murbacensis.

Monasteriensis in valle Gregoriana.

O.

Ochsenhufiensis. B.

Odenheimensis. E.

P.

Petershufiensis. G.

R.

Rittershufiensis. G.

Rogenburgensis. H.

Reichenaviensis. H.

S.

S. Emmerani in Ratisbona.

Sallmansvillensis. L.

Schlüßelridensis.

S. Ul-

Clivienses
ontenses

Westphali

lanus in

berii co-

unt.

bbates

um

. Gen-

S. Ulrici in Augusta Vindelic.

S. Cornelii Monasteriensis.

Stabelensis.

V.

Vefinensis seu Isreus.

Vrspergensis.

VV.

VVeingardienfis.

VVeppenhusiensis.

VVendenfis.

Abbatiffa.

B.

Buchoviensis ad Lacum.

E.

Essensis.

G.

Guttenzellenfis.

Gerenrodensis.

H.

Hervordensis.

Heggenbacensis.

L.

Lindaviensis.

M. Mo-

M.

Monasteriensis inferior;
Monasteriensis superior; utraque
in Ratisbona.

Q.

Quedlinburgensis.

R.

Rubro-Monasteriensis.

Sacri Romani Imperii

Comites.

B.

De Barby & Muhligen.

Beintheimenses.

De Brunckhorst.

C.

Castellenses.

E.

Erbacenses.

Ebersteinii.

F.

Furstenbergenses.

Falckensteinii.

H. De

elic.

is.

March

Munche

Murba

Monas

De

Ochle

Oden

De

Peter

De

R. R.

Rog

Reich

De

S. E.

Sall

Sch

M. Mo-

R. De

H.

De Hohenloe.
 Hanovienses Müntzenbergenses.
 Hanovienses Liechtenbergenses.
 Hohenzollerenses.

I.

Isenburgici.

L.

De Lippa.
 De Lövvenstein.
 De Leyningen.

M.

Mansfeldici.
 De Montfort.
 De Manderschied.

N.

Nassovici Cattimeliboci.
 Nassovici Sarræpontini.
 Neumarienses.

O.

Ost-Frisii.
 Oldenburgici.
 Oetingenses.
 Ortenburgici.

R. De

R.

De Rupffen.

S.

Solmenses.

Sultzenses.

De Sayn.

Schwartzenburgici, quatuor Co-

mites Imperii.

Stollbergenses.

Schaumburgici.

Schwartzenbergenses.

T.

Tubingenses.

VV.

VValdeccenses.

VVittigensteinii.

VVildt, seu Silvæ & Rheni Comi-

tes.

di VViedt.

Z.

Zimmerenses.

N

Baro-

R. De

Barones ac Domini.

Fleckensteinii.

Fuggeri.

G.

Griechingenses.

Graveneccii.

H.

De Hohen Geroldsegg.

De Hohenfels.

K.

Königseccii de Aulendorff & Mar-
stetten.

L.

Limburgenses, Sacri Romani Im-
perii hæreditarii Pincernæ.

M.

Mäxelrein.

P.

Pappenheimenses, Sacri Romani
Imperii hæreditarii Marecalli.

R.

Ruffienses de Plauen,

S. Seins-

S.

Seinsheimenses.

Schönburgici.

Schenckii de Tauttenberg.

VV.

VValpurgici, Sacri Romani Imperii hæreditarii Dapiferi.

VVolffsteinii.

De VVinnenberg & Peilstein.

VValdtbotenses de Passenheim.

*Sacri Romani Imperii
Civitates.*

A.

Aquisgranum.

Augusta.

Aalenum.

B.

Biberacum.

Buchornium.

Buchovia ad lacum.

Bingia.

Bopffingia.

N 2

C. Con-

S. Seins-

Constantia.

Colmaria.

Colonia Agrippina.

Cameracum.

Dinckelspila.

Dortmunda.

Donavverda, hodie quidem liber-
tate Civitatum Imperialium non
gaudet, verum à Domo Bava-
rica detinetur ; restitui tamen
debet.

Esselinga.

Francofurtum ad Moenum.

Friedberga.

Gosslaria.

Gemunda in Suevia.

Giengia.

Giengenbacum.

H. Her-

H.

Hervorda, Durocobriua Ortelio.

Heilbruna.

Halla in Suevia.

Hagenovia.

I.

Issna.

K.

Kauffbeura.

Keyfersberga.

Kempten seu Campodunum Ort.

L.

Lubeca.

M.

Monasterium in valle Gregoriana.

Mühlhusium in Thuringia.

Memminga.

N.

Noriberga.

Nordlinga.

Nordhusium in Thuringia.

O.

Offenburgum.

Oberenheimium.

N 3

P. Pful.

P.

Pfüllendorffium.

Popffingia.

R.

Ratisbona.

Rotovilla.

Reutlinga.

Ravenfpurgum.

Rotenburgum ad Tuberam.

Rofzheimium.

S.

Strasburgum, vel Argentina.

Spira.

Schvveinfurdia.

Schletftadium.

T.

Turchheimium,

V.

Vlma.

Vberlinga.

VV.

VVinsheimium.

VVeiffenburgum in Norgavia.

VVangium.

VVeillium.

VVimpf-

VVimpffa.

VVeissenburgum ad Rhenum.

VVormatia.

VVetzlaria.

Z.

Zella ad

R E L A T I O

Novissimi status Camera Imperialis Spirensis.

1 Iudex Cameræ Cæsareus.

3 Cæsarei Præsides Camerales.

1 Assessor Moguntino-Electoralis.

1 Assessor Treviro-Electoralis.

1 Assessor Electoralis Coloniensis.

2 Extraordinarii Assesores Electorum Ecclesiasticorum.

1 Assessor Palatino-Electoralis.

1 Assessor Saxonico-Electoralis.

1 Assessor Brandenburgico-Electoralis.

2 Assesores Extraordinarii Electorum secularium.

2 Assesores Austriaci.

N 4

2 Asses-

- 2 Assesores Burgundici.
- 4 Assesores Circuli Imperio-Franconici.
- 4 Assesores Circuli Imperio-Bavarici.
- 4 Assesores Circuli Imperio-Suevici, quorum quarta sedes aliquandiu vacavit.
- 4 Assesores Circuli superioris Imperio-Rhenani; horum duæ vacant sedes.
- 4 Assesores Circuli inferioris Imperio-Rhenani: omnes hæ sedes nunc sunt vacantes.
- 4 Assesores Circuli Imperio-Saxonici.
- 1 Advocatus Fisci, Doctor Iuris.
- 14 Advocati, omnes Doctores Iuris.
- 1 Procurator Fisci, Doctor Iuris.
- 22 Procuratores, omnes Doctores & Licentiati.
- 1 Cancellariæ Præpositus, utriusque Iuris Doctor.
- 3 Protonotarii. nunc prima & secunda.

cunda harum sedum sunt vacan-
tes.

- 4 Lectores.
- 1 Notarius Fisci.
- 1 Registrator.
- 4 Notarii.
- 1 Magister Tabellariorum.
- 1 Medicus.
- 2 Famuli.
- 1 Cancellariæ Receptor.
- 4 Ingrossistæ.
- 2 Copistæ.
- 1 Cancellariæ Minister.
- 10 Tabellarii Camerales equites.
- 10 Tabellarii pedites.

N 5

Defi-

& se-
cunda.

DESIGNATIO OMNIUM

à

SACRA CÆSAREA MAJESTATE

F E R D I N A N D O

S E C V N D O

*Creatorum Principum, Comitum
ac Baronum, conscripta.*

ANNO MDCXXXVI.

PRINCIPES.

ERnestus Comes de Schaumburg Princeps.

Iohannes Georgius de Hohenzollern.

De VValdtstein.

Franciscus & Maximilianus de Dietrichstein.

Philippus Otto Comes Rheni.

Stencko Adolbert de Lobkovvitz,

Albertus Friedlandicus, Dux.

Alii Principes & Marchiones.

Petrus Aldobrandinus, Marchio.

Fabricius Caraffa, Princeps.

Carolus Spinelli, Marchio.

Antonius Biglio, Marchio.

Carolus Emanuel de Gore, Princeps.

Carolus Philibertus de Este, Princeps.

Ludovicus Victorius, Marchio.

Hiero-

Hieronymus Caraffa, Marchio de
Monte Negro, Princeps.

Comes à Contecroy, Princeps.

Carolus de Cardenas, Princeps.

Paulus Hieronymus, Marchio.

Antonius Episcopus Viennensis,
Princeps.

Georgius Ossomilimius in Tezin,
Princeps.

Titulus Marchionis Sac. Rom. Im-
perii, pro Alberto Altoviti.

Titulus Marchionis Imperii, cum
concessione Aquilæ Imperialis,
pro Thoma Raggio.

Comites.

Barones de Puchheim.

Baro de Nachot.

Domini de Meggavv.

De Bronkorst, *cum titulo Illustris-*
simi.

De Geraldin.

De Michna.

De Tylly, *cum tit. Illustrissimi.*

De Mitrovvitz.

Maxi-

Maximilianus de Trautmansdorff,
cum tit. Illustrissimi.

De Losenstein.

Johannes Iacobus Kiesel, *cum tit. Illustrissimi.*

Balthasarus de Thanhausen, *cum tit. Illustrissimi.*

De Taxis.

Sdenckho de Schambach.

Sesyma de V Vetby.

Don Rodoricus Barragan.

Casparus Bernhardus de Rechberg,
cum tit. Illustrissimi.

De V Valdeck, *cum tit. Illustris-*
simi.

Hermannus Tschernin.

Cratzienses fratres.

Burian Bercka.

Adamus Erdmannus Tertzka.

Gulielmus Verdugo.

Paulus Andreas de V Volckenstein.

Henricus, hæreditarius Imperii Da-
pifer.

Baro de V Valdtpurg, *cum tit. Illu-*
strissimi.

Guliel-

Marchio de
eps.

ncept.

ncept.

rchio.

iennensis,

in Tezin,

Rom. Im-

viti.

erii, cum

perialis,

Illustris-

simi.

Maxi-

Gulielmus de Michnitz.

Iohannes Iacobus Dapifer hæredi-
tarius, *cum tit. Illustrissimi.*

Gothofridus Henricus de Pappen-
heim Baro, *cum tit. Illustrissimi.*

VVenceflaus de VVürben, *cum tit.*
Illustrissimi.

De VVrzesfvvitz.

Rudolphus Tertzka.

VVoldemarus Christianus de Hol-
stein.

Theodorus & Iohannes Andreas
de Auersberg.

Philippus Adamus de Cronberg.

Carolus Christophorus de Brand-
stein.

De Döring.

Gulielmus de Clenovva.

De Königsegg, *cum tit. Illustris-
simi.*

De Atthunis.

Iohannes Balthasarus & Sigismun-
dus Ludovicus de Dietrichstein.

Eadislaus de VValdtstein.

Henricus Holckha.

Iohan-

Iohannes de Altringen.

Iohannes Carolus de Schönburg.

Ioachimus de Mettich.

Iohannes Ludovicus Isolan.

De V Volckenstein, linea Rotte-
necciana, *cum tit. Illustrissimi.*

Adolphus & Carolus de Puchaimb.

Nicolaus de Fours.

Iacobus Khneu.

De Hatzfeldt, fratres & Agnati,
cum tit. Illustrissimi.

Franciscus de Vllefeldt.

Iohannes de Götz.

Alii Comites.

Iohannes de Ligniville.

Theodorus Trivultius.

Franciscus & Baptista de Crescētis.

Carolus de Gans.

Iacobus Strozzi.

Iohannes Baptista à Verdonberg.

Henricus de Ravero.

Sdenco à Collobrat.

Paulus Bernardus de Fontanis.

De Fontaine.

Vin-

r hæredi-
simi.

Pappen-
strissimi.
cum tit.

s de Hol-

Andreas

nberg.

e Brand-

Illustri-

gismun-

chstein.

Iohan-

Vincentius Cavalli.

Martinus & Georgius Krafichi.

Ioachimus de Quincey.

Casparus Ernestus & Gerardus fra-
tres à Donhoff.

Maximilianus de Gallian.

Lupus Gualtherus Zapata.

Barones.

De Virnemonde.

De Reiffenberg.

De Vlm.

De VVrzesovvitz.

De VVeber.

De Stain.

De Tattenbecken.

De VVazen.

De Sickhingen.

Hermannus Tschernin.

De Curtzen.

De Benzenavv.

De Spiering.

De Clofeu.

De Mespelbrunn.

Vicentius Muschinger.

De

- De Nevvhausz.
 Otto de Nostitz.
 Iohannes Hersan.
 De Rorbach.
 De VVannsheimb.
 Levinus de Montagni.
 De VVeichs.
 De Radtheubt.
 Urbanus Schätzel.
 Georgius Zdiarsky de Zdiar.
 Fratres VVürteabacenses.
 De Degenfeldt.
 De Questenberg.
 Ferdinandus Geitzhöfler.
 Gulielmus de Clenovva.
 Thomas de Lindlo.
Iohannes Ulricus Schafgotsch, cum
rit. semper liberi.
 Ioachimus de Donnersberg.
 Henricus de Ginandis.
 Iohannes de Schönstein.
 Henricus Carolus de Orffcalor.
 Hussmanni fratres.
 Iohannes Carolus Fuchs.
 Iohannes de Altringen.

O

De

De

De Baumgarten fratres.
 Carolus de Haimb.
 Franciscus Marzoni.
 Ulricus de Romung.
 Iohannes de Brembdt.
 Cornelius de Mühlen.
 Alexander de Vehlen.
 Casparus de Gram.
 De Comargo.
 Theodorus & Iohannes Andreas
de Auersberg.
 Gulielmus & Vernerus de Bon-
 garten.
 Iohannes Ulricus & Georgius
 Ehrenricus de Phüiring.
 Iohannes Carolus & Otto Frideri-
cus de Schönburg.
 Philippus Hector & Leopoldus de
 Adelshausen.
 De Clofen.
 Ferdinandus Rudolphus Lafchanz-
 ky.
 Henricus & Christophorus Adamus
 de Muggenthal.
 Iohannes Fridericus & Iohannes
 Con-

Constantinus de Penzenavv.
Eberhardus Adolphus de Muggen-
thal.

Tobias de Haubitz.

Iohannes Henricus Nothafft.

Franciscus Maximilianus de Bil-

leke.

Iohannes de Reck.

Georgius Fridericus de Stauding.

Iacobus Berchtoldt.

Iohannes Georgius de Seebach.

Sebastianus VViertz.

Iohannes Götz.

Iohannes Rudolphus de Bredavv.

Reinhardus de VValmerode.

Iohannes Christophorus & Iohan-

nes Paulus de Ruppen.

Lutherus de Bunighausen.

Maximilianus de Goltz.

De Paar.

Vopius de Aifema.

Iohannes de Leuttetsheim.

De Corpus, seu Corpus dicti fra-

tres.

Iohannes de VVeht.

De Roniach.

Crastenses Fratres.

Alii Barones.

Florianus Theodoricus.

Albertus Clodomirus Fabriani.

Wolfgangus Gulielmus Laming-
ger.

Iohannes Baptista Verda.

Henricus Baradis.

Christophorus Nicolaus,

Andreas,

Samuel &

Stanislaus

Martinus Samgii.

Iohannes Baptista Trecho.

Leo Gropello Medici.Ernestus de Suis.

Iosephus de Nevvhausz.

Ernestus de Linden.

Iohannes de Merode.

Iohannes Gulielmus Arnoldus à

Vachtendonck.

Georgius di Gagliard.

Iohannes Cerboni.

Degen-

Degenhardus Bertamo à Lohe in
VVisen.

Iacobus Franciscus Bestakalda.

Matthias Gallas. —

Philippus & } de Arcizaga.

Bernhardus }

Franciscus Porta.

Adrianus ab Enckefort. —

Ernestus Henricus & } à Scharen-

Gothofredus, } berg.

Matthæus de VVernier.

3

COMI-

COMITVM, BARONVM
ac Nobilium familiarum Archi-
ducatus Austriae inferioris &
superioris Nomina:

*Quae hodie tales de facto reputantur
& agnoscuntur, ac publicis con-
ventibus, aliisque communibus
congregationibus Provincialibus
intersunt, ordinaria sua vota &
suffragia in iis habentes.*

DE ANNO MDCXXXVI.

COMITES AC

BARONES.

A.

Alheim, Comi-
tes & Barones.

Aspahn.

Auersberg.

B.

Breuner.

Basta.

Brandeisz.

Beck.

Barbo.

C.

Collalto, Comi-
tes.

Concin.

D.

Dietrichstein,

Principes, Co-
mites ac Baro-
nes.

Dozi.

E.

Egg.

Enckefurt.

Eybesvvald.

Eggēberg, Prin-
cipes & Barones.

Eytzing.

F.

Freyberg.

Fugger, Comi-
tes & Barones.Furstenberg, Co-
mites.

Fünffkircher.

G.

Geymann.

Gilleisz.

Greiffenberg.

Gera.

Grana, Marchio-
nes.

Greussen.

O 4

H. Haimb.

	& Barones.
H.	
Haimb.	Khevēhuller, Co-
Harrach, Comi-	mites & Baro-
tes.	nes.
Heuffenstein.	Khüenburg.
Hoffman.	Krausenegg.
Hardegg, Co-	Khilnitz.
mites.	Kurtz.
Herberstein.	L.
Hoffkirchen.	Lamberg.
Hois, Comites &	Lifthus.
Barones.	Löbl.
I.	Liechtenstein ;
Iörger.	Principes, Co-
K.	mites & Baro-
Keynach.	nes.
Katzianer.	Losenstein, Co-
Kirchberg.	mites.
Königsberg.	M.
Khüen.	Maraxii.
Kollonitsch.	Montecuculi.
Kuffstein, Comi-	Montreschier.
tes & Barones.	Meggavv, Comi-
Karling.	tes & Barones.
Khiesel, Comites	Molart.
	N. Nevv-

N.	Reingriff.
Nevvhaufs.	Rogendorff.
Nevvdegg.	Rueber.
O.	Rauchenstein.
Oedt.	Reiffenberg.
Ortenburg, Co-	Rödern.
mites.	Rotthal.
Oppersdorff, Co-	S.
mites.	Sallburg, Comi-
P.	tes.
Palffy, Gomites	Santhilier.
& Barones.	Sauravv.
Pötting.	Schiffer.
Praneck.	Schrottenbach.
Pucheim, Comi-	Seeman.
tes & Barones.	Sitzendorff.
Pettey.	Spritzenstein.
Polheimb.	Salm, Comites.
Prag.	S. Iuliani.
Pröfing.	Schärffenberg.
Q.	Schonkirchen.
Questenberg.	Schrott.
R.	Serin, Comites.
Radmansdorff.	Sonderndorff.
Rappach.	Stadl.
	O 5 Stahren-

Stahrenberg.	Tieffenbach.
Stroza , Comi- tes.	Trautmansdorff, Comites & Ba- rones.
Stubenberg.	V.
Stotzing.	Vngnad.
Strein.	Vrsenbeck.
T.	Vnyerzagt.
Tanneberg.	VV.
Tannrädl.	VVerdenberg, Comites.
Taxis , Comites & Barones.	VVeber.
Teuffel.	VVindischgratz.
Traun.	VVurmbrandt.
Trautson , Co- mites.	VVallnstein, Co- mites.
Thurn , Comi- tes.	VVeltz.
Tyllii , Comi- tes.	VVolzogen.
Tannhausen.	Z.
Tättenbach.	Zintzendorff.

Equi-

Equites ac Nobiles.

A.	Engel.
Althamber.	Englhover.
Ambstetter.	Erstenberger.
Anfang.	Eysler.
Artstetter.	F.
Avver.	Fazi.
B.	Federle.
Bayr.	Fenck.
Berchtoldt.	Fentzl.
Blayvenstein.	Fernberger.
Back.	Feyertager.
Bonnacina.	Fierentz.
C.	Fluszhardt.
Cammerer.	Francking.
Caplan.	Friedersheimb.
Corvin.	Fraunhamber.
D.	Fraunhoffer.
Dillherr.	Fürttenberg.
Doerr.	G.
E.	Gabelkofer.
Eggstein.	Gärtinger.
Ehrenreutter.	Geyer.
Ello.	Geyer de. Osten-
	burg. Geer-

Equi-

Geerhaben.	Hatzenberger.
Giulini.	Heysberg.
Goldt.	Hegenmuller.
Goltz.	Steubel.
Grolner.	Heuberger.
Grassican.	Hirschberg.
Gschönick.	Hilbrand.
Graufsteiner.	Hoberg.
Grebel.	Höchstatter.
Gregorotzky.	Hoe.
Greuffen.	Hochenegger.
Gruber.	Hohenfelder.
Grunberg.	Hohenvvart.
Grundemann.	Höritzer.
Grünthal.	Hörlinsberger.
Gurlandt.	Hornberg.
H.	Huetstocker.
Haffner.	Hüttendorffer.
Hack.	Hütter.
Hacker.	I.
Häckl.	Iägenreiter.
Hackberger.	Iudenseer.
Hager.	Imbrugg.
Haiden.	Irnfeld.
Händl.	Isperer.
	K. Key-

K. Key-
 Keyserstein.
 Kauffmann.
 Khain.
 Kemptner.
 Keelhammer.
 Kielmann.
 Kirchberg.
 Kleindienst.
 Kreuffel.
 Köllenbeck.
 Kornfeil.
 Kötzler.
 Krämer.
 Kornberg.
 Krackritzer.
 Kulmer.
 Kuttенfelder.
 L.
 Lagelberger.
 Lampel.
 Landavv.
 Langeyfen.
 Landsberger.
 Lafotto.

Lasberg.
 Lehner.
 Lambfütz.
 Leyfer.
 Lindegg.
 M.
 Mager.
 Mayer.
 Maladayn.
 Mämmingen.
 Moreck.
 Masco.
 Moser.
 Murtzer.
 Muhlsvanger.
 Mülhaimb.
 N.
 Neydthard.
 Nieffer.
 Nothafft.
 Notlitsch.
 Nutz.
 O.
 Oberheimb.
 Oedt.
 Opel.

berger.
 erg.
 muller.
 rger.
 berg.
 nd.
 g.
 ätter.
 negger.
 felder.
 vvar.
 er.
 sberger.
 erg.
 ocker.
 dorffer.
 L.
 Dillert.
 eitter.
 eer.
 gg.
 K. Key-

Opel.	Puedler.
Ostermayer.	Puecher.
P.	R.
Pacheleb.	Rächvvein.
Pachmayer.	Radobrunner.
Panicher.	Rainer.
Paumgartner.	Rauber.
Pentzing.	Ratzendoiff.
Perger.	Redern.
Prevvang.	Rehling.
Perckhoven.	Reickherr.
Pernstorffer.	Riederer.
Pestallutz.	Ringsmaul.
Prugger.	Römer.
Pruckheimb.	Rohrbach.
Pflügel.	Rottenburg.
Piedersdorffer.	Rutzinger.
Pinder.	S.
Pircking.	Sachsenländer.
Pirckheimb.	Schachner.
Pirckhammer.	Schadner.
Podenstein.	Schallenberg.
Polani.	Schallhard.
Pranck.	Schinderle.
Praun.	Schlucks.
Obel.	Schmel-

Sch
Sch
Sch
Sch
Sch
Sch
Sch
Sch
Sch
Seg
Ser
Sie
Sig
Spa
Spä
Spi
Spi
Stä
Sta
Ste
Ste
Sto
Sto
Str

Schmeltzing.	Straub.
Schmidtauer.	Straufz.
Schmidtsberger.	Stredele.
Schönavver.	Strutz.
Schönovvitz.	Stubnarr.
Schröttel.	T.
Schütter.	Tertz.
Schvvaibermayer	Thurhaimb.
Schvvartzbeck.	Tollinger.
Schvveinbeck.	Tornavv.
Segger.	Tranidt.
Serentein.	Tyriach.
Siebenbürger.	V.
Sigmayer.	Velderndorff.
Span.	Vierherr.
Spätt.	Vngelter.
Spiler.	Vterholtzer.
Spindler.	Vogt.
Stängel.	Volckrah.
Startzer.	VV.
Steger.	VVeetzhover.
Stettner.	VValdberg.
Stockhorner.	VValler.
Storch.	VValther.
Straffer.	VValterskircher.
	VVayf-

VVayffel.	VVeittich.
VVeidner.	VVoppinger.
VVeifs.	VVolff.
VVeixelburg.	Z.
VVesternacher.	Zehentner.
VVielinger.	Zeller.
VVinckler.	Zeiner.
VVisendo.	Zobel.

VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...
VV...	S...

FORMÆ DIPLOMATVM
FERDINANDI
SECUNDI.

I. *Pro Roberto Dudlao, renunciato
in Ducem Northumbria in An-
glia. quod factum eodem tempore,
quo Fridericus Bohemia Rex ab
eodem Imperatore proscriptus
fuit.*

II. *Investitura Maximiliani Bæ-
vari in dignitatem Palatini Ele-
ctoralem, sine mentione here-
dum.*

III. *Quinque Diplomatum formæ,
pro Principe, Comite, Barone,
Nobili, & Ingenuo, in sublimio-
rem Ordinem extollendis.*

E Germanico in Latinum
traductæ.

FORMA DIPLOMATUM

FERDINANDI

SACRAE

I. Pro Roberto Duca, Episcopo
in Ducatu Northamptonensi
et alia quod factum est in
quo Fredericus Bohemus Rex
eodem Imperatore presens
fuit.

II. Insuper Alexander
cum in hunc Palatinus
Bohemus, sine mentione
hunc.

III. Quinque Diplomatum
pro Principe, Comite, Barone,
Nobili & Ingenuo, in
rem Ordinem extollenda.

H Germanico in
tractu.

I.

Diploma Imperatoris
F E R D I N A N D I
S E C V N D I;

*Quo Robertum Dudlaum declarat
 & renunciat Ducem Northum-
 bria in Anglia. quod factum eo-
 dem tempore quo Fridericus Rex
 Bohemia ab eodem Imperatore
 fuit proscriptus.*

Ferdinandus Secundus,
 Divina favente Clemen-
 tia electus Romanorum
 Imperator, semper Au-
 gustus &c. (*Titulus major.*) Illu-
 stri sincere Nobis dilecto Roberto
 Dudlæo Duci Northumbriæ, Co-
 miti de VVarvvyck, gratiam no-
 stram Cæsaream & omne bonum.
 P 2   Maje-

Majestatis Imperialis, ad cuius excellsum fastigium, Divina Providentia sumus evecti, præeminentia atque dignitas, si alia in re ulla consistit, eo certe in studio cum primis sese extollit, quod Iustitiæ & æqualitati, qua nimirum unicuique suum tribuitur, tuendæ & conservandæ impendit; cogitationes suas in id convertens, ut, cum depravati perditorum hominum mores, legum severitate coerceantur, vice autem versa, qui cæteros natalium splendore, vitæ integritate, fide inconcussa, aliisque virtutibus antecellant, uberiorum quoque honorum præmiis condecorentur; tum vero potissima eorum habeatur ratio, qui Profapiæ suæ vetustate conspicui, eandem tam ipsi, quam eorum majores non modo præclaris actionibus in secundæ fortunæ splendore illustriorem reddere satagunt, verum etiam laudatissima animi moderatione atque virili con-

constantia, sortem quoque adver-
sam, uti rerum humanarum sunt
vicissitudines, fortiter excipiunt; &
quemadmodum idem Solis gressus
est, sive cœlo sereno, sive nubilo,
sic hi memores generosæ propagi-
nis unde sanguinem traxerunt, ad
varios instabilis fortunæ adspectus,
nec vultum nec animum mutant,
sed unam eamque præcipuam cu-
ram habent, ut fidem Deo, Reli-
gioni & Reipublicæ debitam, nulla
indigna actione contaminent, sed
quacunque etiam via, vel ratione
possint, in afflictæ Patriæ solatium,
vel supremorum Orbis Principum
beneficium, studia atque consilia
sua utiliter conferant, adeoque non
sibi tantum & suis, verum Reipu-
blicæ majore ex parte se natos vivis
rerum exemplis profiteantur.

Cum igitur fide digno testimo-
nio ac diversis authenticis Litera-
rum documentis compertum ha-
beamus, ex ea Vos familia in An-

P 3   gliæ

ujus ex-
a Provi-
ninentia
lla con-
n primis
& æqua-
nicuique
confer-
ones suas
lepravati
ores, le-
ur, vice
natalium
e, fide in-
ous ante-
que ho-
orentur;
n habea-
vetustate
psi, quam
o præcla-
e fortunæ
eddere sa-
datissima
que virili
con-

glia Regno originem ducere, quæ viros complures à singulari prudentia & auctoritate in primariis Regni functionibus cum dignitate sustinendis exercitatos, & proinde domi forisque celebres & belli pacisque artibus claros produxerit, unde per varios honorum gradus, quod historiae aliaque passim monumenta testificentur, Regum benignitate in Regno sint proveci; atque inter cæteros avus olim vester paternus Iohannes Dudlæus Comes de VVarvvyck, postquam observantiam suam erga Regem, amorem in Patriam multis argumentis & occasionibus non minus gloriae, quam periculis plenis, abunde comprobasset, suprema Ducalis dignitatis prærogativa libere & inconfiscabiliter insigniri, & pro se, ac hæredibus suis masculis Dux Northumbriae dici, atque ad nomen, titulum, statum, gradum, locum, sedem, præminentiam, honorem;

norem, auctoritatem & dignitatem Ducis Northumbriæ legitime promoveri, & de iis omnibus realiter investiri meruerit; Temporis vero successu, cum intestinis omnia diffidiis in dicto Angliæ Regno fluctuarent, & novarum opinionum fervor, antiquæ Religionis cultores profligasset, Vos quidem resolutione generosa tempestatem illam prudenter declinâdo, voluntariam à Patria secessionem fecisse, variisque Christiani Orbis Regionibus cum fructu peragratis, fortunarum vestrarum jacturam magno excelsoque animo in lucro reputasse, interim in tot ærumnis atque molestiis diuturnis à præclaris majorum vestrorum vestigiis, ne levi quidem motu deflectere, sed ex quo tempore Florentiæ (donec melioris fortunæ spes adfulgeat) sedem fixistis, ob singularem vitæ, morumque integritatem, prudentiam, rerum usum, raras & ingeniosas in-

ventiones, non modo Magno Herurixæ Duci, Affini & Principi nostro charissimo, propius innotuisse, verum etiam nominis vestri famam ad Serenissimi Principis Domini Philippi Tertii, Hispaniarum, utriusque Siciliae, Hierusalem &c. Regis Catholici, Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae &c. Nepotis & consobrini nostri charissimi notitiam pervenisse. Quorsum accedat peculiare quoddam observantiae studium, quod in nostra, Sacrique Imperii & Inclytae Domus nostrae Austriacae obsequia prolixè reverenterque per literas aliquoties obtulistis. in quo laudabili instituto nequaquam ambigimus quin deinceps quoque firmiter atque constanter sitis perseveraturi.

Hisce, aliisque de causis animum nostrum merito moventibus, haud committendum duximus, quin familiae vestrae praeminentiam, decus & ornamentum, simulque nostram

stram

stram erga Vos vestrosque benigni
propensiq; animi affectionem, non
tam ad ampliandam, quam ejus-
dem honorem & dignitatem avi-
tam conservandam (in quo quidem
Cæsarei nostri muneris ac ipsius
æquitatis ratio versari videtur) no-
stro testimonio comprobata re-
linqueremus, quo sic posteritas ve-
stra hujusmodi gloriæ stimulis inci-
tata ad eadem virtutis studia tanto
alacrius ferventiusque contendat.
Quapropter ex certa nostra scien-
tia, animoque bene deliberato, sa-
no & maturo accedente consilio, &
ex potestatis nostræ Imperialis ple-
nitudine, vigore præsentis nostri
Diplomatis, declaramus suprano-
minatū Illustrem Robertum Dud-
læum Comitem à VVarvvyck, tan-
quam descendentem ab Avo suo
paterno Iohanne Comite VVar-
vvyck, libere & inconfiscabiliter
creato Duce Northumbriæ, & suc-
cessive filium ejus primogenitum

P 5

Illu-

Illustrem Don Cosmum , & alios ordine primogenituræ semper observato , ex legitimo ipsius matrimonii fœdere æterna serie procreandos , per universum Sacrum Romanum Imperium & Regna ditionesque nostras hæreditarias, Duces Northumbriæ vocari, scribi, nominari, honorari, atque reputari, eoque titulo tam in iudicio quam extra, tam scripto, quam viva voce, nec non in rebus spiritualibus & temporalibus, Ecclesiasticis & profanis, aliisque negotiis & actionibus quibuscunque uti & ab aliis decorari posse & debere. Quam tamen declarationem nostram non alio sensu intelligi volumus atque decernimus , quam ut unicuique suum tribuatur, & debita honorum ornamenta Principi exuli, etiam in Sacro Romano Imperio, aliisque terris & provinciis nostris facta re-
ta conserventur.

Mandamus itaque universis &
fin-

singulis Electoribus, aliisque Prin-
 cipibus Ecclesiasticis & secularibus,
 Archiepiscopis, Episcopis, Duci-
 bus, Marchionibus, Comitibus, Ba-
 ronibus, militibus, nobilibus, clien-
 tibus, Capitaneis, Vice-Dominis,
 Præfectis, Castellanis, Locum te-
 nentibus, Officialibus, Heroaldis,
 Caduceatoribus, Burgimagistris,
 Iudicibus, Consulibus, Civibus, &
 generaliter omnibus & singulis no-
 stris ac Sacri Romani Imperii, Re-
 gnorumque & Provinciarum no-
 strarum hæreditariarum subditis at-
 que fidelibus dilectis, cujuscunque
 dignitatis, gradus, ordinis & condi-
 tionis existant, ut Vos Robertum
 Dudlæum, Comitem à VVarvvyck,
 vestrosque successive hæredes ma-
 sculos, Duces Northumbriæ agno-
 scant, eoq; titulo nominent, com-
 pellent, reputent, & tam scripto,
 quam nuncupatione verbali hono-
 rent, & ne quid per alios in con-
 trarium attentetur, pro viribus pro-
 hibeant;

M
 , & alios
 emper ob-
 ius matri-
 ferie pro-
 m Sacrum
 Regna di-
 tarias, Du-
 scribi, no-
 e reputari,
 cio quam
 viva voce,
 ualibus &
 icis & pro-
 & actioni-
 ab aliis de-
 Quam ta-
 tram non
 nus atque
 unicuique
 honorum
 i, etiam in
 , aliisque
 is facta re-
 niversis &
 fin-

libeant, atque avertant. Est enim hæc seria mens atque voluntas nostra Cæsarea, cui omnes prompte obtemperaturos clementer confidimus, quatenus indignationem nostram gravissimam aliasque pœnas arbitrarias evitare voluerint.

Quod literis hisce patentibus, manu nostra subscriptis, & Aureæ nostræ Imperialis Bullæ typario firmatis, palam facere voluimus. Datum in Civitate nostra Vienna, die nona mensis Martii, Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo, Regnorum nostrorum, Romani primo, Hungarici secundo, Bohemici vero tertio.

II. Di-

II.

Diploma

INVESTITURÆ PRIMÆ

CÆSAREÆ,

*Qua Dignitas Electoralis Palatini-
ca, Maximiliano Bavariæ Duci
soli, sine mentione hæredum con-
fertur.*

FEERDINANDVS II. Quan-
quam ex innata bonitate
& gratia Cæsarea inclina-
ti sumus, omnibus ac singulis No-
stris ac Sacri Romani Imperii sub-
ditis ac fidelibus, clementiam no-
stram Cæsaream impertiri, id ta-
men in ipso effectu iis evidentius
testari cupimus, qui nobis ac Sacro
Romano Imperio tanquam proxi-
ma membra ejus onera & curas
continuis fidelibusque officiis fer-
re juvant, quique hac in re singu-
larem & spontaneam diligentiam
præbent ac demonstrant.

Cum

Cum itaque xxix Ianuarii Anni penultimi MDCXXI Fridericum Comitem Palatinum Rheni, & tunc temporis Electorem; veluti præcipuam originem & ductorem earum in duobus proxime præteritis annis susceptarum adhuc usque continuatarum detestabilium periculosarumque Rebellionum, quarum similes antehac in Sacro Imperio Germanico nunquam auditæ, visæ, nec lectæ fuerunt, postquam omnis generis fideles ac paternas dehortationes, admonitiones & exhortationes, ut salutaribus Sacri Imperii Constitutionibus se submitteret, contempsisset; ex officio & potestate nostra Cæsarea proscripserimus, ac in nostrum ac Sacri Romani Imperii Bannum publice denunciaverimus, eumque Electoratu Palatinico, ac Archidapiferiæ officio & Electorali munere, aliisque suis Principatibus, ditionibus, Regalibus, feudis, dignitatibus,

tatibus, Dominiis ac juribus, quæ à
 Nobis & Sacro Romano Imperio
 possederat, sicuti jure convenit pri-
 vaverimus, deposuerimus, & exe-
 qui curaverimus: Serenissimus vero
 & Celsissimus Princeps Maximilia-
 nus utriusque Bavariæ Dux, de No-
 bis ac Sacro Imperio optime pro-
 meritus sit, dum toto tempore su-
 pradietarum rebellionum, Nobis,
 tanquam supremo capiti, Cæsari ac
 Domino læso & offenso, debita fi-
 de, continua obedientia ac cum
 spontaneo vitæ, bonorum, sangui-
 nis, propriarumque Ditionum ac
 subditorum suorū discrimine, forti-
 ter & feliciter præsto, atque cum
 aliorum fidelium ac obedientium
 Electorum, Principum & Ordinum
 ope ac subsidio, in recuperandis
 hæreditariis nostris Regnis, pro-
 vinciiisque hæreditariis, auxilio fue-
 rit, dictumque Proscriptum & Ban-
 nitum cum cæteris suis complici-
 bus, virtute Cæsarei nostri mandati
 sine

M
 uarii Anni
 Fridericum
 Rheni, &
 em; veluti
 ductorem
 ne præteri-
 huc usque
 ilium peri-
 num, qua
 Sacro Im-
 uam audi-
 unt, post-
 eles ac pa-
 dmonitio-
 salutaribus
 tionibus se
 et; ex offi-
 cesarea pro-
 rum ac Sa-
 annum pu-
 , eumque
 c Archida-
 rali mune-
 atibus, di-
 idis, digni-
 tatibus;

sine mora profequutus & adversus eorum exercitus variis in locis prope Moldaviam, Rhenum, Neccarum, ac Mœnum, Divina clementia victoria potitus sit, nec nunc quoque quicquam laboris, sedulitatis, curarum & expensarum ad convenientem Cæsaream nostram sublimitatem conservandam, dictosque Proscriptum & Rebelles exterminandos, & ad Nos, & supramemoratos obsequiosos Electores, Principes, & Ordines in suis necessitatibus & calamitatibus adjuvandos, in se desiderari patiatur.

Ideo his & aliis pluribus ponderosissimisque de causis, simul cum ex Electorali Prosapia & Domo Palatina sit oriundus, Electoratum Palatinicum, Archidapiferiæ officium, ut & Vicariatum, Sessionem, Votum & Electionem, quæ per dictum Proscriptum Fredericum Comitem Palatinum in commissum ceciderunt, Suæ dilectioni (Ducis Bava-

Bavariæ scilicet) clementissime concessimus & tradidimus, eique de his realem Investituram impertiti sumus; Hac tamen lege & modo, ut dicta Investitura neque Nobis ac Sacro Imperio, neque dicti proscripti Friderici Comitis Palatini Liberis & Fratri Ludovico Philippo Comiti Palatino, neque Cognato & Affini nostro V Volffgango V Vilhelmo Comiti quoque Palatino, cæterisque Agnatis, & omnibus aliis, in suæ respective aggratiationis, prætenſique juris, quantum cuilibet convenit, præjudicium sit, verum ea prætenſa jura & privilegia istis reservata, ac quam primum fieri potuerit, vel amicabili compositione, vel per ordinarium processum juris coram Nobis & Electorali Collegio, decisa & determinata esse debeant.

Quæ quidem omnia, ut ante memorata sunt, facimus, tradimus, & impertimur sæpedicto Cognato &

Q

Affi-

M
& adversus
a locis pro-
m, Necca-
na clemen-
nec nunc
ris, seduli-
enſarum ad
m nostram
ndam, di-
& Rebelles
Nos, & su-
iosos Ele-
dines in suis
itatibus ad-
ri patiatur.
bus ponde-
simul cum
Domo Pa-
lectoratum
iferiæ offi-
ſſionem,
quæ per di-
ericum Co-
ommiſſum
oni (Ducis
Bava-

Affini nostro Maximiliano Bavariæ Duci, ex plenitudine potestatis Cæsareæ, scientes, & vigore harum literarum. Atque ponimus, statuimus & volumus, ut dictus Dux à nemine impeditus, memorata Regalia & feuda Electoratus Palatinici & Archidapiferiæ officii, cum cohærentibus, Vicariatu, Iure, Sessione, Voto & Electione, possidere, frui, uti & administrare possit ac debeat.

Sæpe memoratus vero Cognatus & Affinis noster Maximilianus Dux Bavariæ in propria persona promisit & juravit, se ob memorata Regalia & feuda, Nobis ac Sacro Imperio fidelem, obedientem & præsentem futurum, ac Nos pro legitimo & naturali suo Domino agniturum, officia præstiturum atque facturum, sicut Electorem, Principem & Vasallum Sacri Imperii decet, absque fraude.

Omnibus itaque ac singulis Electori-

tori-

etoribus, Principibusque Ecclesia-
 sticis & sæcularibus &c. in Imperio,
 serio & severe hisce literis manda-
 mus ac volumus, ut dicto Duci Ba-
 variae in hac nostra Investitura, su-
 pra memorato modo ei concessa,
 impedimento aut obstaculo nullo
 modo sint, verum suam Dilectio-
 nem ista frui uti, ac in ea quiete
 permanere sinant, neque contra
 hæc quicquam agant, aut cuiquam
 agere permittant; Quantopere
 quisque nostram ac Sacri Romani
 Imperii gravem indignationem, ut
 & pœnam quoq; mille marcarum
 auri puri, (quas unusquisque quo-
 ties adversus hæc temere fecerit di-
 midium in Nostrum ac Sacri Im-
 perii fiscum, alterum dimidium ve-
 ro dicto Duci, absque ulla remissio-
 ne solvere tenebitur) evitare cupit.

In hac memorata Investitura im-
 pertitione Nobis adfuerunt Re-
 verendissimi, Serenissimi & Celsissi-
 mi Iohannes Suickardus Archiepi-

Q 2   scopus

scopus Moguntinus, Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius; & Ferdinandus Archiepiscopus Coloniensis, Episcopus Leodiensis, Hildesheimensis, Monasteriensis, Paderbornensis & Stabli, Præpositus Bertolsgadiensis, Comes Palatinus Rheni, Dux utriusque Bavarix, Sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarius; Paris Archiepiscopus Salisburgensis, Sedis Romanæ Legatus; Albertus Episcopus Ratisbonensis; Albertus Comes Palatinus Rheni, Dux utriusque Bavarix; & Ludovicus Landgravius Hassiæ, Comes Catimeliboci, Ditzix, Zigenhaim & Niddæ, &c. cum ejus filio Georgio Landgravio, &c. Dilecti nostri Nepotes, Cognati, Affines, Electores, Principes, & Devoti, &c. ut & etiam præsentis Legati Electoris Trevirensis, cum aliis quam plurimis Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Equitibus & Ministris.

In

In quorum fidem, has propria manu subscripsimus, & cum appensione Aureæ nostræ Bullæ expediri curavimus. Quæ dabantur in nostra ac Sacri Romani Imperii Civitate Ratisbona; Die xxv Februarii Anno MDCCXXIII.

III.

COLLATIO TITVLI

D V C I S.

NOs Ferdinandus II, gratia Dei electus Romanorum Imperator, semper Augustus, &c. (*titulus major.*) Literis hisce, nostro nostrorumque in sacro Imperio successorum nomine, palam testamur, cunctisque notum facimus: Quamvis sublimitas Romanæ Cæsareæ Majestatis, tam quoad collustrationem magnitudinis, quam pro necessitate ornamentorum sacri Romani Imperii, per fulgentissimi throni

Q 3

sui

In

fui vigorem, haftenus Ducum, Principum, cæterorumque nobilissimorum Statuum familiis exornata est: has tamen per humanam mortalitatem nonnunquam acceidi. Et, quo majoribus dignitatibus Cæsarea Majestas familias hujusmodi, secundum earum vetustatem, virtutes atque merita, instruit & donat, eo excelsiorem & magnificentiorem dictæ Majestatis thronum reddi; ipsosque subditos in agnitione Cæsareæ Majestatis, & debitis obsequiis, contineri, & ad heroïcas virtutes, ad ingenuas & equestres actiones, & continuam fidelitatem excitari & informari. Præterea, quamvis nos, instinctu talis Majestatis nostræ, in quam Omnipotens Nos collocavit voluntas, instinctu item insitæ Nobis mansuetudinis & clementiæ, ad honorem, dignitatem, emolumenta, addictorum Nobis, & sacro Imperio, nostrisque hæreditariis Regnis, Principatibus,

ac Ditionibus, summorum infimo-
rumque Statum & Membrorum
consideranda & promovenda nun-
quam-nō proclives sumus: nostram
tamen Cæsaream Magnanimita-
tem merito ad tales in honoribus
ac statu exaltandos potissimū pro-
pendere, quorum majores, ut & hī
ipsi, ex vetustis inclytisque prosa-
piis oriundi sunt, quique erga no-
stras in Imperio prædecessores, Im-
peratores, & Archiduces, erga hæ-
reditaria nostra Regna & Ditiones,
erga Nos, erga sacrum Imperium,
& inclytam Austriacam Domum,
tam belli quam pacis temporibus,
singularem fidem, fortitudinem,
obsequia, promptissimi & indefessi
comprobarunt. Quas ob causas
quoque Nos annis aliquot ante ela-
psis permotos fuisse, ut inclytum
N., eoque defuncto filium ejus na-
tu maximum, ceu futurum Princi-
patus N. possessorem, atque ita
porro, de hærede ad hæredem ex

Q 4

dicti

dicti N. descendente linea proge-
nitum, eos perpetim qui nomina-
tum Principatum N. possidebunt
& regent, propter multifaria acce-
ptissima, fidelissima, sincera, & he-
roïca, proficuaque obsequia, pacis
ac belli tempore inclytis nostris
anteecessoribus, Imperatoribus, &
Regibus, nostræque Domui Au-
striacæ, ut & Nobis ipsismet contra
nostros publicos hostes ac rebelles,
magno successu & heroïca fortitu-
dine à dicto Principe N. præstita, in
nostrorum & sacri Imperii Princi-
pum ordinem, honorem ac digni-
tatem, abinde in perpetuum, cle-
mentissime eveheremus, & collo-
catemus.

Posteaquam veto hujus ipsius
Principis industria per talem Cæsa-
ream gratiam & exaltationem ad
majorem adhuc fidem ac sincerita-
tem, ad devotissima obsequia in
Nos, in sacrum Imperium, & no-
stram Austriacam domum, facto
ipso

ipſo teſtandam, provocata & exci-
tata fuit: idcirco Nos, ex ſupra ex-
poſitis, aliſque adhuc gravioribus
cauſſis, dicto noſtro dilecto Princi-
pi N., & poſt eius obitum filio ipſius
nato maximo, ceu futuro poſſeſſo-
ri dicti Principatus N., & deinceps
ab hærede ad hæredem ex illius de-
ſcendente linea prognatū, eis per-
petim, qui nominatum Principa-
tum N. propter primogenituræ jus
poſſidebunt atque regent, etiam
hanc ſingularem gratiam conceſ-
ſiſſe, ut eos deliberato animo, ma-
turo conſilio, rectaque notitia, præ
cæteris ipſius liberis, ante in Prin-
cipum ſtatum evectis, ſicuti com-
memoratum, nunc & deinceps Du-
cum prærogativa dignari, in Du-
cum ordinem ac dignitatem extol-
lere & collocare proprio motu vo-
luerimus. Quem noſtrum dilectum
Principem N., una cum omnibus
ipſius in ſucceſſione & regimine di-
cti Principatus ſecuturis legitimis

Q ſ hære-

hæredibus liberis, Nos Ducum reliquorum in sacro Imperio & nostris hæreditariis regnis ac ditionibus prærogativa & honore dignamur, in eorumque ordinem ac dignitatem hisce extollere & collocare: Cæsarea potestate & perfectione, scienter, & vigore harum, eos conjungendo, æquiparando, & associando modo memorato Ducum collegio ac societati: volendo, ut dictus jam primum Dux N., ejusque hæredes qui dicta ratione Principatum N. possidebunt, præter illos titulos & prædicata, quæ supra commemorato Diplomati pro collatione tituli Principalis impertito inserta fuere, Duces N., quod dictum, perpetuo & in omne ævum esse; se istoc titulo supra & juxta cæteros expressos Principales aliosque bene & cum laude acquisitos titulos nominare, inscribere; à Nobis nostrisque successoribus in Imperio, denique ab universis ac

fin-

singulis pro talibus haberi, agnosci, coli, nuncupari, & inscribi; omnia quinetiam ac singula beneficia, privilegia, honores, dignitates, prærogativas, præeminentias, emolumenta, jura & jurisdictiones, una cum beneficiis in superioribus inferioribusque diœcesibus, ecclesiasticis ac sæcularibus feudis & præfecturis, in conventibus & ludis equestribus suscipere, obire, aliaque omnia obtinere & participare; his denique cunctis, præcipue vero concesso jam titulo & nomine Ducali N., in sessionibus, in votis, in processionibus, ubique locorum & apud omnes, summo cum honore, & prouti par erit, eorumque necessitas, voluntas, ac beneplacitum feret, gaudere, uti, frui, debeant ac possint: eo plane modo, quo omnes ac singuli sacri Romani Imperii, nostrorumque hæreditariorum regnorum atque ditionum Duces, de jure & consuetudine gaudent,

utun-

cum re-
& no-
ditioni-
e digna-
n ac di-
& collo-
& perfe-
harum,
ando, &
ato Du-
olendo,
Dux N.,
ratione
nt, præ-
ta, quæ
plomati
alis im-
ces N.,
n omne
supra &
ncipales
e acqui-
ribere; à
ribus in
ersis ac
fin-

utuntur, ac fruuntur: nemine prohibente: hac tamen cum distinctio-
ne, ut is tantummodo, qui regimi-
ni nuncupati Ducatus N. præerit,
eoque defuncto filius natu maxi-
mus, Dux N. vocari; cæteri vero
fratres & descendentes, non regen-
tes, Principali titulo acquiescere
debeant.

Iuxta hæc itaque per Imperium,
perque nostras hæreditarias Ditio-
nes, (*per longum &c.*) serio ac stri-
cte mandamus; Et volumus, Vt sæ-
pe jam nominatus dilectus noster
Dux N., & omnes illius in regimi-
ne dicti Ducatus N., tam ex linea
descendente, quam post hanc ex-
tinctam alii successores, vigore Dis-
positionis hujus pro eis institutæ,
uti supra exprimitur, dehinc perpe-
tuo, non minus quam alii in sacro
Romano Imperio reliquisq; nostris
hæreditariis regnis ac ditionibus
Duces, pro Ducibus N.: reliqui autē
legitimi hæredes liberi, & eorum
hære-

hæredis hæredes, mares & fœminæ,
 descendentiæ lineæ, qui jam nati
 sunt, nascenturve, primogeniti ta-
 men non sunt; &, post extinctam
 modo lineam, fratres Ducis N.,
 qui, secundum commemoratæ Dis-
 positionis tenorem, in Ducatu N.
 successisset, licet Ducatum N. ne-
 que regant, neque possideant, per-
 petuo in posterum pro nostris &
 Imperii Principibus & Principissis,
 in quibusvis honorificis conventi-
 bus, equestribus ludis, superioribus
 & inferioribus diœcesibus ac præ-
 fecturis, tam ecclesiasticis quam sæ-
 cularibus, & alias ubique, colantur,
 admittantur, habeantur, & agno-
 scantur: ipsis quinetiam dicto sensu
 respectivè Ducum Principumve ti-
 tulus ac nomen tribuatur, quo tales
 nuncupentur atque scribantur: ho-
 nos eorum autem, dignitasque,
 præ eminentia, privilegia, jura, ju-
 risdictiones, quibus, ut cæteri sacri
 Romani Imperii, nostrorumque
 regno-

regnorum & terrarum Duces, Principes, & Principiffæ, de jure & consuetudine gaudent, utuntur, ac fruuntur, incorrupta & in omnibus salva conserventur; nec in ullo eorum, quæ commemorata sunt, obstacula habeant vel offendantur; neve contra ea quidquam delinquatur, aut aliis, quod delinquant, permittatur, nullo pacto, nullaque ratione; siquidem nostras & Imperii gravissimas ingrarias & pœnas, mulctam insuper bis mille marcarum auri puri, evitare consultum videbitur. Cujus mulctæ, quotiesquoties contumaciter aliquis contra hæc deliquerit, dimidiam partem Nobis in nostram & Imperii Cameram; reliquam pluries dicto Duci N., ejusve legitimis hæredibus liberis, prout intellectum, qui in talibus læsi fuerint, absque ulla remissione dependere damnas esto: nihilo tamen minus posthac quam antea, sæpe nominato

nato Duci N., & ejus hæredibus, hæredumque hæredibus, Ducalis & Principalis honor, status, dignitas, & privilegia, salva & illæsa manento, factoque ipso defenduntor & proteguntor. Hujus Ducis ac Principis Diplomati huic, ceu veritatis tesseram, auream nostram Cæsaream Bullam appendi fecimus, dato &c.

IV.

COLLATIO TITVLI

P R I N C I P I S.

NOs Ferdinandus II, &c. His literis, nostro, nostrorumque in sacro Imperio successorum nomine, palam testamur, cunctisque notum facimus: Quamvis sublimitas Romanæ Cæsareæ Majestatis, tam quoad collustrationem magnitudinis, quam pro necessitate ornamentorum sacri Romani Imperii,
per

es, Prin-
& con-
tur, ac
mnibus
ullo eo-
unt, ob-
dantur;
delin-
nquant,
nullaque
& Im-
& pœ-
is mille
re con-
mulctæ,
ter ali-
, dimi-
tram &
am plu-
egitimis
intelle-
fuerint,
pendere
minus
nomi-
nato

per fulgentissimi throni sui vigorem, hactenus Principum & Statuum quam nobilissimis familiis exornata est: has tamen per humanam mortalitatem nonnunquam acceidi. Et, quo majoribus dignitatibus Cæsarea Majestas familias hujusmodi, secundum earum vetustatem, virtutes atque merita, instruit & donat, eo excelsiorem & magnificentiorem dictæ Majestatis thronum reddi; ipsosq; subditos in agnitione Cæsareæ Majestatis, & debita obedientia, contineri, & ad heroicæ virtutes, nobilitatis officia, & continuam fidelitatem, excitari & informari. Præterea, quamvis Nos, instinctu talis Majestatis nostræ, inquam Omnipotentis Nos collocavit voluntas, instinctu item insitæ Nobis mansuetudinis & clementiæ, ad omnium ac singulorum Nobis sacroque Imperio addictorum, superiorum pariter, & inferiorum Statuum, atque Membrorum honorem,

norem, dignitatem, incrementa,
 & emolumenta consideranda &
 promovenda nunquam-nō procli-
 ves sumus: nostram tamen Cæsa-
 ream Magnanimitatem merito ad
 eos in honoribus ac statu exaltan-
 dos potissimum propendere, quo-
 rum majores, ut & hi ipsi, ex vetu-
 stis inclytisque stemmatibus oriun-
 di sunt, quique erga nostros in Im-
 perio prædecessores, Romanorum
 Imperatores & Reges, erga Nos,
 erga sacrum Imperium, nostram-
 que inclytam Austriacam Domum,
 tam belli quam pacis temporibus,
 præ aliis sese promptos & indefes-
 sos exhibuerunt. Quandoquidem
 ergo clementer animadvertimus,
 respeximus, & consideravimus per-
 vetustum &c. (*Sequuntur merita.*)
 Idcirco, ex enumeratis pluribusque
 aliis causis; post clementissimam
 recognitionem generis prælustri
 & pervetusti Comitum ab N., & eo-
 rum, necnon hujus ipsius, laudabi-

R

liter

liter acquisitarum virtutum, & Nobis totique Romanorum Imperio exhibitorum fidelissimorum obsequiorum; Nos, probe deliberato animo, vero & maturo consilio, recta notitia, nominatum jam Comitem ab N. singulari hac gratia Cæsarea ex proprio motu affecisse; eumque, non solum quidem, sed, post obitum, etiam maximum natu filium ejus, atque sic porro semper natu maximum, in descendente linea legitime procreatum, Comitem ab N., in statum, honorem & dignitatem nostrorum ac sacri Imperii Comitum Principum noviter clementer evexisse, & collocavisse, & collegio ac societati aliorum nostrorum & sacri Imperii Comitum Principum conjunxisse, sociavisse, & æquiparavisse; & ut titulus ac nomen Comitum Principum, ac in specie prædicatum *Cel-sissimorum*, una cum reliquo titulo & dignitate nostrorum ac Imperii Prin-

Principum, ipsis daretur, & ab ipsis gereretur, seque *Dei gratia* tales scriberent & nominarent, clementer concessisse & indulgisse: Et ex Romanæ Cæsareæ Majestatis potestate & perfectione, scienter, & vigore harum, ordinare & constituere, ut supra dictus Comes ab N., eoque defuncto filius ejus natus maximus, ac porro quotuscunque ex ista linea descendens maximus natus Comes ab N., legitime natus, uti intellectum, in statum, honorem & dignitatem nostrorum & sacri Imperii Comitum Principum, modo commemorata ratione referatur, collocetur, iis æquiparetur, & eorum collegio & societati associetur: Simulque illis impertisse & attribuisse, præter jam acquisitos honores ac titulos, nomen & titulum nostrorum ac sacri Imperii Comitum Principum ab N., & in specie prædicatum *Celsissimorum*, juxta titulum statumque nostrorum &

Imperii Principum; adeo etiam, ut
se *Dei gratia* tales scribere debeant
& possint: Et consequenter decer-
nere, statuere, ac velle, ut sæpe di-
ctus Comes ab N., & post eum re-
lictus filius ejus natu maximus, ac
deinceps omnes ipsius hæredum
hæredes, uti constitutum, continuo
& semper nostri & sacri Imperii
Comites Principes esse; eo sese cõ-
memorato prædicato, titulis ac di-
gnitatibus, supra & juxta pristinos
beneque & cum laude acquisitos
titulos, nominare & scribere; à No-
bis & nostris in Imperio successo-
ribus, aliisque omnibus & singulis
tales haberi, agnosci, coli, vocari,
ac inscribi; universa quinetiam be-
neficia, privilegia, honores, digni-
tates, prærogativas, præeminen-
tias, emolumenta, jura, & jurisdic-
tiones, una cum beneficiis in su-
perioribus inferioribusque diocæ-
sibus, ecclesiasticis ac sæcularibus
feudis & præfecturis, in conventi-
bus

bus & equestribus ludis, suscipere, obire; aliaque omnia obtinere, & participare; his deniq; cunctis, præcipue vero Principali Principum- pumque Comitum titulo ac nomine, in sessionibus, in votis, in processionibus, ubiq; locorum & apud omnes, summo cum honore, prouti par erit, eorumque necessitas, voluntas ac beneplacitum feret, gaudere, uti, frui, debeant ac possint: eo plane modo, quo alii nostri & sacri Imperii legitimi Principes Comites de jure & consuetudine talibus gaudent, utuntur, ac fruuntur: nemine prohibente.

Iuxta hæc ergo, omnibus ac singulis Electoribus, Principibus, ecclesiasticis ac sæcularibus Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Dynastis, Equitibus, Militibus; terrarum juxta Marescalcis, & Colonellis, atque Sarrapis; Centurionibus, Vicepræpositis, Præfectis, Curatoribus, Administratoribus, Officialibus, ter-

rarum Iudicibus, Prætoribus, Con-
 sulibus, Scabinis, Consiliariis, Ci-
 vibus, Communitatibus; denique
 omnibus aliis nostris & Imperii,
 etiamque hæreditariorum Regno-
 rum, Principatum atque Ditio-
 num nostrarum Subditis atque Fi-
 delibus, sint cujuscujus dignitatis,
 status, conditionisve, serio & stricte
 presenti diplomate mandamus; Vo-
 lumusque; Ut toties dictum Co-
 mitem Principem ab N., ejusque
 legitimos natu maximos descen-
 dentes liberos mares, quemadmo-
 dum expressum, in posterum per-
 petuo, ubique locorum, & apud
 omnes, in omnibus honorificis
 conventibus, ludis equestribus, su-
 perioribus inferioribusque dicece-
 sibus ac præfecturis, tam ecclesia-
 sticis quam sæcularibus, ceu nostros
 & sacri Imperii Principes & Princi-
 pales Comites habeant, colant,
 scribant, recipiant, compellent, a-
 gnoscant, admittant; iis quinetiam
 nomen

nomen & titulum Principum Comitum, quo dictum est modo, attribuant; illos ita compellent atque inscribant; ut & omnes ac singulos honores, dignitates, præeminentias, prærogativas, jura, & jurisdictiones, quibus alii Principales Comites de jure & consuetudine gaudent, utuntur, & fruuntur, iis integra & salva conservent; nec in ullis commemoratorum obstaculo sint, offendantve; nihilque contra ea delinquant, aut aliis, quo delinquere possint, permittant, nullo pacto, nullaque ratione; siquidem nostras & Imperii gravissimas ingratias atque pœnas, multam insuper ducentarum marcarum auri puri, evitare consultum videbitur. Cujus multæ, quotiesquoties contumaciter aliquis contra hæc deliquerit, dimidiam partem Nobis in nostram & Imperii Cameram; reliquam pluries dicto Principi Comiti ab N., semperve viventi natu ma-

R 4 ximo

ximo Comiti ab N., in descendente linea, quod jam non semel intellectum, qui in talibus læsi fuerint, absque ulla remissione dependere damnas esto: nihilo tamen minus sæpe nominato Principi Comiti ab N., & ejus natu maximo hæredi filio, hæredisque hæredi, masculis, Principis & Comitis honor atque status, dignitas, & privilegia, salva & illæsa manento, factoque ipso defenduntor & proteguntor.

In harum fidei firmamentum auream nostram Cæsaream Bullam huic Diplomati appendi fecimus; dato &c.

V.

COLLATIO TITVLI

C O M I T I S.

NOs Ferdinandus II, &c. His literis, nostro, & nostrorum in sacro Romanorum Imperio, cæterisque

risque nostris Regnis hæreditariis,
 Principatibus, & Ditionibus, suc-
 cessorum nomine, palam testamur,
 cunctisque notum facimus: Quan-
 doquidē sublimitas Romanæ Cæ-
 sareæ Majestatis, in quam Omni-
 potens, juxta paternam providen-
 tiam suam, Nos destinavit & collo-
 cavit, per fulgentissimi throni sui
 vigorem, quam plurimis præstan-
 tissimis nobilissimisque familiis &
 subditis exornata est: adeo ut, quo
 majoribus honoribus, dignitatibus,
 beneficiisque, vetustissimæ nobi-
 lissimæque familiæ, secundum ea-
 rum nobiles & conspicuas prosa-
 pias, virtutes, & merita, donantur,
 eo excelsior hæc ipsa Cæsarea Ma-
 jestas appareat; ipsiq; subditi agni-
 tione Cæsareæ Clementiæ, ad de-
 bita, atque etiam majora obsequia,
 ad heroïcas & incorruptas virtutes,
 ad fidelem, firmam, & continuam
 operam invitentur & incendantur:
 Quamvis item, dictæ modo Cæsa-

R 5 reæ

scenden-
 nel intel-
 i fuerint,
 pendere
 n minus
 omi ab
 hæredi fi-
 masculis,
 or atque
 gia, salva
 que ipso
 or.

mentum
 n Bullam
 fecimus;

VLI

I S.

&c. His
 rorum in
 io, cæte-
 risque

reæ Majestatis ac Dignitatis, & in-
 fitæ Nobis mansuetudinis ductu, ad
 univerforum ac singulorum, No-
 bis, & sacro Imperio, & comme-
 moratis nostris hæreditariis Re-
 gnis, Principatibus, & Ditionibus
 subditorum ac fidelium honorem,
 dignitatem, incrementa & fælici-
 tatem consideranda & promovenda
 nunquam non proni sumus:
 Longe tamen vehementius, nec
 immerito, affici & delectari ani-
 mum nostrum Cæsareum, si possi-
 mus gratiam & favorem nostrum
 iis impertire, & eorum nomen at-
 que stemma in altiore honorem
 ac dignitatem extollere, ac singu-
 lari Cæsarea gratia nostra & privi-
 legiis illos donare, quorum majores,
 ut & illi ipsi, ex vetustissima,
 celsa & prælustri prosapia nati &
 orti sunt, quique in incumbente
 Nobis, & sacro Imperio, ac nostris
 hæreditariis Regnis, Principatibus
 ac Ditionibus, præcipue vero no-
 stræ

stræ inclytæ archiducali Domui
 Austriae, onere gerendarum rerum
 & negotiorum, fidissima obsequia,
 operamque, prompte & constanter
 exhibuerunt, & insuper supra alios
 magna sagacitate, sollertia, & pru-
 dentia præditi sunt; ut adeo noster,
 & sacri Imperii, cæterorumque no-
 strorum hæreditariorum Regno-
 rum, juxta dictam inclytam no-
 stram archiducalem Domum Au-
 striæ, honor, emolumenta, digni-
 tas, fælicitas, & incrementa, per
 talium experientiam, fidelem ac
 utilem operam adaucta, illustrata,
 amplificata, promotâ, & conserva-
 ta fuerint.

Nos ergo clementer respicien-
 tes, animadvertentes, & confide-
 rantes pervetustam, nobilissimam,
 & heroum æmulam &c. (*sequun-
 tur merita &c.*) quæ & quotidie
 adhuc præstat, & in posterum nihil
 minus præstare, summa cum obe-
 dientia pollicetur, prouti præstandi
 facul-

tis, & in-
 ductu, ad
 am, No-
 comme-
 ariis Re-
 itionibus
 onorem,
 & fælici-
 omo ven-
 i sumus:
 tius, nec
 tati ani-
 , si possi-
 nostrum
 omen at-
 honorem
 ac singu-
 & privi-
 m majo-
 ustissima,
 a nati &
 umbente
 ac nostris
 cipatibus
 vero no-
 stræ

facultatem citra obstacula amplam
 habet, & præstare tenetur; & ex su-
 pra dictis, aliisque pluribus, Cæsa-
 reum ac Regium animum nostrum
 rationibus moventibus; & hujusce
 pervetustæ prosapiæ, Baronum ab
 N., præclara & celebria merita, pro-
 lixamq; & fidam operam clemen-
 tissime recognoscentes; probe de-
 liberato animo, sano consilio, re-
 ctaque notitia, supra nominatum
 Baronem ab N. hac affecisse gra-
 tia, qua ipse, una cum omnibus suis
 viventibus & victuris legitimis hæ-
 redibus liberis, tum masculis, tum
 fœminis, descendenti lineæ, per-
 petuo & in omne ævum, in sta-
 tum, honorem, ac dignitatem no-
 strorum ac sacri Imperii Comitum
 & Comitissarum extolleretur, col-
 locaretur, & absolute inferere-
 tur; eo plane modo, ac si ab ata-
 vis suis, tam quoad matris quam
 patris prosapias, in utraque linea
 legitime nati Comites vel Comi-
 tissæ

tiffæ essent. Atque ita Nos effice-
 re, ordinare, introducere, consti-
 tuere, decernere, ut sæpe dictus
 ab N., una cum omnibus ejus vi-
 ventibus & victuris legitimis hære-
 dibus liberis, & eorum hæredis hæ-
 redibus, maribus ac foeminis, in
 descendente linea, uti supra intel-
 lectum, ordini, honori, dignitati
 nostrorum ac sacri Imperii vetu-
 storum Comitum & Comitissarum
 addantur, æquiparentur, collegio
 & societati illorum consocientur:
 Iuxta commemoratum eorum pri-
 stinum titulum impertientes illis
 universim & singulatim, & attri-
 buentes nomen & statum nostro-
 rum & sacri Imperii Comitum &
 Comitissarum, quo in posterum Co-
 mites sese & Comitissas ab & in N.
 nuncupent atque scribant: Sancien-
 tes, decernentes, & volentes, ut sæpe
 nominatus Comes ab & in N., ut
 & omnes ejus legitimi hæredes li-
 beri, eorumque hæredis hæredes.
 utrius-

utriusque sexus, perpetuo & in omne ævum, nostri & sacri Imperii Comites & Comitissæ sint, ita sese, cum aliquoties commemoratis hereditario jure acquisitis pristinis titulis suis, nominent atque scribant: à Nobis, nostrisque in sacro Imperio successoribus, Romanorum Imperatoribus & Regibus, ut & ab inclyta nostra archiducali Austriæ Domo, denique ab universis, tum illustribus, tum vulgaribus, pro talibus æstimentur, habeantur, colantur, nuncupentur, & inscribantur: in conventibus & ludis equestribus omnia & singula beneficia, privilegia, honores, dignitates, prærogativas, præeminentias, emolumenta, jura, & jurisdictiones, unacum beneficiis in superioribus inferioribusque diœcesibus, ecclesiasticis & sæcularibus feudis & præfecturis, suscipere, obire; cuncta denique alia obtinere & participare, iisque gaudere, uti, frui debeant ac

pos-

sint, quemadmodum alii nostri & sacri Imperii legitimi vetustæque prosapia Comites atque Comitissæ de jure & consuetudine gaudent, fruuntur & utuntur; nemine prohibente.

Porro, quo supra dictus Comes ab & in N., suorum, & majorum suorum, Nobis & nostris antecessoribus, Romanorum Imperatoribus, Regibus & Archiducibus Austriae præstitorum utilissimorum officiorum fructum à Nobis, prouti par est, adhuc ampliorem percipiat, nostramque Cæsaream gratiam, qua illi quam maxime favemus, eo efficacius sentire possit: Nos ei sequentem singularem gratiam & privilegium, bene deliberato animo, sano consilio, rectaque notitia, in optima, valentissima & firmissima forma & modo contulisse atque concessisse; & in præsens eandem illi Romana Cæsarea autoritate, absoluto jure, scienter,

&

M
o & in o-
ri Imperii
nt, ita sese,
oratis he-
ristinis ti-
e scribant:
ro Impe-
manorum
s, ut & ab
li Austriae
erfis, tum
is, pro ta-
ntur, co-
inscriban-
udis eque-
la benefi-
lignitates,
tias, emo-
iones, una
oribus in-
, ecclesia-
s & præfe-
uncta de-
articipare,
ebeant ac
pos-

& harum vigore conferre & concedere; nimirum, ut deinceps à Nobis, nostrisq; in sacro Imperio successoribus, Romanorum Imperatoribus, Regibusque, sæpe nominatus Comes ab & in N., ipsius legitimi hæredes liberi, eorumq; hæredis hæredes, in descendente linea, ex omnibus nostris, & successorū nostrorum in sacro Imperio, Domoq; Archiducali Austriæ archivis, in nostris & illorum loquendi formulis, scripturis, tabulis, & epistolis, aliisq; libellis, qui à Nobis & successoribus nostris seu ad eos seu alia ratione amittentur, in quibus mentio illorū fiet, titulo, prædicato, & axiomate *Generosissimi* afficiantur & scribantur; sicut archivis nostris, quo hæc omnia observentur, jam nunc mandata dedimus & præcepimus.

Iuxta hæc ergo (*ad longum*) per Imperium perque hæreditaria Regna, &c. serio & stricte præsentis diplomate mandamus, præcipimusque;

que; Et volumus, Uti toties dictum
Comitem ab & in N., omnesque il-
lius viventes & victuros legitimos
hæredes liberos, eorumque hæredis
hæredes, uti supra positum, ab hoc
in perpetuum, ubique locorum &
apud omnes, in omnibus ac singulis
honorificis conventibus, ludis e-
questribus, superioribus & inferio-
ribus diœcesibus ac præfecturis, tam
ecclesiasticis quam sæcularibus, ceu
nostros, & sacri Imperii, aliorumq;
nostrorum, juxta inclytam nostram
Archiducalem Austriae Domû, Re-
gnorum hæreditariorum, Principa-
tuum, & Ditionum, legitime natos
vetustos Comites & Comitissas re-
cipiant, habeant, colant, admittant,
honorent atque agnoscant; & alias
universis & singulis beneficiis, pri-
vilegiis, honoribus, dignitatibus,
prærogativis, juribus, & jurisdic-
tionibus, absque molestia gaudere, uti
& frui sinant; inque horum nul-
lo eos impediunt offendantve;

S

sed

M
& conce-
ps à No-
perio suc-
n Impera-
e nomina-
fius legiti-
q; hæredis
e linea, ex
efforû no-
o, Domoq;
ivis, in no-
i formulis,
olis, aliisq;
cessoribus
lia ratione
entio illorû
axiomate
& scriban-
, quo hæc
nunc man-
mus.

ngum) per
ditaria Re-
ræsenti di-
æcipimus-
que;

sed in iis omnibus, hætenus ad longum comprehensis, Nostri & Imperii causa, protegant, tueantur, & defendant, & in omnibus illæsos conseruent; neque contra hæc talia ullatenus delinquant, neu, ut alii delinquant, permittant; nullo pacto, nulla ratione; siquidem nostras & Imperii gravissimas disgratias atque pœnas, multam præterea ducentarum marcarum auri puri, evitare consultum videbitur. Cujus multæ, quotiesquoties contumaciter aliquis contra hæc deliquerit, dimidiam partem Nobis in nostram & Imperii Cameram; reliquam pluries dicto Comiti ab & in N., liberis ejus legitimis hæredibus, eorumque hæredis hæredibus, qui in talibus læsi fuerint, absque ulla remissione dependere damnas esto.

In harum fidei firmamentum auream nostram Cæsaream Bullam huic Diplomati appendi fecimus;

mus; quod datum est in nostra ur-
be Vienna, &c.

VI.

COLLATIO TITVLI

BARONIS.

NOs Ferdinandus II, (*titulus
major.*) Literis hisce, nostro,
& nostrorum in Imperio, cæteris-
que nostris Regnis hæreditariis,
Principatibus, & Ditionibus, suc-
cessorum nomine, palam testamur,
cunctisque notum facimus: Quam-
quam sublimitas Romanæ Cæsa-
reæ Majestatis, per fulgentissimi
throne sui vigorem, hætenus no-
bilissimis & præstantissimis fami-
liis exornata est: Attamē, quoniam
per humanam mortalitatem hujus-
modi familiæ nonnunquam acci-
duntur: Et, quo majoribus hono-
ribus ac dignitatibus Cæsarea Ma-
jestas familias hujusmodi, secun-
S 2 dum

dum earū ingenuas nobilesq; profapias, virtutes, atq; merita, instruit & donat, eo augustior & magnificentior redditur thronus dictæ Majestatis; ipsiq; subditi non solum in agnitione Cæs. Clemētix, & debitis obsequiis continentur, sed etiam ad nobiles virtutes, ingenua, heroïcaq; facinora, deniq; ad fida & continua officia provocantur: Et, quamvis Nos, instinctu talis Majestatis Cæsareæ, in quam Omnipotentis Nos collocavit voluntas, instinctu item insitæ Nobis mansuetudinis & clemētix, ad omnium ac singulorū, nostrorum, ac sacri Imperii subditorum & fidelium honorem, dignitatem, incrementa & statum consideranda & promovenda, clementer proni sumus: Vehementius nimirū, nec immerito, delectari animum nostrum Cæsareum, si possimus eorum nomen, & profapiam in alticrem honorem & dignitatem extollere & collocare, quorum status atq;
con-

conditio vetustissimam, nobilem & ingenuam originē habet, quique in incumbente Nobis rerū gerendarum onere fidissimam suam & obedientissimā operam præ aliis semper & constanter exhibuerunt, nec unquam, tam belli quam pacis temporibus, corpori, fortunis, sanguini ac viribus quidquam parcentes, ad magnifica obeunda munera & cōmissiones segnes fuere. Clementer ergo respicientes, animadvertētes, & considerantes pervetustam, nobilem, ante aliquot centenos annos celebratissimam, heroum æmulam familiam Nobilium ab N: (*sequuntur merita &c.*) & ex supra dictis, aliisq; pluribus haud contemnendis rationibus, merito adhuc vehementius Nos permotos fuisse ad nostro nominato deputato Colonello ab N. has faciendum Cæsareas Regias, que gratias nostras, quibus à Nobis, bene deliberato animo, sano cōsilio, & proprio motu, rectaq; notitia,

S 3

com.

commemoratus ab N., una cum legitimis suis hæredibus liberis, eorumque hæredis hæredibus, viventibus & victuris, utriusque sexus, in descendente linea, perpetuo & in omne ævum, in statum, honorem, dignitatem, communionem, collegium, & societatem nostrorum, per sacrum Imperium, & nostra hæreditaria Regna, Principatus & Ditiones, Baronum & Baronissarum extollerentur, referrentur, & absolute insererentur, perinde ac si ab atavis suis, tam quoad matris quam patris prosapias, in utraque linea legitime nati vetusti Barones & Baronissæ essent. Atque ita hoc ipsum Nos efficere, eosque adeo extollere, dignari, inque statum, gradum, honorem, dignitatem, communionem, collegium & societatem nostrorū per Imperium, & nostra hæreditaria Regna, Principatus, & Ditiones, Baronum & Baronissarum collocare, huic æquiparare,

parare, conjungere & associare, in omnibus absoluta autoritate Romanæ Cæsareæ Regiæque Majestatis, & harum vigore. Statuere quoque, decernere, & velle, ut dictus Colonellus, Baro ab N., viventes ejus & victuri hæredes liberi, eorumque hæredis hæredes, utriusque sexus, in descendenti linea, perpetuo & in omne ævum, hoc nomine, stemmate, familia, nativitate, armis, & clypeis, Barones & Baronissæ sint; seque Barones & Baronissas nuncupent, vocent, scribant; & à Nobis, nostrisque in sacro Imperio, & in cæteris omnibus nostris hæreditariis Regnis, Principatibus, Ditionibus, inclytique nostræ dictæ Domo Archiducali Austriæ successoribus, ex omnibus nostris eorumque archivis superioribus & inferioribus, dicto titulo, juxta titulum, prædicatum, & axioma *Nobilium*, ornentur, vocentur, agnoscantur & inscribantur, pro-

que talibus habeantur; unaquæque
 item beneficia, honores, dignitates,
 emolumēta, privilegia, prærogati-
 vas, status, sessiones, vota, processio-
 nes, veteres cōsuetudines, dominia,
 præminentias, jura, & jurisdiction-
 es, juxta beneficia diœcesium su-
 periorū inferiorumq;, ac Ordinum
 tam Ecclesiasticorū, quam sæcula-
 rium, in Imperii aliisque convētibus,
 equestribus ludis, & alias ubiq; lo-
 corum, in quibuslibet liberalibus &
 equestribus negotiis, & societatib⁹,
 percipere; tum, & in specie, Nobi-
 lium & Baronū ac Baronissarū feu-
 da & fundos beneficiarios suscipere,
 obtinere, obire, participare, & ha-
 bere; atq; hæc ipsa, ut & alia quæquæ
 Nobilium & Equestrium feuda, aliis
 Baronibus & Equestribus elocare;
 iisque universim & singulatim, in libe-
 ralibus & nobilibus, nobili & eque-
 stri persona ac Barone cōdignis ge-
 rēdis rebus, & negotiis, quam seriis,
 tam ludicris, in hostili impressione,
 præ-

præliis, pugnis, ludis circensibus,
 duellis, velitationibus, equestribus
 ludis, expeditionibus campestribus,
 evocationibus nobilium, seu feudo-
 rum lustrationibus, castrorū meta-
 tione, geminæ sub- & obsignatione,
 cimeliis, sepulturis, picturis, orna-
 mentis, denique ubiq; locorum, &
 coram omnibus, sive ecclesiasticis,
 sive sæcularibus, intra & extra forū,
 coram Nobis & quibusvis, prouti
 honoribus eorum par erit, eorumq;
 necessitas, voluntas, ac beneplaci-
 tum feret, gaudere, uti & frui de-
 beant atq; possint; quemadmodum
 alii nostri, & Imperii, nostrorumq;
 hæreditariorum Regnorum, Prin-
 cipatum, ac Ditionum, nobiles Ba-
 rones & Baronissæ, qui similibus
 beneficiis & privilegiis à Nobis, no-
 strisve tum qua Imperium, tum qua
 cætera nostra regna hæreditaria, &
 Principatus, atq; ditiones, anteces-
 soribus donati erāt, hujusmodi uni-
 versis potiuntur, utūtur, & fruuntur;

S s de

aquæque
 ignitates,
 ærogati-
 rocessio-
 dominia,
 risdictione-
 esium su-
 Ordinum
 n sæcula-
 nvetibus,
 ubiq; lo-
 ralibus &
 cietatib⁹,
 e, Nobis-
 arū feu-
 uscipere,
 re, & ha-
 a quæquæ
 euda, aliis
 elocare;
 n, in libe-
 & eque-
 ignis ge-
 am feriis,
 essione,
 præ-

de jure & consuetudine ; nemine prohibente. Ita tamen, ne hæc exaltatio nostra, & amplificatio, Nobis, sacro Imperio, ut & nostris hæreditariis Regnis, Principatibus, & Ditionibus, in jure Magistratus nostri, neu aliis ullis in suo jure vel jurisdictione, detrimentum afferat.

Iuxta hæc ergo (*ad longum*) per Imperium, perque hæreditaria Regna, &c. mandamus ; Et volumus ; Uti toties dictus Baro ab N., ejusq; legitimi hæredes liberi, utriusque sexus, perpetuo & in omne ævum, instar aliorum Baronum & Baronissarum ab & in N., prædicato & axiome *Nobilium* inscribantur & nominentur ; & ut in quibuslibet liberalibus, magnificis, equestribus gerendis rebus, actionibus, & conventibus, in superioribus diœcesibus, denique in omnibus aliis locis, nullo excepto, pro talibus admittantur, æstimentur, agnoscantur, colantur, & habeantur ; & ut uni-
versis

versis ac singulis beneficiis, privilegiis, dignitatibus, prærogativis, consuetudinibus, juribus, & jurisdictionibus, instar aliorum veterorum in sacro Imperio, inque nostris hæreditariis Regnis, Principatibus, & Ditionibus, Baronum & Baronissarum, sine molestia, nemineque prohibente, frui & uti sinantur; neque ullus contra delinquat, vel aliis delinqui permittat, nullo pacto, nullaque ratione; siquidem nostras & Imperii gravissimas ingratias atque pœnas, multam præterea centum marcarum auri puri, evitare consultum videbitur. Cujus multæ, quotiesquoties contumaciter aliquis contra hæc deliquerit, dimidiam partem Nobis in nostram & Imperii Cameram; reliquam ante commemorato Baroni ab N., suisve legitimis hæredibus liberis & successoribus, absque ulla remissione dependere damnas esto. Sub firramento

nemine
hæc ex-
tio, No-
stris hæ-
atibus, &
ratus no-
re vel ju-
fferat.

um) per
taria Re-
volumus;
N., ejusq;
utriusque
ævum,
& Baro-
dicato &
bantur &
ibuslibet
uestribus
, & con-
diceesi-
liis locis,
s admit-
oscantur,
& ut uni-
versis

mento harum, appenso Cæsareo nostro sigillo signatarum, datarum, &c.

VII.

NOBILITATIO.

NOs Ferdinandus II, &c. (*titulus major.*) His literis palam testamur, cunctisque notum facimus: Quanquam Romanæ Cæsareæ Majestatis ac Dignitatis, in quam Omnipotens Nos, juxta divinam voluntatem suam, collocavit, & insitæ Nobis mansuetudinis ac benignitatis ductu, ad universorum ac singulorum, Nobis, & sacro Imperio, & hæreditariis nostris Regnis, Principatibus, & Ditionibus subditorum ac fidelium honorem, emolumenta, incrementa, & prosperitatem consideranda & promovenda semper proni sumus: Indesinenter tamen Cæsareum animum nostrum longe vehementius affici

affici & oblectari, si possimus gratiam & favorem nostrum iis impertire, & eorum statum in adhuc altiorem honorem ac dignitatem collocare, & Cæsareis nostris beneficiis ac privilegiis eos donare & instruere, quorum majores, ut & illi ipsi, ex vetusta, honesta, & ingenua stirpe orti sunt; quique bonis, ac nobiles moribus, virtutibus & actionibus operam navarunt suam; & Nobis, sacroque Romano Imperio, nostræ item inclytæ Austriacæ Domui, continuis, fidelibus, & constantibus suis obsequiis præ aliis obedientiam suam probarunt.

Clementer ergo respicientes, animadvertentes, & considerantes non solum honestatem, ingenuitatem, nobiles & elegantes mores, virtutes & discretionem, quibus Noster & Imperii dilectus & fidelis N. nostræ Cæsareæ Majestati commendatus fuit, sed etiam fida & obedientissima obsequia, &c.

Ideo

Cæsareo
n, data-

I O.

&c. (titu-
ris palam
tum faci-
næ Cæsa-
tatis, in
juxta di-
colloca-
suetudinis
universo-
bis, & sa-
riis nostris
& Ditioni-
m hono-
menta, &
ada & pro-
imus: In-
eum ani-
ementius
affici

Ideo Nos, probe deliberato animo,
 sano consilio, rectaque notitia,
 huic N. hanc indulgisse gratiam,
 eumque tali donasse privilegio, &
 una cum suis legitimis hæredibus
 liberis, eorumque hæredis hæredi-
 bus, maribus ac fœminis, pro omni
 ævo, in Nobilitatis, & nostrorum,
 ac in sacro Imperio, nostrisque hæ-
 reditariis Regnis, Principatibusque,
 & Ditionibus legitime natorum
 equestrium, in feudis & ludis cir-
 censibus partem habentium No-
 bilium statum ac ordinem evexis-
 se, ac dignos fecisse qui Nobiles
 crearentur, & Nobilitatis collegio
 & societati adderentur, consocia-
 rentur, & æquipararentur; eo pla-
 ne modo & sensu, quasi ab atavis
 suis, tam quoad matris quam patris
 genus, in utraque linea, legitime
 nati feudorum ac ludorum circen-
 sium consortes & equestribus æqua-
 les Nobiles essent. In cujus Cæsa-
 reæ nostræ gratiæ & evectionis in
 statum

statum & ordinem Nobilitatis ma-
 jorem confirmationem, fidem &
 memoriam, Nos supra dicti N. pri-
 stinam parmam & insignia, (quæ
 nominatim hujusmodi sunt; &c.)
 non modo clementer confirmasse
 & approbasse, sed etiam dictum
 modo coronatum &c. cancellata
 liberali & nobili galea auxisse, or-
 navisse & perfecisse; eique & legi-
 timis suis hæredibus liberis, & illo-
 rum hæredis hæredibus, utriusque
 sexus, abhinc in perpetuum, hisce
 discerni & uti, clementer indulgisse
 & concessisse; quemadmodum no-
 bilis hæc parma & insignia in me-
 dio hoc nostro Cæsareo Diploma-
 te depicta & coloribus accurate
 sunt illuminata. Atque ita Nos di-
 ctos nostros N. extollere, dignari,
 & in statum ac ordinem Nobilium
 collocare, & nobilitare; collegio,
 societati, & communioni nostro-
 rum, & in sacro Romano Imperio,
 cæterisque nostris hæreditariis Re-
 gnis,

o animo,
 notitia,
 gratiam,
 regio, &
 eredibus
 hæredi-
 ro omni
 strorum,
 que hæ-
 ribusque,
 natorum
 udis cir-
 um No-
 evexif-
 Nobiles
 collegio
 onfocia-
 ; eo pla-
 ab atavis
 am patris
 legitime
 a circen-
 us æqua-
 us Cæsa-
 tionis in
 statum

gnis, Principatibus, & Ditionibus legitime natorum, in feudis & ludis circensibus partem habentium, equestrium Nobilium æquiparare: & heic expressam nobilem param, & insignia, quibus ita discernantur atque utantur, absoluta auctoritate Romanæ Cæsareæ Majestatis, scienter, & harum vigore, iisdem attribuere & largiri. Quinetiam statuere, velle, & decernere, ut ab hoc in posterum supra dictus N., ejus legitimi hæredes liberi, horumque hæredis hæredes, mares & fœminæ, perpetuo & in omne ævum, sint legitime nati feudorum ac circensium ludorum consortes, & equestres Nobiles; & tales nominentur; à cunctis, ubique locorum, in quibuslibet actionibus, negotiis, & gerendis rebus, seu ecclesiasticis, seu sæcularibus, pro talibus habeantur, colantur, nuncupentur, & inscribantur: etiam unaquæquæ beneficia, privilegia, honores, digni-

dignitates, prærogativas, jura & jurisdictiones, vetera instituta, bonasque consuetudines servare; ut & beneficia in diocæsis, superioribus inferioribusve præfecturis atque feudis acquirere, suscipere, obire; cum aliis nostris & sacri Imperii, necnon nostrorum hæreditariorum Regnorum, Principatum, & Ditionum legitime natis feudatariis Nobilibus, in ludis circensibus equitare; feuda & alios quoslibet juridicatus atque fora possidere, lites cognoscere & decidere; talia denique, & quascunque alias res, actiones, & negotia, quorum usus Nobilibus antiquitus fuit, ac in posterum esse potest, in & extra forum, ceu digni, participare, occupare, & ad hujusmodi apti, idonei, habiles, & utiles esse; tum & omnibus iis, una cum supra descripta nobili parma & insignibus, in quibusvis honestis, ingenuis, nobilibus causis, actionibus, & negotiis, seriis,

T

ludi-

M
 Ditionibus
 udis & lu-
 abentium,
 quiparare:
 ilem par-
 ita discer-
 bsoluta au-
 rex Maje-
 vigore, iis-
 iri. Quin-
 decernere,
 pra dictus
 des liberi,
 des, mares
 & in omne
 feudorum
 consortes,
 & tales no-
 que loco-
 nibus, ne-
 seu eccle-
 pro talibus
 cupentur,
 naquæquæ
 honores,
 digni-

ludicrisque, in præliis, hostili impressione, conflictibus, pugnis, ludis circensibus, duellis, velitationibus, ludis equestribus, campestri expeditione, nobilium evocatione, seu feudorum lustratione, castris metandis, gemmæ sub- & obsignatione, cimeliis, sepulturis, picturis, denique ubiq; gentium, prout honoribus eorum par erit, eorumque necessitas, voluntas, ac beneplacitum feret, uti & frui debeant & possint; quemadmodum alii nostri & sacri Imperii, nostrorumque hæreditariorum Regnorum, Principatum, ac Ditionum legitime nati equestres, feudorum ac circensium ludorum consortes Nobiles universa hæcce obtinent, iis gaudent, utuntur, ac fruuntur, tam de jure, quam consuetudine; nemine prohibente.

Iuxta hæc ergo (*ad longum*) per Imperium, terrasque hæreditarias, &c. serio stricteque, vigore harum, man-

mandamus; Volumusque; Uti sæpe dictus N., ejusque legitimi hæredes liberi, ac horum hæredis hæredes, mares & fœminæ, perpetim & in omne ævum, ceu alii nostri, sacrique Romani Imperii, etiamq; hæreditariorum nostrorum Regnorum, Principatum, & Ditionum, legitime nati feudorum & ludorum circensium confortes Nobiles, in equestribus ludis, in ecclesiasticis & sæcularibus ordinibus, diœcesibus, & quibuslibet aliis negotiis, recipiantur, ferantur, admittantur, digni æstimentur, colantur; neque in ullo hæctenus enumeratorum Cæsareorum beneficiorum nostrorum, & collationum, non in privilegiis, honoribus, dignitatibus, prærogativis, juribus, jurisdictionibus, consuetudinibus, societatibus, communionibus, vel hac ipsa evectione in ordinem & statum Nobilium, neu quoque supra posita nobili parma & insigniis, obstacula

habeant, offendanturve; sed in quibuslibet nobilibus negotiis & actionibus, intra & extra forum, illis uti, frui, omnino & absque molestia sinantur; neu ullus contra delinquat, vel alii delinqui permittat; nullo pacto; siquidem nostras & Imperii gravissimas ingrurias atque pœnas, multam præterea N. marcarum auri puri evitare consultum videbitur. Cujus multæ, quotiesquoties contumaciter aliquis contra hæc deliquerit, dimidiam partem Nobis in nostram & Imperii Cameram; reliquam pluries dicto N., suisve legitimis hæredibus liberis, eorumque hæredis hæredibus, sine ulla remissione dependere damnas esto: & ita quidem, ne aliis hæc, eandem, similemve fortasse nobilem parmam & insignia gerentibus, in suis parmis & juribus præjudicio vel damno sint.

Sub

Sub firmamento harum, appen-
so Cæsareo nostro sigillo signata-
rum; datarum &c.

Finis Diplomatum.

T 3

AP-

Sub

APPENDIX.

Hic insuper auctarii loco observandum, Cæsaream Majestatem in literis suis, Electores Sacri Romani Imperii Ecclesiasticos Reverendissimos, Sæculares vero Serenissimos nuncupare, eosque omnes, ut & Regentem Lotharingiæ Ducem, titulo Vestræ Dilectionis salutare, ac clausulam, quæ in aliis scriptis & decretis Cæsareis subjungi solet, Ad mandatum, (scilicet) Sacræ Cæsareæ Majestatis proprium, in ejusmodi litteris omittere.

Cæteros sæculares Sacri Imperii de facto, seu reales Principes, ut Comitem Palatinum Neoburgicum, Ducem VVirtembergiæ, & alios &c. Tuam Dilectionem in scriptis vocat; ibique ponitur inferius prædicta clausula, Ad mandatum &c.

Ecclesiasticis Imperii Principibus, ut sunt Archiepiscopi, Episcopi,
ac

ac nonnulli Abbates & Abbatissæ,
cum nati non sunt Principes, titu-
lum Tuæ Devotionis in literis tri-
buit, natis vero Principibus Tuæ
Devotionis & Dilectionis.

Notandum vero, quod Cæsarea
Majestas nulli Archiepiscopo seu
Episcopo Imperii, nisi prius vel In-
vestituram, vel ad minimum Indul-
gentiam aliquam ab eo obtinuerit,
titulum Principis tribuat, exceptis
iis qui nati sunt Principes.

Comitibus Imperii hunc fere in
modum scribere solet: Nobilibus
nostris ac Sacri Romani Imperii
Comitibus ac fidelibus Dilectis &c.
Iis scilicet, qui peculiare honoris
prærogativas, seu Decreta Cæsarea
majoris tituli, consecuti non sunt.

Civitatibus Imperii: Honorabi-
libus nostris, ac Sacri Romani Im-
perii fidelibus dilectis &c. Nobili-
bus Imperii: Nostris ac Sacri Roma-
ni Imperii fidelibus Dilectis, Cir-
culi Imperii Franconici Equestri-

T 4 bus

o obser-
Majesta-
es Sacri
cos Re-
vero Se-
que om-
aringiæ
ectionis
e in aliis
ubjungi
cet) Sa-
oprium,
e.
Imperii
pes, ut
oburgi-
giæ, &
nem in
ur infe-
manda-
rincipi-
piscopi,
ac

bus ac nobilibus, &c. ac similiter aliis, mutatis mutandis. Eis vero qui Ordinis cujusdam sacri Equites sunt; Reverendis nostris ac Sacri Romani Imperii &c.

Doctoribus: Honorabili & docto, nostro ac Sacri Romani Imperii fideli dilecto, utriusque juris doctori &c. Eundem fere titulum tribuit eadem Cæsarea Majestas Doctoribus Theologiæ Evangelicis.

F I N I S.

A-D

DANIELIS EREMITÆ,
BELGÆ,
ITER GERMANICVM.

Sive

Epistola ad Camillum Guidium,
Equitem ; scripta de legatione
Magni Hetruriæ Ducis ad Ru-
dolph. II. Cæsarem Augustum,
& aliquot Germaniæ Principes
& Respublicas,

ANNO MDCIX.

*Emendoso apographo quam potuit
emendatissime expressa.*

similiter
vero qui
tes sunt;
Roma-
i & do-
ni Impe-
juris do-
lum tri-
estas Do-
gelicis.

DA-

DANIELIS ERMITAE
LITTER GERMANICVM

Epistola ad Carolum Gallum
Primum Regem de legatione
Magno Henrico Duce ad Ro-
dolph. II. Cesarum Augustum
& aliquos Germaniae Principes
& Reipublicas

ANNO M D C I X

Et mandato Regis quod dicitur
emendatum esse

CAMILLO GVIDIO,

EQVITI, S.

SVperioribus meis causam Germanici itineris & successum Pragam usq; perscripsi. Eo vt venimus, obviam nobis tertio ab urbe lapide Illustris. Julianus Medices, Magni Hetruriæ Ducis Orator, processit, & non pœnitendo amicorum comitatu in domum suam deduxit. Iussus statim Legatus domi se claudere, & operiri, donec accersitus sponte Imperatoris eveniat; seu cōsuetudine id, seu voluntate Cæsarium invaluit; qui Majestatis quoque suæ interesse putarunt, intemerata cunctatione eorum aditus aperiri. Grave tamen visum est, & parum ex digni-

dignitate Principis nostri; sed tum exempla aliorum, tum fastigium tantæ Majestatis, facile persuasit voluntario nos carceri condemnare. Iamque dies complures admissionis expectatione consumpti; nec adhuc quisquam aderat, qui ejus nomine evocaret: compertumque, ministros, etsi creberrime ad eam rem ab Oratore Juliano interpellatos, nihil unquam de adventu nostro Imperatori significasse; seu naturæ ejus, alioquin ab admissionibus alienæ, supparasitati, seu conducibilius privatæ rei existimantes, aditum reliquis intercludi, dum illi soli aurium Principis potentes, voluntatem ejus ad propriæ utilitatis emolumenta convertant. Quod ut pro vero exploratum universorum testimonium fuit, consilium agitare de discessu cœpimus, & ne ipso quidem jam Juliano interveniente aut prohibente, ruptis voluntarii carceris vinculis foras ad invisendos ami-

COS

eos exivimus; publice professi, non
 convenire, Legatum Magni Hetru-
 riæ Ducis menstrua spatia domi de-
 sidere, quo incertam admissionem
 & levem ad Imperatorem aditum
 operiatur; tanti non esse gratiam
 ejus, ut illam imminutione digni-
 tatis suæ, & pudenda cunctatione
 velut emendicare velit; quia quod
 sciat ab invito dari, id expectari
 non debere. Et amicitiam quoque
 Cæsaris in promiscuo habiturum,
 cujus sponte oblata pietatis officia
 spernantur. Hæc clam, nec apud o-
 mnes, sed vere elata. Sumebatur
 obtentui, nolle se Cæsaris ætatem,
 & turbis civilibus affecti curas, in-
 tempestiva admissione onerare: Sa-
 tis factum officio, quod venerit;
 quod minus admissus sit, tempori
 & Cæsari imputandum. Excepit cu-
 riosa civitas frequentibus sermoni-
 bus consilium nostrum; &, male jam
 in Principem affecta, nostram quo-
 que causam ad jus suarum rationum

tra-

trahebat: Iam non satis, Imperatorem cives suos, suos clientes, aditu prohibuisse; externorum quoque Principum, quorum adventu pondus & gloria Germaniæ addatur, contemni. Motæ sunt procul dubio & concussæ tam inexpectato consilio, & vulgi quoque sermonibus, ministrorum mentes: quorum oscitantiam præterea Excellentiss. Balthasar Zuniga, Regius Hispani per Germaniam Legatus, & alii præterea crebra amicorum interpellatione castigarunt, Quid enim reliquum fore Imperatorio nomini, si Magnus quoque Dux Sabaudiaë repulsam, post longam & variam expectationem, justissimo discessu vindicaverit? quem Italiaë Principum, post illios injuriam, Imperatoris gratiam ambiturum? In illo uno omnes contemni; cujus tamen contemptus detrimenta non ad solum Cæsarem pertinerent. His & similibus factum, ut eodem, quo disces-

discessum parabamus, die, summo mane adfuerit, qui ire ad Imperatorem juberet. Ivimus; & Coloretus, una cū Iuliano. Aliquandiu cum illo morati, & ingenti honore excepti, longa admissionis gratia superioris cunctationis molestiā pensaverunt. Et nos quoque, quotquot è comitatu nobiscum erant, introducti manum ultro protendentis officiose osculati sumus; magna cum admiratione eorum, qui jam à multo tempore tantā in Imperatore conspectus sui liberalitatem non viderant.

○ Aves jam scire, qualem illum, & quo cultu corporis, habitu, viderimus? Ætate aliquanto confectior, sed præmatura & supra annos canities genas & verticem coloravit. Adspectu satis decorus, fronte augusta, & ore non invenuto; oculis lucidis, sed quos hirsuta supercilia pene condant; Caput quoque jam inclinatum, senectæ aut naturæ vitio. Statura

tura mediocris, magis depressa, quam elata; Ingenitum Austriacæ domui, ut fere depressioris corporis sint; Longe tamen ille lateque Imperatorem ostentat: Vestis illi antiquum in morem, ex qua nihil mutare, magnitudinis ducit; breve pallium, quod aurea tinea ambit; & braccæ subligatæ Hispanicum tegmen, sed jam obsoletum. Stabat ipse erectus, ad oram mensæ acclivus, & sic adventantes nos excipiebat.

Iam de moribus quoq; ejus nonnulla haud vereor attexere. Juventa illi in Hispania, & illo Orbis terræ Principum theatro peracta, in absolutissimos mores formata erat: vividum ingenium erectumque illustris aula ad moderationem simul animositatemque composuerat: ingens rerum omnium peritia, iudicium elimatam, præstantissima deliberatio famam dabant; amorem quoque facilitas, religionis cultus, morum

morum integritas conciliabant; eo-
 que principia ejus imperii specio-
 siora & mira, cum Orbis terrarum
 applausu, fuere: quam inclinatio-
 nem fortuna quoque ejus domi mi-
 litiaque prospera augebat, cum in
 publicum Christiani nominis ho-
 stem arma ferendo Imperii ter-
 minos ingenti laude propagavit,
 nec pugnando tantum, sed, quod
 mirum est, cedendo quoque vicit.
 Inclinauit postea tam illustris fama
 diuturnitate; quippe Imperii Prin-
 cipes raro in melius mutantur; ac,
 bene cœpta dominationis primor-
 dia raro eodem fine clauduntur.
 Parta enim securitate, aut redeunt
 ad naturam suam, aut mutant, &
 veluti fessi bene agendo, aut prio-
 rum pertæsi, à se abeunt. Huic vir-
 tutum quoque amor vitio fuit, &
 dum virtutibus nimium indulget,
 vitia facta sunt. Naturalium inve-
 stigatione rerum, & ornamentis pi-
 cturæ ita delectatus est, ut Imperii
 V quo-

Æ
 depressa,
 Austriacæ
 is corpo-
 e lateque
 Vestis illi
 qua nihil
 cit: breve
 ambit;&
 icum te-
 n. Stabat
 nsæ accli-
 nos exci-
 ejus non-
 e. Iuventa
 rbis terræ
 a, in abso-
 erat: vi-
 que illu-
 em simul
 fuerat: in-
 itia, judi-
 issima de-
 amorem
 is cultus,
 morum

quoque curas & negotia Principa-
 lis fortunæ earum artium studio
 condonaret ; quibus sensim magis
 magisque blandientibus, totum se
 mox mancipavit. Nam & Chymi-
 carum rerum experimenta ipse ten-
 tavit , & horologiis componendis
 ipse assedit , contra quam Princi-
 pem decuit. A solio Imperatorio in
 fellam se opificii transtulit: nec se-
 mel illud, aut quo amabili insanix
 & vitio curiositatis humanæ satis-
 fieret , sed tam alienissimis studiis
 indulfit, ut universam illis Reipu-
 blicæ tractationem remitteret ; à
 qua prorsus alienus. vix putes me-
 minisse illum se Imperatorem esse.
 Iam tabularum quoque immode-
 ratum & insatiabile studium; ut non
 modo, quidquid Orbis haberet exi-
 mium, sumptibus & impensis Im-
 perii corraderet, sed & integros
 dies & continuos pingentibus adsi-
 deret; quibus adeo obstinate & in-
 vidiose deditus; ut mentem protin-
 nus

nus iis infixam nimio eorum delectu imminuerit; eoque velut atrabile & morbo quodam animi correptus, amare solitudinem cœpit, & Palatii sui cancellos sibi quasi carceres circumscripsit. Iamq; ex multo tempore, præter familiares quosdam ministros, vix quenquam, nisi coactus, ad aures suas admittit. Quin eo furor ille processit, ut, tanquam plane jam inops mentis, non levia quotidie *à volas* argumenta edat. nam & alto & constanti silentio sæpe à suis notatus, quod nullius casus interventu rumpatur: & si quis vel leviter offendat, in eum vasa argentea, & quidquid præ manibus ejus, intentat. Cujus morbi vitio non lenimentum sed augmentum fuit amor mulierum, quas ille ætate & forma commendabiles diligenti cura delectas diligit. Quæ omnia jam olim cœpta ætatis detritæ decursus non remittit, sed auget. Dudumque laborare Respublica &

Æ
Principa-
m studio
im magis
totum se
Chymi-
ipse ten-
ponendis
Princi-
ratorio in
t: nec se-
li insaniæ
næ satis-
is studiis
s Reipu-
tteret; à
utes me-
rem esse.
mmode-
m; ut non
eret exi-
ensis Im-
integros
bus adsi-
ate & in-
m proti-
nus

rerum ordo, velut capite destitutus, labascere cœpit: Ac licet sæpissime fortuna bello Iuraco errorem ex incuria Principis, felicitas corrigeret; nihilominus animi subditorum, jam indignabundi, officium ab illo suum exigebant. Hinc illi tot tantique parentium motus, imperantium metus. male enim fere paretur, ubi male imperatur. Hinc tumultus fere quotidiani, & effrænis male conciliatorum horum audacia, quæ originem nonnisi ab amoribus Principis traxerunt. Nam & frater motis armis invito regna extorsit, & ejus temeritatis felici successu invitati Bohemi ad absurdissimarum conditionum consensum Imperatorem suum adegerunt; sacerorumque suorum libertatem, & ministrorum Regni mutationem, veluti privilegio arbitrariam, obtinuerunt; & quotquot probæ fidei & antiquæ ministri sunt, jam ejectum eunt; scilicet privatis odiis, religionis;

nis; & malignitati, libertatis nomina obtendentes; facili ad omnia Cæsaris consensu, qui nec arma contra movere, aut paucorum supplicio restinguere tam temerarios & seditiosos conatus ausus est. Cum interim illi militem in conspectu Imperatoris sui, quasi ad constringendum, si abnuat, ipsa in urbe, capite Imperii, teneant. Silesii quoque, jam aliorum exemplo, & Cæsaris indulgentia audaciores facti, eadem de religione moliti sunt, & agitant quotidie nova, publice seditiosa, exitiosa privatim; quibus si obviam severitate & supplicio iretur, in authorum omnia perniciem erumperent. Sed ne his quidem stabit malum. In exitium domus Austriacæ, & everfionem priscae fidei, conspirabitur. Et hac quoque lenitate immane quantum Austriacorum dignitati decessit; cujus fastigium declinat, si eripi Domui suæ majestatem Imperatoriam patiun-

tur. & tamen res eo spectat, nec tam audacia principia finem nisi in ultima ruina ponent. quod tamen velim frustra augurer. Plura de moribus ejus, de actis privatis observaram; sed ea nec tuta scribenti, & audienti periculosa sunt. Publica ejus gesta annales & historiae loquentur.

Ut ab Imperatore dimissi sumus, excepit exeuntes Excellentiss. Balthasar Zuniga, è Comitibus Montis Regii Regis Hispaniarum per Germaniam Legatus; vir in quo uno natura omnium virtutum numeros plenissime absolvit. Nosque in Palatium suum deductos, exquisitissimo convivii apparatu excepit. Secutus exemplum Illustrissimus Cajetanus, Nuncius Apostolicus, vir omni laude major; cujus etsi epulæ lectissimis ciborum generibus affatim opulentæ; sermonibus tamen magni viri conditæ, admirandæ quoque erant. Nec Landgravius à Leuchten-

tenberg, tanquam ex lege, hoc omisit; pluresque cogitabant, nisi nos vocationes eorum discessu nostro prævenissemus. Ita postridie Praga discessimus.

Sed antequam discedam, volo tibi quoque urbis situm innotescere. Sita ea declivi in valle; quam, variis magnisque ædificiis diffusam, flumen mediam dividit; quod tamen immensus & præclarus opere pons pervium facit: Flumen ipsum placida, sed late luxuriante unda; cujus alveum utrinque montes amœnissimi, theatri in formam leniter assurgentes, coercent, quos varii generis arbuta vitesque decorant. In acclivi montis Palatia Regum superbis se molibus attollunt; quam & nunc sedem Cæsar habet. è qua Urbis totius undiquaque aspectus patet; quod visu amœnum & superne & inferne aspicienti est. Nulla urbem mœnia, nulli muri claudunt; satis se tutam numero civium &

V 4 magni-

magnitudine putat. nec Reges quoque, tanquam de fide subditorum securi, munimenta ulla aut castella coercendis illis extruxere, cum loci tamen natura ei rei peridonea sit.

Ut Praga discessimus, Dresdam ad Saxoniae Ducem cogitantes, partem itineris curribus nostris, partem fluminis subsidio confecimus. Et notatae nobis obiter arces quaedam munitae, in rupium cacuminibus affabre extructae, in quibus ingenium pro muro, & situs quoque muniti & eminentes, rursusque introrsum recurrentes, parum humano operi reliquum fecerunt. Pars inferior rupis abrupta; cuius asperitas & inuis accessus ipsa difficultate oppugnantes arceret. Ejus generis castella ibidem complura, quibus natura ipsa favisse in defensionem videtur, quae peridonea propugnaculis loca formavit, ut parum reliquisse industriae videatur. Dresda quoque ipsa, sedes Principum, haud parum

rum

rum naturæ & præterlabenti flumini debet; etsi ingenti undiquaque vallo mirum in modum munita, ea parte, qua planitiem spectat, nova propugnacula, aptissima dimensione arcendis inferendisque cum utilitate machinarum ænearum ictibus accommoda, ostentat. Vallum aqua, ex flumine tracta, impervium ingruentibus facit.

In id nos oppidum ut venimus, compertum, abesse Principem; qui venatū multis inde miliaribus abierat. Ab adventu nostro statim adierant Nobiles quidam ejus aulæ, sermonis Italici non imperiti: qui mandatum sibi à Senatu agebant, nobis quacunq; in re inservire, nec pati quicquam deesse; expeditis interim cursoribus, qui de adventu nostro Duci nunciarent. In quorum reditus expectatione dum versaremur, libuit diuturnæ moræ tædium ambulatiunculis discutere, & lustrare, quæ ibi loci acceperam alios

V s magna

magna admiratione & inspexisse & suspexisse. Ac primo quidem ad equorum stabulum ducti, quod ingenti sumptu in augustissima forma Christianus Primus extruxit. Ad ejus sane molis aspectum obstupuit quisque & obstipuit. Aula enim Principis, non equorum, videbatur. Nam & superne atria varia, rerum supellectile diversarū impleta, quæcunque ad equorum ornamenta pertinerent, non in venusto ordine digesta; arma & phaleræ, saga militaria, paludamenta, frena, ephippia, auro solido aut serico intexta, in quibus ars cum natura certabat. nec in tanta rerum varietate vacuum quidpiam aut confusum; suis quæque cameris locisque distincta, oculos visentium facili & indubia voluptate implebant. Longum esset memorare omnia, quorum singulis vix memoria sufficit. Omnium tamen maxime sumptuosæ porticus erant, sub quibus equi dispositi suum

suum quisque locum pro sexu, pro
 forma, sortiebatur. Suffulciebant
 porticum columnæ ingentes vivo
 saxo, è quibus singulis fontes aquæ
 perennis scaturiebant. Proximo die
 in hoplothecam seu armamenta-
 rium ducti; in quo balistæ æneæ, &
 tormenta bellica multa, ingentia
 pondere, & arte preciosa; cameræ
 insuper spatiosæ, omnis generis ar-
 morum plenæ, quæ armandis cen-
 tum millibus sufficerent. quorum
 nos non tam numerum quam nitore
 stupebamus. nihil enim ibi ru-
 bedo exederat, nihil pulvere aut
 fordibus attinebatur. Mox patuere
 mensæ & deliciæ Principis, sed cui-
 vis potius quam Principi factæ, nisi
 quod hæreditate paterna relictas
 adhuc pari diligentia fovet. Ea o-
 mnium artium felicissimis inventis,
 quibus abundat ea regio, ornata,
 artem natura, naturam arte decora-
 verat. Incertumque arti plus in illis
 quam naturæ tribueret. Omnia im-
 pensa

æ
 pexisse &
 lem ad e-
 quod in-
 na forma
 it. Ad e-
 obstupuit
 la enim
 idebatur.
 a, rerum
 eta, quæ-
 namenta
 to ordine
 aga mili-
 ephippia,
 texta, in
 abat. nec
 vacuum
 vis quæ-
 incta, o-
 dubia vo-
 um esset
 m singu-
 Omnium
 æ porti-
 dispositi
 suum

penſa & precio commendabantur; nobis tum parcius admirantibus, quia id genus deliciarũ Italici Principes ſtudioſius operoſiusque conquirunt: ſed erat omnino præter expectationem noſtram, Germaniæ extremæ incultos mores cœli Latii delicias adſpicere.

Octavo tandem die aderant nobiles cum curribus qui Torgaviam nos deducerent; ubi annua Saxoniæ Comititia habebantur; quibus interventurum Ducem agebant. Credo ſtudio dilatatum noſtri adſpectum, ut inter confertas Comitiorum turbas exceptis auſtior ejus Aula appareret. nam ibi quoque tri-duo ante admiſſionẽ detenti; dum accerſita undique Nobilium manus adventaret. Die illo, quo adituri Principem eramus, omnem familiam ſuam novis & hoſericis veſtibus induerat, in honorem noſtri; & perſonabant paſſim atria harmonico tubarum, tympanorum, tibia-rumque

ramq; concentu. Ut admissi sumus, fatis videbatur excipere familiariter. nam honore manus, more gentis, dignabatur; quod apud illos pro osculo est. Erectus ipse in pedes, & aperto semper capite; credo, ignorantia magis morum, quam iudicii delectu. Et Coloretus quidem traditas literas egregia oratione comitabatur; Voluntate Numinum Ferdinandum Principem suum, & perpetuum Domus Saxonicae Amicum, è vivis sublatum. Cujus etsi dolor ad omnes pertineret, ad illum tamen praecipue; tum, quod sciret, nihil sibi eo facto detractum. Filium Ferdinandum Cosmum in eum finem nos misisse, ut intelligat, eadem ab illo studia, quae à Patre, expectari posse; nihil illum secus amicitiam cum ipso, & omnia benevolentiae officia, exercituum. Ad quae ille, ne verbo quidem respondit; Elinguem nos, aut beneficio auriarum destitutum, opinabamur. nam
offen-

offensæ (si qua ulla) nec vultu, nec coloris crebra mutatione prodebantur. oculos tamen, inconstanti volutatione, modo in nos, modo in circumstantē turbam, conjiciebat. cæterum, velut Hermes quidam in trivio immotus excepit sermonem. Alius quidam (Præfectum palatii esse dicebant) & Latinis verbis, sed incongruis, pauca quædam, & δὲν πρὸς Διόνυσον, & quibus responderi ne à Delio quidem posset, eructabat. Et nos, quo ulterius ruborem anteverteremus, inclinatis non nihil genibus, discessimus, manumque ultro porrigentis officiose tetigimus.

Hujus tibi formam describere pœne pudori duco. nihil in illo, quo Principem cognoscas. Immanis bellua; voce, auribus, omni corporis gestu convenienti destituta. nutu tantum & concrepitis digitorum articulis loquitur; nec inter familiares quidem, nisi obscæna quædam;

dam, & fere per convitium, jactat. In vultu ejus nihil placidum; rubor & maculae, è vino contractae, oris lineamenta confuderant. Vasta corporis forma, proceri & immensi artus, sed inconditi. vestis nullo cultu, sed detrita, & sordibus obfita. Atque, ut in breve omnia contraham, nomine tenus Princeps est. Obriguiffe illi membra videbantur, postquam affedit; adeo nec vox illius ulla, nec actio excepta. Nec tunc quidē, cum nos honore mensae dignaretur, aliud, quam subinde surgebat in pedes, eo ipso, hausurum vini poculum pro salute Principis alicujus, significans. Nec praeter proxime assidentem quempiam vel tralatitia propinatione, dignum judicabat. Sæpe circumfusus mensae ministros extrema parte potionis aspergebat. Ludionibus insulsis, scurrisque mimariis, quos fere epulis adhibebat, excussa aliquando palma os verberabat; & consumpta frigi-

frigidissima urbanitate, redibat ad pocula sua; ad quorum haustus omnium tubarum fistrorumque acuta murmura personabant; ipse, silens, æquum dari sibi per interpretem postulabat; nec traditas pateras ullo sermone aut vultus composito decore comitabatur. Uno verbo absolvam; Saxo ille vere saxeus.

Aderant mensæ duo ejus fratres, Iohannes Georgius, & Augustus. Huic gibbus in tergo, totius corporis habitum, mores, deformavit. Illi subinde in vultum incurrentes rubidæ maculæ, crudelitatis & immanitatis haud obscura indicia, oris lineamenta velut fuliginea rubedine confundunt. A quibus, etsi fallacibus argumētis, vita ejus neutiquam discrepat. Sedebat medius proximo mensæ loco Coloretus, supra Principem ipsum & Augustum fratrem; Cæteri nobilium suo quisque ordine; Ego Iohanni Georgio dextrum latus claudebam. Ne putes, in ejusmodi

modi convivio dictum quicquam memoratu dignum: obsequio muti Principis, & ne exprobrare sermone nostro ejus stoliditatem videremur, obmutueramus. Attamē, quod dictis deerat, factis supplebatur. Septem, quibus accumbebatur, horis nihil aliud, quam ingentibus vasis, & immensis poculis, certabatur; in quorum haustu palmam proculdubio ipse Dux ferebat. De negotiis aut officio legationis ne verbum quidem; satis ille probe amicus, qui æquum inter pocula fecerit. Strepabant quotidie, dum eramus, atria omnium comessantium & convivantium tumultu; & quod mirum erat, una in domo 700. mensæ familiaribus Principis instructæ erant; quibus uno momento, dato tubæ signo, ministrabatur. Nolo te magnitudinem ejus Ducis alia quam epulandi bibendique virtute metiri. Alibi parum erit quod in illo mireris; in hoc supra omnes est, amphoras

phoras binas vini in diem siccare
 velut ex lege solitus. Renatus mihi
 in illo Maximilianus Imperator vi-
 debatur, quem Capitolinam am-
 phoram evacuassee historiæ loquun-
 tur: iam, quanto plus Capitolina,
 Germanica capiat, nec te quidem
 fugere arbitror: Ipse, non secus ac
 Germanus ille Paccuvius, Syriæ
 Rector, vino se & epulis sepelit; &
 quasi toties sibi parentarit, in cubi-
 culum à cæna, ad symphoniam &
 barbaros tubarum concentus, ef-
 fertur. Nullus in vino delectus,
 nullæ delitiæ in potu; copiam amat:
 & in uno studium, ut immane quid
 & seipso plus bibat. Inter hæc con-
 tinuæ potationis certamina dies
 nobis aliquot protracti verius quam
 peracti. nullus enim vivere se in per-
 petua ebrietate & continuo mensæ
 affessu putabat. Tandemque, post
 multa comitatis & mutuæ volunta-
 tis officia, in comitatu ingenti No-
 bilitum discessimus, & Berlinum
 versus

versus iter instituimus. Berlinum ingressos excepere duo è prima Nobilitate, Marchionis Brandeburgensis Electoris nomine; & curru, quo vectari Princeps solet, in Palatium duxere. Nec multo post introducti ad Electorem sumus. Qui omnibus nos benevolentiae testimoniis cumulatissimos dimisit; filioque imperavit, ut nos ad cubicula nostra deduceret: qui perpetuo ex eo tempore in comitatu nostro agebat. Ipse Marchio corpore aliquanto est depressior, promisso capillamento, antiquum Germaniae in morem. Nihil in moribus ejus singulare, nihil eruditum animadverti. Filius ejus venustissima forma est; cui moribus quoque cultis mire lenocinatur. Multa de se, etsi immatura adhuc aetate, promittit luculenta amoenissimi ingenii signa; quæ nisi otio attererentur, Germaniae delicias eum gentiles inter Augustos omnium spes haud dubio

Æ
m siccare
atus mihi
erator vi-
nam am-
eloquun-
apitolina,
e quidem
n secus ac
s, Syriae
pelit; &
in cubi-
oniam &
ntus, ef-
delectus,
am amat:
ane quid
hæc con-
ina dies
ius quam
se in per-
o mensæ
que, post
volunta-
enti No-
Berlinum
versus

successu augurarentur. Convenerunt forte eo loci Marchio Anspacensis, ejusdem familiae; Hassiæ Lantgravius, aliique. quos invisere in mandatis erat. Misit Coloretus, qui Anspacensi significaret, si cum comodo ejus fieri posset, iturum ad eum. Non expectavit humanissimus Princeps adventum nostrum, sed, ultro adveniens, consilium nostrum prævenit. Dolebat Coloretus, nimiam Marchionis humanitatem sibi vitio esse, cujus profusa voluntate impeditus esset ab officio suo; sui hoc esse muneris adire Principes, non adiri. Cui alter pari comitate respondit, tantum se universæ Italiæ, & seorsim magno Hetruriæ Duci, debere, ut æs illud alienum nullo merito persolvi, tantum abesse, ut nudo humanitatis, imo debiti officio, deleri possit. quod humanus esse didicerit. Simul accepit literas; quæ, incertum, redditæ ne officiosius, an exceptæ; inultumque
 ver-

verborum in mutua officiorum commemoratione consumptum. Est hic Princeps forma, & toto corporis habitu, satis venustus. Vestitu utitur Italico pœne solus; cum plerisque Germaniæ Principum in more, Gallico uti tegmine.

Mox ad Lantgravium itum. Cui ut Coloretus eleganti & culta oratione exposuit vetustam Ferdinandi Ducis, cum ipso juxta, ac majoribus suis, amicitiam; quam utique non degener filius pari adfectu & animo culturus esset: literas porrexit. Quas ut ille, effracto signo, titulo tenus inspexit, commoto non nihil vultu, velut indignabundus, in mensam projecit. Ægre videbatur tulisse, Excellentia se titulo, non Celsitudinis, honorari; quod sciebat Electori Brandenburgensi factum. Ita ille pari dolore honorem alienum, & suam injuriam, stomachabatur; nec ullo honoris aut benevolentia signo nos ultra dignatus,

dimisit. Intellectum at non multo post; cum nescio quem è cubiculariis suis ad nos mitteret, qui jam libere profiteretur, ac doleret, tantum injuriæ Principi suo factum: scire nos debere, quantum inter Germaniæ Proceres æmulationis. Nec se tam nostri causa id ægre ferre; quorum ignorantiam facillime intervallo locorum & vetusti ritus consuetudini condonaret: cæterum inter tot conscios Principes dissimulari non posse, cum omnes judicium Magni Ducis, suum ad opprobrium vertent. Hoc apud gentiles suos in usu esse, tantum in se mutuo de alio æstimare, quantum ab externis, & potissimum Italiæ Principibus, fiat. Se nullo Principum nobilitate, potentia, inferiorem; solum Comitatus nomen, quod, ex vetustate relictum, jam antiquitate ipsa inclaruit, obstare non posse, quominus Ducibus, Marchionibus, dignitate æquetur: Cui sane magnitudini

tudini adventu nostro etsi nihil accederet, decedere tamen æquum non esse. Hæc, acriter & magno cum referentis impetu dicta, animos nostros rei novitate pœne affecerunt. Responsum tamen mitius; & excusari visum, quod jam infectum esse non poterat: Nihil causæ domino Principi esse, cur tenuem epistolæ inscriptionem in suæ dignitatis diminutionem acciperet; animum Magni Ducis non ex literis, sed ex legatione existimari debere: Errorem eum fortasse scribarum esse, qui imperitia & hallucinatione lapsi sint: Nos hic esse præsentem eo nomine, ut, si quid peccatum detractumve amicitia esset, restauraremus: Proinde voluntatem Principis non scripto metiatur: Scire jam Lantgravium debere, quanto in precio apud Ferdinandum Magnum Hetruriæ Ducem fuerit: Virtutes quoque heroicas Italorum aures affectasse; quas

nemo sane nostio Principe magis admiratus sit. Tantum moderatioribus his, aliisque sermonibus, quaesitum, ut jam ex illo tempore effusius nobiscum & liberalius agere cœperit. Mox me quoque seorsim familiarius amplexus, dicebat, dolere se, aliena in domo, non in propria, sibi id honoris evenisse: mihi ulterius ampliterque magis declaraturum, quid sibi erga me animi esset. Credo, captum varietate linguarum, qua cum illo utebar; quarum ille studio impense tenetur. nam & Græce, & Latine exacte, Hispanice, Italice, Gallice novit; & invidiam quoque Mithridatis famæ facit. augetur ea laus Philosophiæ, præterea & omnium bonarum artium absolutissima cognitione, qua ille ad miraculum excellit. Uno præclarissimam famam suam polluit, quod Theologiæ studio, sive verius illi fanaticæ superstitioni & hereticæ pravitati nimis pertinaciter deditus,

odio

odio Catholicorum, & illi obstinato affectui, Principalis quoque dignitatis gravitatem remittit; Nam ipse & in Conciliabulis & Concionibus subinde declamat, quo odium adversus Pontificem, & omnes probæ fidei cultores, suis omnibus in universum ingeneret: eoque nomine inter suorum sacrorum Principes pro oraculo est.

Postridie Elector honore mensæ nos dignatus; & quotquot aderant Principes, cum uxoribus & filiabus, simul accubuerunt. Condiebantur epulæ variæ non absurdi sermonis voluptate; Nisi quod Lantgravius aliquanto parum condito odio liberiuscule in Pontificios vehebatur; & medio fere convivii, sumpta ingenti vini patera, assurgens, non erubuit pro salute Regum Galliæ & Britanniæ, & exitio Hispaniarum Regis, propinare. Perculsi sumus tam indecora & nimis aperta odii infesti declaratione, & hilaritati

X 5

con-

odio

convivii non parum tam aliena partium ostentatione detractum. Videbatur Magno Hetruriæ Duci, jam cum potentissimo illo Monarcha affinitate conjuncto, nimis manifeste convitium facere. Dissimulatum tamen nobis; ordinemque feralis poculi, vagis sermonum injectis ambagibus, corrumpimus. Coërcuit temerarii impetus invidiam ipsius Electoris humanitas. Videbatur profusis alibi honoribus ejus offensæ memoriam velle delere; nam in comitatu nostro agere perpetuo fratrem & filium jussit; variisque spectaculorum oblectamentis, & venatorio quoque genere inusitato, & novo, affecit. Alio item Lantgravius convivio, tanquam prioris erroris invidiam errorum consuetudine aboliturus, velut per ludibrium agebat; In animo sibi esse cum Electore Brandenburgensi in Italiam iter facere, modo quis de Inquisitione sponderet;

&

& , commotis leviter labris, interrogabat, excepturus ne se Magnus Dux liberaliter & libere foret, fidemque pro sacrorum suorum libertate interponeret. Responsum, dissimulato irrisus intellectu, nihil Principi nostro evenire gratius posse, quam, quos tam impensio studio absentes colebat, praesentes amplecti. Nec vero alias unquam Celsitudinis nomine quisquam nostrum Lantgravium compellabat; ejusque adpellationis necessitas apto verborum circuitu declinata. Est Lantgravius satis decoro & procero corpore. majestatem incessu, aspectu, sermone refert: nisi quod vultus dignitatem dentium exporrectiorum prominentia, sermonis elegantiam insectandi mordax studium contaminat.

Exin ad Ludovicum Anhaltinum Principem ventum. Verum dicam, putabam, me in Italiam jam rediisse; adeo

&

adeo omnia illius Principis Italicos
in mores adumbrata. Familia ipsa
longa veste, moribus prorsus Itali-
cis, est. Palatii quoque structura
non ignobilis, ad eum modum. In
eo Principe nihil ab Italo alienum
animadvertas, ejus tamen gentis
virtutibus, non vitiis, expressis. La-
bii insuper cultus admirandam fa-
cilitatē mira gentili gravitate tem-
peravit. Nobilis Anhaltinorum do-
mus est, inter Germaniæ primas;
Saxoniam se antiquitate æquiparat,
& dignitate: sed numerus fratrum,
æqualibus inter se portionibus ter-
ras dividendum, multum jam po-
tentiam detraxit: nec enim apud il-
los, quod alibi, summam rerum pe-
nes natu majorem est; pari distri-
butione partium, jus Dominatio-
nis distrahitur, & quod una domus
fuit, multæ fiunt. Ita propter anti-
quitatem generis, parum illis præ-
ter ceteros egregium superest; quod
illi moribus, & animi virtutibus,
infi-

insigniter tuentur. Egregia illa fratrum soboles ; quæ virtutibus suis tantum famæ & opinionis, quantum reliqui potentia & magnitudine finium, invenit. Plerisque bonarum artium studia & diuturnæ peregrinationes id laudis pepererunt ; nullus non eorum, quæ pars prudentiæ non ultima est, *πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄσπεα, καὶ νόον ἔγνω*. Christianus præ cæteris militari fama insignis, & in Gallia popularium ductor, & Regii exercitus Legatus. Atque, etsi acer & infestus Catholicorum hostis, astrictè tamen & subdole dissimulat atrocitatem odii sui ; versute versatus inter nos, ut addictissimum nostris sacris putes. Cæterum acta ipsius omnia aliena, nequaquam personatis gestibus respondent. Passim enim antiquæ & veræ fidei cultoribus insultat. Nec dispar fratribus animus. Atque ut militari laude Christianus, ita cœconomica Ludovicus excellit. Defectum

Etum

Etum ditionis sua diligentia corrigi-
git, &, quod naturæ deest, ab in-
dustria supplet. Cum ibi essemus,
horti nobis non indiligenti cultu
instructi monstrabantur; quibus la-
borandis municipale vulgus adige-
bat, iisque labor ille pro censu erat.
Et, etiamsi cætero parcissimus, in
adventum tamen nostrum omnia
sumptu immenso prodigebat, nul-
laque liberalitatis aut magnificen-
tiæ officia omittebat: Tanto illi
plus bonæ famæ studium, quam pe-
cuniæ est. Et, cum in aula illa nihil
quicquam est quod desideraremus,
in nullo alio parcus quam in potu
fuit; quem nobis Italica temperan-
tia præbitum, nulla necessitate ad
enormes & immodicos haustus pa-
tria consuetudine trahebat. Disce-
dentes quoque nos, exemplo Saxo-
niæ Ducis, torque aureo donavit.

Hinc ad Ducem Brunsvicensem
ire consilium erat; quod tamen pe-
stilentiaæ metus, quam ibi grassari
miran-

mirandum in modum intellexeramus, intervertit. Itaque Francofurtum recta magnis itineribus contendimus; ubi nundinæ nos autumnales, ad miraculum uberes, biduum detinuerunt.

Inde ad Trevirensis Archiepiscopum Electorem, qui tum Confluentiaæ agebat, calendis Octobribus accessimus. Is, ubi de adventu nostro certior factus est, summo mane currum suum misit, & è familiaribus quosdam, qui in aulam suam deducerent. Præcedebant currum nobiles quidam, & statores succincti. Ut ingressi; aliquandiu in atrio subsistimus, multum mirantes, cur non recta intromitteremur; & nisi exploratum fuisset, ignorantia id morū, non animi perversitate ac studio peccatum, indubie cogitabamus de discessu, erroremque ejus inopinato consilio castigabamus. Tandem post longam cunctationem intromissi sumus; & Elector,

Æ
ntia corri-
st, ab in-
essemus,
enti cultu
quibus la-
us adige-
ensu erat.
simus, in
m omnia
bat, nul-
gnificen-
Tanto illi
quam pe-
illa nihil
raremus,
in potu
mperan-
titate ad
ustus pa-
. Disce-
lo Saxo-
navit.
icensis
men pe-
grassari
miran-

ctor, pauca quædam Italice, sed incongrue, prolocutus, manifestum fecit, nulla fide mala nobiscum agi. Mox multa interposita mora accumbere iussi. jam enim multo ante tempore instructæ mensæ erant; & una reliquis paulo eminentior, cujus caput duæ sericæ sellæ claudebant. Elector Coloretum manu sumptum ad abstergendas manus invitabat, & accumbere in summo mensæ voluit. Quod ille paululum honestissima modestia declinans, tandem accepit; seque dextræ statim suæ Elector applicuit; reliquis nobilium circum assistentibus. Statimque reliquæ mensæ omnes occupatæ. nam & familia tota, nobiles, famulique mensarum, tantum diversitate ciborum distinguebantur. Omnia in isto convivio citra ullum Principis fastum vel apparatus peracta; nisi quod adolescentes quidam phalerati, sed, quantum colligere ex moribus & vultu lice-

licebat, nobiles, ministrabant. Multus Electori ipsi mecum sermo; & me Germanice, mox Latine compellendo, inusitata familiaritate offundebat. Ita biduum peractum est. Postremo convivio, multis verborum deliciis ad me versus, excusabat tenuitatem suam; ne ex levi apparatu ejus voluntatem metiremur; illum loci injuria, & patria frugalitate, facile excusari; hanc propensissimam alibi quoque declaraturum: proinde animum, non acta, spectaremus. Simul Coloreto literas exhibuit, quas ad Magnum Ducem deferret. Quarum ut ille inscriptionem inspexit; ubi Illustrissimi tantum titulo insigniebatur: negavit, se ulla ratione literas illas ad Principem allaturum; illam tituli mediocritatem ejus Magnitudini non convenire; à nemine aliter quam Serenissimi nomine compellatum; nec eum honorem Saxoniae vel Brandenburgii Electorem denegasse:

ongam

Y

se:

se: mirum, cur ille solus tam receptum ab omnibus morem cavillaretur. Cum ille contra instaret, & asseveraret, conceptissimis verbis nullum Italicum Principem trecentis abhinc annis alio titulo à prædecessoribus suis insignitum: tum plane Coloretus refragatus est, & Literas, inquit, mittere si placet, alio quam me internūcio mittas; ego caput meum vocare in discrimen nolo, quod imminui Principis dignitatem facile passus sim. Postulavit à me, liceret inspicere Saxonix literas. quibus ut inscriptum Serenissimi nomen vidit, induci se passus est. & literas suas ad se recepit, mutaturumque se fidem dedit, dummodo sciremus, id non iudicio aut prava voluntate, sed ex more, factum. Movebat illum proculdubio, se, Electorem Principem, non alio quam Illustrissimi titulo honoratum; nec, si constitisset, Saxonix Ducem ampliori honore à
 Magno

Magno Duce compellatum, ulla le-
ratione ad mutationem propofi-
ti sui flecti passus effet. Misit tamen
litteras mane ; quibus Serenissimi
nomen inscriptum erat. Cæterum
nullo nos, ut reliqui, honore, aut
munere, dignatus est.

Pridie nonarum Octobrium
Aschaffenburgum ad Iohannem
Schvveickhardum, Archiepiscopū
Moguntinum, Electorem, veni-
mus. Is statim domo nos excepit,
& mensa uti communi voluit. Ut
ad illum exhibitum litteras veni-
mus, Illustrissimi titulum conspi-
ciens, dubitare cœpit, an reciperet.
negabat litteras eas sibi scribi. Præ-
sciebat offensionis causam Colore-
tus, & præmeditata oratione argu-
te divertit. ajebat, id ex antiqua
consuetudine, & vitio scribarum,
propria titulorum ignorantium,
evenisse. nec nomina in tali officio,
sed animos, spectari. se in hoc mis-
sum, ut, quod literis deesset, præ-

sentia suppleret. scire illum, quanta
semper Magni Ducis in Religio-
nem, Religionis Antistites, & seor-
sim in Electores, officia constite-
rint. vocari in dubium non debere
voluntatem ejus. nec ex sola lite-
rarum inspectione judicandum.
Quibus verbis tempestive prolatis
adeo mitigatus animus Electoris,
ut, exceptis literis, & perlectis, nos
ultra amplexus osculo exceperit.
nam ego quoque Germanice sub-
inde illū augustissimo titulo com-
pellabam, erroremque tabularum
iterata honorum appellatione e-
radebam. Ibat deinde in alia ser-
monum, varioque colloquio hora
prandii trahebatur. Ille, hilarior
vultu, nos manu jam prehensos in
triclinium ducebat; & supra se Fa-
bricium, me infra se ad dextrā col-
locavit. Imperitia sermonis Ger-
manici, qua laborabat Coloretus,
omnis Electoris oratio ad me per-
tinebat. Ibi multa explorata habere
licuit

licuit de animo illius versus Imperatorem, Domū Austriacam, odio adversus hæreticos & Galliaë Regem. Quem aiebat nulla ratione, & præter æqui, atque adeo humani juris leges, rebus se Germaniæ implicare, quæ ad illum nihil prorsus pertinerent. illum inquietis publicæ perturbatorem, & plus apud illū odium Austriacæ Domus, quam Religionis defensionem valere. arbitrariumne illi, Cliviæ & Iulias successionem suis armis decernere? quis illum ad ejus rei judicium vocarit? aut qua fronte in alieno feudo alienissimus arbitrium agat? nimirum Catholicæ fidei & Auctoritati Ecclesiæ satis non adhuc decessisse, nisi ope ejus in Germania quoque, auctis Neoburgensis & Brandenburgensis finibus, partes invalescant. Hæc ille libere satis & confidenter mihi; cui linguæ similitudo fiduciam cōciliaverat. Respondi tamen ad omnia, qua potui mode-

ratione, ne & incitatum ejus animum exulcerarem, & inter initia coëuntis gratiæ, recentia ejus vulnera convellerem: nihil enim illis gravius, quam subsidia fidei hostibus præberi; quorum augmenta omnia ipsis detrimento sunt. Neq; fere ejusmodi sermones silentio & tacita dissimulatione inhibui. Agebat præterea, inter Electores Catholicos conventum, Legatos ad summum Pontificem & Magnum Hetruriæ Ducem mittere, subsidium adversus hæreticos imploratos: inter eos secreto nuper conventiculo peractum, conatus hostium quacunq; ratione restinguere; quibus, collatis operis, hoc unum studio, ut Catholicorum quoque memoriam cum viribus delerent. Nosque instantius precabatur, persuadere Duci nostro conaremur, ut, quæ ille arma pro Sacrorum defensione tam gloriose gessisset, eadem suæ quoque tutelæ & præsidio præ-

præstaret. non minoris fore laudis,
 amicos defendere, quam hostes
 oppugnare. Posse illum Turcarum
 arma & impetus suis finibus depel-
 lere; quanto proclivius tam felici-
 bus armis domesticam pestem cō-
 scindere? illis famam tantum ex-
 peditionibus & nominis gloriam
 quæsitam; hic famæ simul & saluti
 sociorum consultum iri. Respondi
 ego, nunquam Magnos Duces pe-
 riclitantibus amicis defuisse, quin
 dignitatem eorum salutemque suis
 quoque armis tuerentur: scire hoc
 Gallias; scire Transylvaniam; scire
 Cæsarem quoque, qui eorum ar-
 morum subsidia multis ancipitibus
 periculorū objectis casibus accer-
 fierit. in hoc laborare, quo Magni
 nomē Religionis defensione tuea-
 tur. proinde, de animo Principis
 securi, modum ipsi ac opportunum
 subsidii tempus per Legatos ape-
 riant. His sermonibus magna pars
 quoq; noctis trahebatur. Tandem,

Æ
 n ejus ani-
 ter initia
 a ejus vul-
 enim illis
 dei hosti-
 augmenta
 unt. Neq;
 silentio &
 ibui. Aje-
 tores Ca-
 legatos ad
 Magnum
 re, substi-
 implora-
 per con-
 natus ho-
 restingue-
 hoc unum
 a quoque
 delerent.
 oatur, per-
 naremur,
 orum de-
 sisset, ea-
 c præsidio
 præ-

utrumque blandissime complexus,
cum Aulæ suæ toto comitatu in
cubicula deduxit. Mane venatum
exivimus. Pars equis, pars curribus
vehebatur. Vno curru Elector, Co-
loretus, & simul ego. Et repetita
rursus pro Cæsare nonnulla adver-
sum Gallos & gentiles Germanos.
Quorum quædam à nobis pronis
auribus excepta; multa accersitis
verborum ambagibus declinata.
Dum discessum paramus, aderat
mihi ejus aulæ Præfectus, & nomi-
ne Electoris, torquem mihi aureum
cum effigie obtulit. Detrectavi ho-
norem; quod, soli mihi oblatus,
carere invidia non posset. Rogavit
ille instantius, ne illam injuriam
Principi facerem, qui illud apud
me in sui memoriam restare vellet.
arrhabonem nunc ejus animi acci-
perem; nec tenuitatem muneris,
negligentiæ exprobrarem. privatis
se & secretis rationibus adductum,
cur seorsim mihi liberalitas illa fie-
ret.

ret. acciperem modo in argumen-
tum propensissimæ voluntatis ejus,
donec aliquando testimonia lucu-
lentiora agnoscerem. Ita effigiem
à torque deductam sumpturum me
affirmavi, ut sciret, non illud per-
gratum de me Electoris testimo-
nium, sed fidei pretium, sperni:
eam me vendere nulli velle; illi
quoque non debere, cum, ipso jure
dignitatis, & cum nostro Principe
societatis, totus illius essem. Et nos
quidem multo cū honore dimissi.

De moribus ejus pauca licuit co-
gnoscere: biduum illud, quod cum
illo posuimus, satis non erat ad in-
terna illius animi exploranda. Re-
ligionis sane studiosissimus est, &
pertinax defensor conditionis suæ.
Tantum sibi inter suos amoris le-
nitate quæsit, ut plurimum voto-
rum pro salute ejus nuncupetur.
Vestis illi plane civilis, sine ullo
conspicuo Dignitatis ornamento:
toga domestica, aut pallium suc-

Y 5 cin-

Æ
complexus,
mitatu in
venatum
s curribus
etor, Co-
t repetita
lla adver-
ermanos.
ois pronis
accerfitis
declinata.
s, aderat
&, nomi-
ai aureum
ctavi ho-
oblatus,
Rogavit
injuriam
lud apud
are vellet.
imi acci-
muneris,
n. privatis
ductum,
s illa fie-
ret.

cinctum; caligæ & thorax Hispanicum in morem: gladio quoque accingitur ubi foras exit. Domi suæ temperans, hilaris, nec nimio potui indulgens. an in nostri gratiam dissimularetur gentile ebrietatis vitium, incertum. tum facile cum reliquis ejus moribus abstinentia congruit. In summam, virum bonum facile dixeris, & in quo nihil fere reprehenderis, quam nimiam facilitatem. Ipse, nobili & antiqua familia, magnitudinem animi operum magnificentia declarat. nam & ingentis impensæ palatia & domos superbe instruit. Nihil intermittit, quod probare Principes possint.

Bidui itinere Herbipolim venimus. Vrbs est in ima ac depressa vallis planitie sita; quam fertilissimi montium colles mire ac plane assurgentes, velut theatrum muri, ambiunt. In excelsiori parte arx est Præsulis; quæ integram planiciem,
&

& urbis quoque tractum, prospectat. Mediam vallem, & oppidum quoque, Mœnus amnis dividit. Vrbs vetustatem ipso nomine indicat. In qua vix quidquam admirari possis, præterquam quod à præsentē pontifice Iulio extructum est. Nam & templa ædesque Deum, magnifici operis, & collegium Musis sacrum, & xenodochium paupertati & senio afflictorum subsidium, pulcherrima hujus urbis ornamenta sunt. Arx quoque ipsa, nuper incendio absumpta, hujus beneficio augustiorem speciosioreque formam cepit. Nam domus ipsa miro structuræ artificio suspicienda. In qua camerae & atria complura, picturae, sculpturae, emplasmatum variis inventis ornata; in quibus omnibus ars cum natura certabat. Stabulum quoque equorum, instructissimum lectissimis equis, & hoplotheca; bombardis æneis non paucis. Tum arx ipsa Mariana, natura munita.

Sci.

Scilicet ejus ingenium ars quoque adjuvat. nam fossa illam valloque inunivit; & dispositæ circum balistæ æneæ, defensionis juxta ac offensionis paratæ. Arcem illam antiquitus Dianæ sacram fuisse, templū & ara arguit. quam reverentiam antiquitatis, aliquot per annos humanæ curiositatis vitio servatam, fortuitus ignis, profanæ superstitionis castigator, extinxit. Restauravit sedem Iulius, &, damnato impio ritu, Divæ virgini sacram esse voluit.

Eo nos ut venimus, statim præful omnibus nos humanitatis & benevolentia officii cumulavit. Amplissima cubicula & domus partem nobiliorem assignavit. Ipse frequenter ad nos veniebat, & alios adducere subinde ac reducere ad secessus nostros solebat. Multa quoque de Germaniæ Principum partibus, æmulatione, moribus, quæ iterare longum esset, miscebat. Iis-
que

que sermonibus plerumque temporis tractum est.

Est Episcopus ætate confectus, sed animo integro. nam in septuagenario vix canos ullos animadvertas. annos incessus vegetus, integra capitis cæsaries, & nec canis nec calvitie fædata, dementitur. Octo & triginta annos ajebat se illa dignitate potiri. Quos ille sane ingenti cum laude & gloria nominis sui impendit. Nam & Palatii structura quatuor annos intra confecta, & reliquorum Operum magnificentia, minima pars laudum ejus. Centum & quinquaginta templa in ditioe sua excitavit, & ministerium divinum probatæ fidei sacerdotibus instruxit. Seminariũ suum tam amplis dotavit redditibus, ut centum Theologiæ candidatis, & viginti quinque nobilibus, qui ibi studiis operentur, alendis sufficiat. Præterea ad mille quingentos literarum studiosos in urbem invexit,

qui

Æ
 rs quoque
 a valloque
 cum bali-
 xta ac of-
 illam an-
 isse, tem-
 verentiam
 annos hu-
 servatam,
 perstitio-
 Restaura-
 nato im-
 cram esse
 atim præ-
 atis & be-
 lavit. Am-
 is partem
 Ipse fre-
 , & alios
 lucere ad
 ulta quo-
 pum par-
 bus, quæ
 cebat. Iis-
 que

qui doctissimis undique conquisitis
 Doctoribus mereantur. Ipse libro
 me donavit, in quo omnia ejus O-
 perum præclara, sub titulo Panegy-
 rici, celebrantur. Quicquid tamen
 ibi dicitur, minus est; nec, etsi ex-
 actissima Mariani facundia, & omni
 laude major, laudes hujus Princi-
 pis æquant.

Bambergam inde cogitabamus.
 Sed illius loci Episcopum paucis
 ante diebus supremi fati necessitas
 sustulerat. Successerat in defuncti
 locum Iohannes Gotfridus ab Asch-
 hausen, Herbipolensis Episcopi re-
 gularis sacerdos. Et adhortabatur
 Iulius, iremus ad illum; fore ut o-
 mni officiorum genere cumulatis-
 simos dimitteret. Sed id in manda-
 tis non erat; & nobis præscripta
 Principis ne puncto quidem egredi
 propositum erat.

Ergo, mutata viæ ratione, Hey-
 delbergam ad Fridericum Comi-
 tem Palatinum Electorem contem-
 dimus.

dimus. Ibi comperimus, podagra laborare tam infeste Principem, ut omnes omnium admissiones fastidiret. ipsum atrocissimis & acutissimis doloribus cruciatum lectulo attineri; nec vel domesticum, adeoque ipsius conjugis, aspectum tolerare. Statim, ut in Palatium solito more & honore deducti fuimus, accedunt Comites Solmæ, & sigilli Custos, qui ea de statu Principis exponerent; quod nos, ut fortuitum, casui tribueremus; cætera ministros suppleturos; Et post multos sermones traduntur literæ, quas, ubi integrum esset, Elector perlegeret. Aderat mox pransuris Bipontinus; circumque Comitem comitatus ingens; inter quos medii affedimus. A prandio pro more in ambulatum educimur. Quid in ea urbe viderimus, parum interest referre. Vas illud vinarium portentosum, ingens, quod centum triginta sex vehicula capit. Et equorum stabulum.

bulum. Et hortus. in quo Italicæ
 deliciae, arboresque, & fructus; ci-
 trea mala, & aurea; punica quo-
 que, quæ cum cœli asperitate pu-
 gnabant, & invita quoque hyemis
 duritie durabant. nam illas ars ad-
 versus frigoris intemperiem defen-
 debat. Tabulis illa ligneis incluse-
 rant, quæ pluvias & tempestates ar-
 cebant. quarum commissuræ ad-
 modum concinnæ, & ad amissim
 compactæ, ut aëris injuriam nul-
 lam pertimescerent. Calorem ul-
 tro adhibitis hypocaustis fovebant,
 quæ, undiquaque lateribus adfixa,
 eleganti invento calorem inno-
 xium & temperatum plantis præ-
 starent. nam incurva & retorta ex
 ære machina fumum ignis, & no-
 xium vaporem, foras ejiciebat. Pa-
 latinam quoque celebrem Biblio-
 thecam inspeximus; & offendimus
 Ioannem Gruterum nostrum, ejus
 custodem. Plura per adversam Prin-
 cipis valetudinem cognoscere non
 licuit.

A Pa-

A Palatinatu nos VVirtember-
 genfis Ducatus & Stutgartum ex-
 cepit. Locus est amœna in valle de-
 pressior, quem undiq; montes am-
 biunt, nequaquam asperi. Nam le-
 viter per declivia collium assur-
 gentes vini non improbi culturam
 ferunt. Præcipuum vallis & urbis
 ornamentum, Domus Principis;
 amœna hortis; arte, structura non
 ignobili. Stabulum quoque equo-
 rum architecturæ artificio insigne,
 in quo videbatur Saxonix Reguli
 impensas æmulatus; sed novo mo-
 re equi diversa statione per cuneos
 dispositi aspiciebantur. Nullus nos
 Principum tenuius & languidius
 excepit. quod tamen prorsus nobis
 præter expectationem fuit. à nullo
 enim alio plura aut ampliora offi-
 ciorum genera nobis spondeba-
 mus; quippe cujus Patrem olim in
 Hetruria & ipse quoque Magnus
 Dux non tralatitia humanitate ex-
 cepisset. Ejus rei causæ conjecta-
 bantur,

Z

bantur,

A Pa-

bantur, quod nuper Orator ab eo, intellecta morte Ferdinandi, mature & celeriter missus, etsi præcipuo honore & liberalissime exceptus, nullo tamen munere cohonestatus erat; quod à Germaniæ Principum Legatis velut pro jure exigitur. Et VVirtembergensis, Italicæ gravitatis inimica imitatione, credebatur eadem nos ratione velle tractare, qua suum esse Oratorem tractatum Florentiæ acceperat; nostrasque nobis artes, veluti in aliqua paris magnitudinis æmulatione, reddidit. Stabat ipse in medio atrii erectus, &, nihilo secius quam ipse Cæsar, immotus; nec advenientibus obvius, nec comitatus abeuntes; quod à cæteris tamen Principibus factum. Nihilominus postridie, magis in sui gratiam, ne intermissa patriæ consuetudo ipsi vitio esset, quam amore nostri, mensa nobiscum communi usus est. Et à prandio ad spectacula Circi educimur, comi-

comitante nos fratre ejus. Quæ et si
nostro honori fieri fingerentur; in-
tellectum tamen, ea ex necessitate
fieri, quo equorum habilitati, ea-
dem proximis Ducis nuptiis exhi-
bituri, insuescerent. Die tertia si-
gnificatum, nos, modo pace Prin-
cipis liceret, velle discedere: plures
quidem dies haud gravate in ejus
contubernio posituros; sed ingruere
hyemem, cujus asperitatem li-
benter maturo discessu prævenire-
mus. Responsum ad ea nomine
Principis, & postulatum precibus,
quibus contra ire nefas erat, unum
adhuc illi diem largiremur; esse
quæ familiarius conferre utrinque
interfit. Accepta statim conditio;
nihilque nobis asseverabamus gra-
tius, quam intelligere voluntatem
Principis, cui obsequi unicum con-
sultum esset. Ita totum illius diei
mane adventum ejus ad nos ope-
riebamur; sed nec ipse, nec illius
nomine quisquam aderat; majorq;

ea die solitudo penes nos aulicorum & famulantium, quam ante, erat; nec illi ipsi quidem nobiles, qui ante nobiscum assidui erant, ultra videbantur; nec suspicari causam, etsi omnia rimantibus, licebat; fraudem tamen ministrorum esse arbitrabamur. Iamque frustra per vanam cunctationem consumpto die, tandem nobiles duo ad erant, qui pro Duce nunciarent, se toto die distentum non potuisse simul & suæ voluntati & nostræ expectationi satisfacere. simul tradebat literas; aliaque subnectebat multa, quibus irritæ moræ pudorem velaret. Coloretus, etsi quam officiosissime dissimulato intellectu responderet, indignari tamen aliquantum, & irrisos nos, dolere. Cujus ego rei causam statim subjeci; quod scirem, certum esse, ea fuisse voluntate Principem, ut nos inviseret. Nam & de muneribus, quibus nos donaret, cogitaverat.

Sed

Sed ille, quem antea missum in He-
truriam dixi, constantius assevera-
bat, ibi nihil tale sibi præstitum; de-
fineret immodicis honoribus im-
minuere fastigium dignitatis suæ:
plus apud exteros gravitate, quam
familiaritate profici. Eadem mihi,
haud multo post quidem, non po-
stremus ejus aulæ affirmabat; cujus
omnis sermo meæ opinioni mire
congruebat. Ita summo mane, nul-
lo comitante aulicorum, discessi-
mus; satis mirati, quod solus ille
nos, tam parvo in honore habitos,
adhuc pene inani frustratione de-
lusisset.

Obiter & veluti *παρεγγυῶς* Vl-
mam attingere jussi eramus, si per
itineris rationem citra ulla viæ
ambages liceret. Ut Senatus de ad-
ventu nostro certior factus, aderant
Primores nobis. Quibus multis &
copiosis verbis expositū magnum
Hetruriæ Ducis erga eam Rem-
publ. studium; quod illis multis ar-
gumen-

Z ;

gumen.

gumentis cognitum & exploratum esse deberet. Eadem sibi de præfenti nostro Ferdinandi filio sponderet: Cujus testandi causa ad eos missi essemus. Et dicto literæ traduntur. Quas illi lecturos se in Senatu agebant. Nam quominus in Senatum iremus, molestiam ipsorum, morasque temporis prætendebamus. Miraberis forsan, nos cum tam parvi precii Republica tam officiose egisse. Scias, id in mandato fuisse nobis, apud Respublicas omnes diligentissime curaremus, ut illis de Magni Ducis voluntate prolixè constaret. Plus ibi fortasse famæ quæritur, ubi legationis honor ad plures pertinet. A prandio rursus Primores aderant curribus, ut nos ad inspiciendam urbem circumducerent; quam illi satis diligenti cura & impensa quoque ingenti novum in modum muniebant, ex quibus magnitudo eorum spectaretur.

Sicunt

Situm illud oppidum ad Danu-
bii ripas nondum immensi. Nec
enim longe ejus primordia inde in
ædibus Comitum Furstenbergen-
sium scaturigine fontis prodeuntis.
Trans annum producta planiciem
prospectat: à tergo montibus im-
minentibus premitur. Urbem, præ-
ter aptum loci situm, nitòr quoque
& ædificiorum atque platearum e-
legantia commendant, & immensi
operis turris, sed irritò labore, non
ultra mediam partem erecta.

Noribergam inde magnis itine-
ribus contendimus. Mane, ubi in-
tellectum, venisse nos, aderant To-
gati duo, multo publicorum ser-
vorum comitatu. ajebant, Magi-
strum civium, & è Senatu unum
esse. Vt intromissi sumus, multis &
speciosis verbis expositum studium
Ferdinandi Ducis erga eam Rem-
publicam perpetuo cum ejus sub-
ditis & mutuo mercimoniorũ com-
mercio: Idem Cosmo Duci ani-
mus;

mus; qui eam ob rem nos ad eos miserit: Aliaque complura, sensu eadem, verbis diversa. Quibus illi, Italici sermonis periti, satis congrue & pro re respondebant.

Inde ad aspiciendam urbem præclaram eximus, indubie Germaniæ primam. In qua hoc præ ceteris mireris, quod, ingenti & sterili planitie sita, nec abundantia rerum, nec opulentia, nec magnitudine, ulli aliarum Germaniæ urbium secunda sit: Causam haud absurdam reor, quod sterilium locorum ingenia hominum ad exercitationem, virtutem, & variarum artium disquisitionem acuuntur, & duritie soli cœlique acrius animantur. Illæ, quæ ubertim & copiose omnia promunt, terræ, fiducia locorum nimia effæminant incolas & enervant. Ἀπενία δὲ φαινὲς μόνη τέχνας ἐπιγείραται. Id argumento facile colligas, quod hujus oppidi cives omnium rerum subtilissimis inventis nulli cedunt,

&

& in maxima loci inopia omnium rerum affatim copia est. Contra Bohemi, in felicissimo & ubere terræ proventu torpentes & languidi, multis quoque ad vitæ ornamenta requisitis destituuntur.

Noriberga Neoburgum discessimus, sedem Philippi Ludovici Comitis Palatini, ætate jam confecti, sed viribus integri. Effusis ille nos honoribus & prolixè excepit. Eadem illi, ut reliquis, exposita; & apud bonum Principem & amicitia cognitum minus adhibendum artis fuit; sincere cum illo omnia & ex fide pertractata. Dolebat subinde abesse domo filios, quorum nobis præsentia indubie solatio & voluptati esset; temporis quippe rationem majori cum hilaritate in eorum comitatu posituros. Horum natu major in Belgio erat, hæreditatis Cliviæ & Iuliæ adeundæ gratia; cujus ille rationes cum Cæsare & Brandenburgensi cavillabatur.

Z 5 Alter

Alter Stutgardum ad ejus Ducis nuptias magno cum comitatu aulicorum profectus. Tertius peregrinatione detinebatur.

Situm quoque Neoburgum ad Danubium, editiori paululum loco. Nomen oppidi nulla magnitudine, solis portarum claustris, tuetur. Sed moliebatur jam Dux nova munimenta, & extendere oppidi terminos, novisque aliunde accersitis civibus implere parabat.

Augustam mox Vindelicorum appulimus. Statimque aderant Urbis Duumviri. In quibus flos hominum Marcus Velferus; vir, in quo nec invidia invenit quod calumnietur. Legationis officio levi oratione peracto, in alia sermonū itum. in quibus fere solus Velferus auditus est; reliquis admiratione viri, & disparitatis metu tacentibus. Nulla ea civitas benevolentia & humanitatis officia intermisit; quod & illi imputandum, quem Patrem Patriæ

Patriæ, sicut totius Germaniæ ornamentum, non inepte indigites.

Urbem ipsam tacendo laudavero, ne quid nostræ descriptionis tenuitate detrahatur. Dies nos aliquot in mirandorum operum admiratione & contemplatione detinuit. Fontes, statuarum elegantissimis ornamentis decorati. Hoplotheca, vario armorum genere instructa. Aquæ ductus ingentes, quibus è proximo flumine haustam aquam per urbem variis meatibus diffundant. Et, quod inter seculi miracula numeres, horologii inventum, ad quod nec Memphitici labores, & illæ vastæ pyramidum moles, non Ephesium illud delubrum, non denique quicquid Romana manus & seculorum ingenia fecerunt, comparanda. Ipsa quippe natura ad imitationem sui obstupescit; nec reliquum ultra quicquam arti est, nisi natura altera, aut alia fiant. Quicquid in cœlo, quicquid

Æ
Ducis nu-
tatu auli-
s peregri-
argum ad
lulum lo-
magnitu-
stris, tue-
Dux nova
ere oppidi
nde accer-
abat.
delicorum
derant Vr-
flos homi-
vir, in quo
calumnice-
evi oratio-
onũ itum.
serus audi-
one viri, &
ibus. Nulla
& huma-
; quod &
m Patrem
Patriæ

quid in perpetuo illo & æterno superiorum domuum motu miramur, & in quo minimum pene, quod videtur, vides, illud uno in opere hujus expressum. Imitata est una manus, quod tot secula vix agnoverunt; & hujus imitatione collectum, quod ne oculis quidem colligitur. Hic, quicquid Eudoxus, quicquid Chryfippus, & alii cœlestium motuum Magistri, longa speculatione observarunt; hic omnium fixorum & errantium motus; hic Solis, hic Lunæ alterius condita & producta varie lumina; quicquid denique cœlum, quicquid natura fecit, facitque, uno opere, una machina expressum est. Cujus sane mirandi Operis solus aspectus facile longæ Legationis dispendia mereatur.

Quod sane ut omnium operum & artium complementum & finis, ita finis Epistolæ meæ erit. Reliqua præstantiæ tuæ, aut alteri Epistolæ
re-

reposui; in qua de moribus Germanorum aliisque observatis mihi prolixè agetur. Vale. Augustæ Vindelicorum, Calend. Decembr. Anno ut supra.

F I N I S.

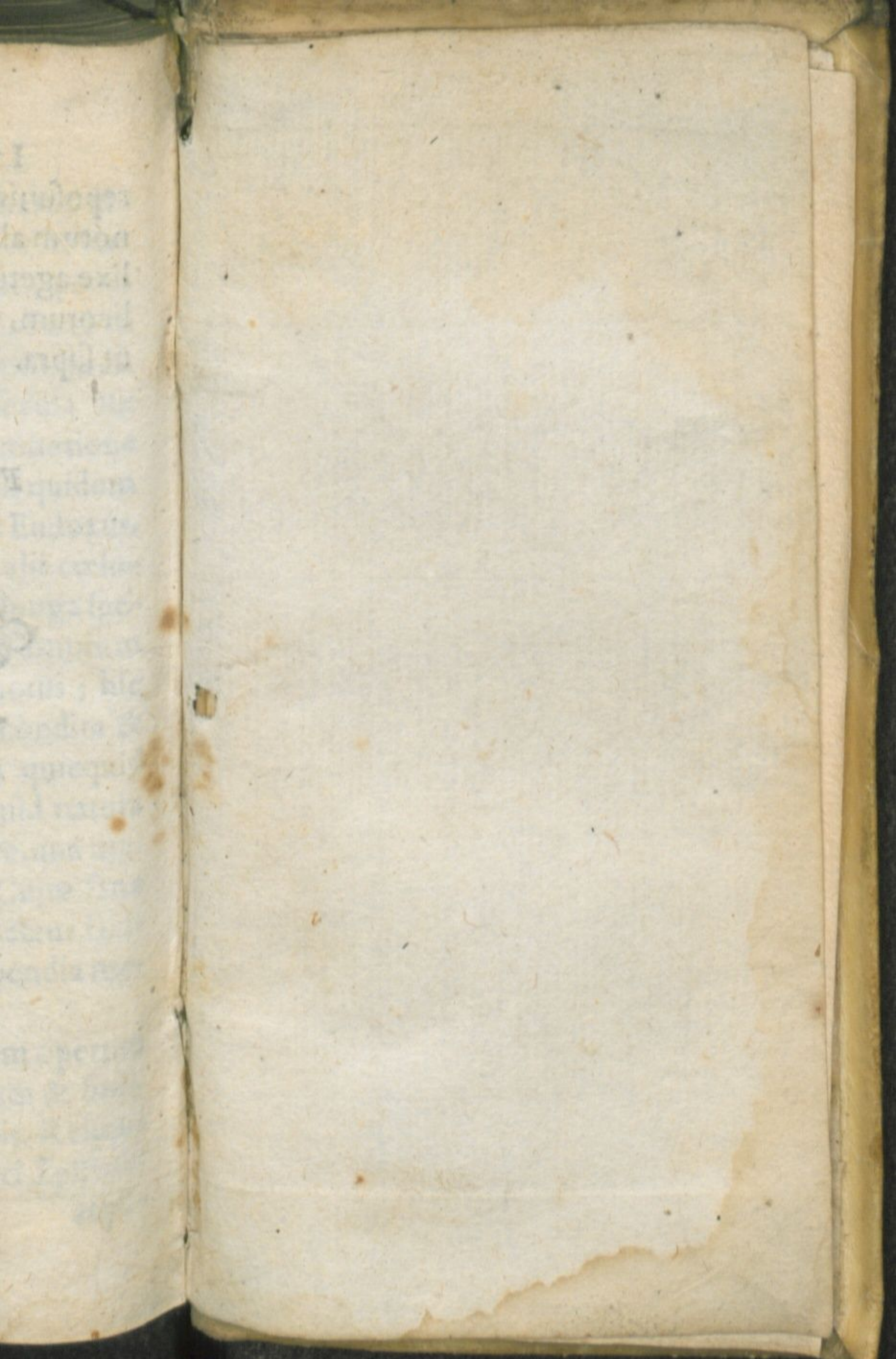
Æ
 eterno su-
 otu mira-
 um pene,
 lud uno in
 imitata est
 secula vix
 imitatione
 lis quidem
 d Eudoxus,
 alii cœle-
 longa spe-
 ic omnium
 notus ; hic
 condita &
 ; quicquid
 quid natura
 re, una ma-
 Cujus sane
 pectus faci-
 pendia me-
 am operum
 um & finis,
 rit. Reliqua
 eri Epistolæ
 repo-

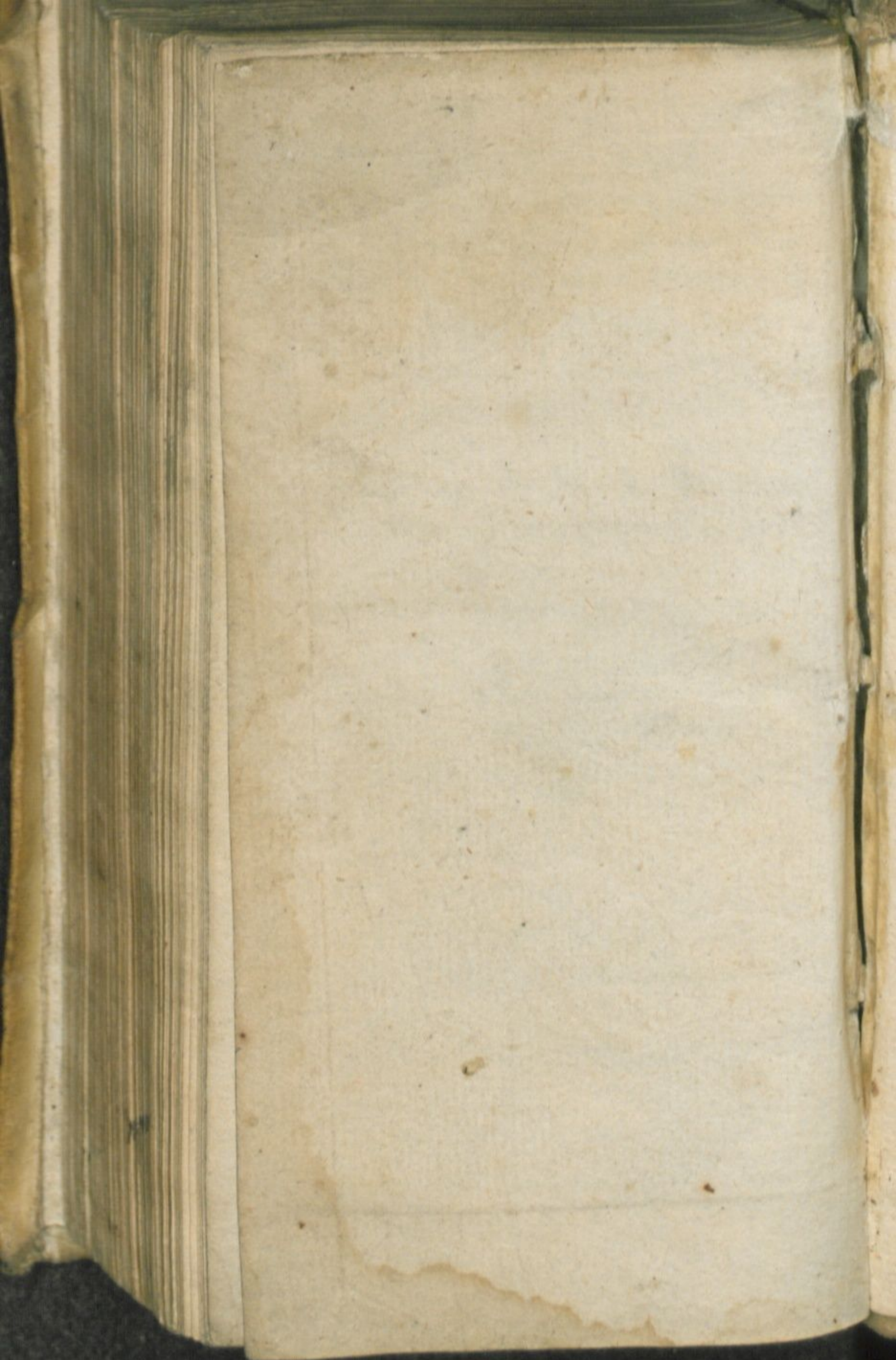

1787
Iste liber
repperit in
bibliotheca
H. A. G. M. A. N.
die 15. Julij 1787
Johann Baptist
Schubert

2 I N I

M 2159

ULB Halle

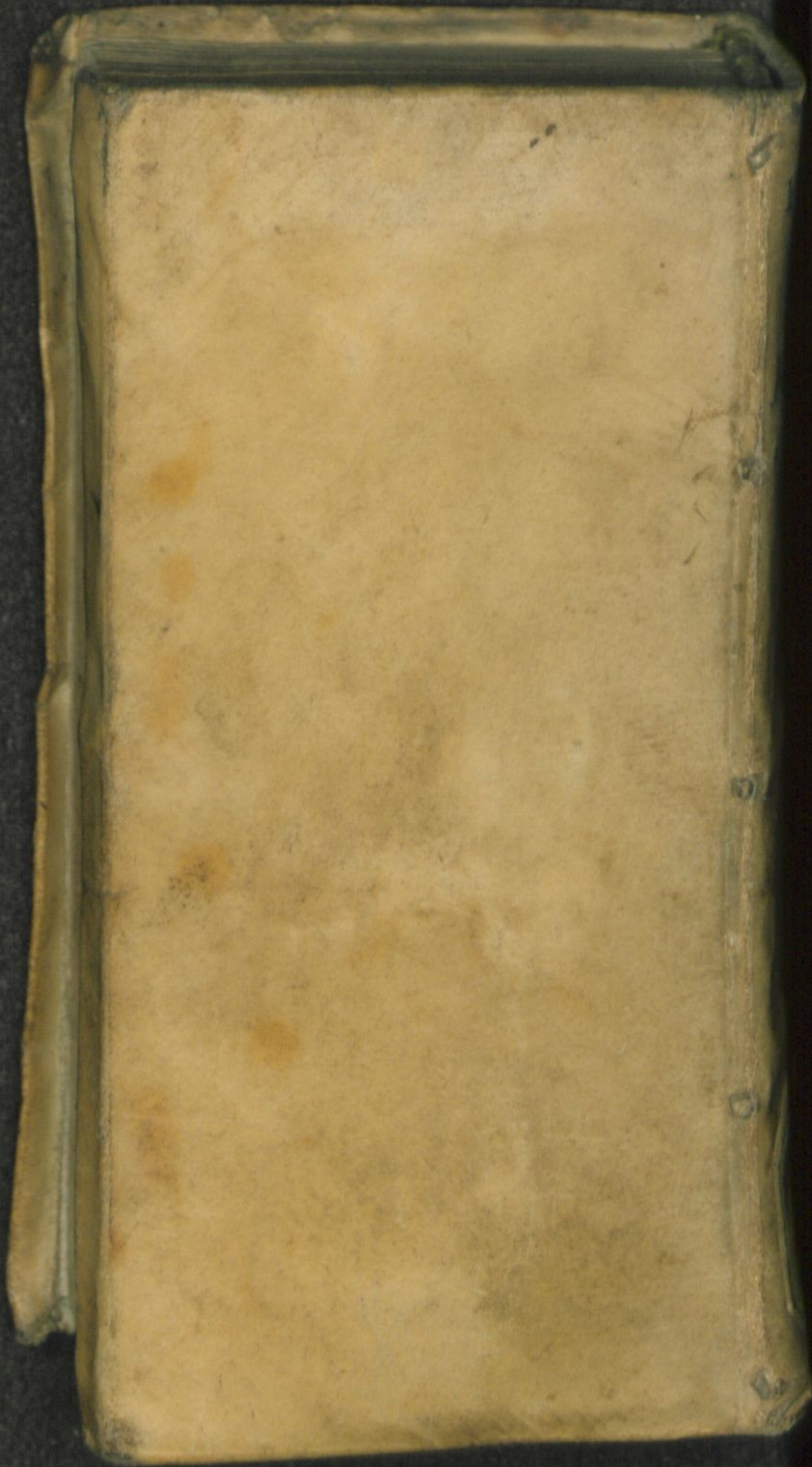
3

004 772 44X

VD 77

M.C.

gen
affi
qua
que
om
hab
rer
con
du
tio
tal
&
Im
ru
eff
&
An
In
fo
Id
m

gen
affi
qua
que
om
hab
rer
con
du
tio
tal
&
Im
ru
eff
&
An
In
fo
Id
m

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8

KODAK Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2000

Kodak

LICENSED PRODUCT

3/Color Black

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

